

Prostitutsiooni legaliseerimise mõjud ja tagajärjed

Artiklite kogumik

Tallinn 2004

Põhjamaade

NÕUKOGU JA MINISTRITE NÕUKOGU

Kogumiku tõlkimist ja väljaandmist finantseeris

Põhjamaade Ministrite Nõukogu

Tõlkijad: OÜ Multilingua Tõlkebüroo, Katri Eespere, Kristiina Luht

Eessõna

Käesolevas kogumikus olevate artiklite eesti keelde tõlkimise eesmärk oli valgustada prostitutsiooni ja naistega kaubitsemise põhjuseid, tagajärgi ning anda ülevaade erinevate riikide poliitikest nimetatud tegevuste suhtes. Näidetena leiame olukorra kirjeldusi Itaaliast, Hispaaniast, Rootsist, Venemaalt, Nigeerist ja Austraalia Victoria osariigist. Ühe prostituudina tegutsenud naise jutustus aitab mõista prostitutsiooni argipäeva, tutvuda saab valitsusväliste organisatsioonide vaadete ja kogemustega.

Kuna Eestis arvatakse sageli, et parimaks vahendiks prostitutsiooni kui sotsiaalse probleemi ja ühe kuritegevuse suurima sissetulekuallika piiramiseks on selle legaliseerimine, siis on kogumiku põhiohk legaliseerimise tagajärgedel, seda nii prostitueeritud naiste kui ühiskonna seisukohalt tervikuna. Loodetavasti aitavad kirjutised mõista prostitutsiooni olemust paremini, sest tegemist on esimese taolise eestikeelse materjaliga.

Täna siinkohal autoreid, kes lubasid lahkelt oma ettekanded eesti keelde tõlkida ja avaldada¹.

Kristiina Luht
Sotsiaalministeeriumi projektijuht inimkaubanduse alal

¹ Kõik artiklid, v.a Sheila Jeffrey ja Mary Sullivani oma, on ettekanded 5.11.2002.a. Stockholmis toimunud seminarilt „Prostitutsiooni legaliseerimine – kriitiline analüüs.”

Autoritest

Gunilla Ekberg

Jurist, Rootsi Tööstuse-, Töö- ja Kommunikatsiooniministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse divisjoni erinõunik prostitutsiooni ja naistega kaubitsemise alal. Põhja- ja Baltimaade naistega kaubitsemise vastase kampaania koordinaator.

Janice Raymond

Naisuurimuse ja meditsiinieetika emeriit-professor Massachusettsi ülikoolis USA-s. Naistega kaubitsemise vastase koalitsiooni (*Coalition Against Trafficking in Women*) tegevdirektor.

Rosario Carracedo

Jurist, ekspert prostitutsiooni ning inimkaubanduse alal Madridis, Hispaanias (*Comisión para la Investigación de Malos Tratos a Mujeres*).

Marianna Solomatova

Angel koalitsiooni Moskva kontori arendusdirektor. *Angel* on inimkaubandusevastane organisatsioon, mis koosneb 43-st Venemaal ja CIS-is tegutsevast MTÜst.

Mary Sullivan

Melbourne'i ülikooli politoloogia doktorant, uurib legaliseeritud prostitutsiooni tagajärgi Austraalias.

Sheila Jeffreys

Politoloogia professor Melbourne'i ülikoolis Austraalias, CATWi Austraalia haru asutaja. Mitme seksuaalsuse ajalugu ja poliitikat käsitleva raamatu autor.

Jean D'Cunha

UNIFEMi Ida ja Kagu-Aasia regionaalprogrammi vanemspetsialist Bangkokis, Tais. Avaldanud palju sootemaatikaga seotud kirjutisi, eriti seksuaalsusest ning prostitutsioonist ja prostitutsiooni käsitlevatest seadustest.

Jenny Westerstrand

Uppsala ülikooli avaliku rahvusvahelise õiguse doktorant. Tema teadustöö teemaks on prostitutsiooni puudutav seadusandlus Euroopas inimõiguste vaatenurgast, eelkõige kehalise puutumatuse seisukohast.

Esohe Aghatise

Rahvusvahelise majanduse ja kaubanduse õiguse spetsialist. Seksuaalse eksploateerimise eesmärgil toimuva inimkaubanduse ekspert.

Rahvusvaheline debatt prostitutsiooni ja naistekaubitsemise teemal: argumentide kummutamine

Gunilla S. Ekberg

Rootsi Tööstuse-, Töö- ja Kommunikatsiooniministeeriumi
Soolise võrdõiguslikkuse divisjoni erinõunik

Minu ettekanne käsitleb põhilisi kontseptsioone ja terminoloogiat, mida kasutatakse rahvusvahelises debatis prostitutsioonist ja naistega kaubitsemisest rääkides.

Prostitutsiooni propageerijate grupi moodustavad need inimesed, grupid, organisatsioonid ja riigid, kes väidavad, et prostitutsioon on töö ning vaba valiku tulemus; et bordellid ja vahendamine peaks olema legaliseeritud/ dekriminaliseeritud; et prostituudid peaks saama tervisekindlustuse seetõttu, et nad töötavad prostituudina (mitte seetõttu, et see kuulub kodaniku põhiõiguste hulka). Prostitutsiooni kaitsjad väidavad ka, et me ei saa prostitutsiooni ja naistekaubitsemise vahele tõmmata võrdusmärki, ning et tõelisest naistekaubitsemisest saame rääkida vaid siis, kui naised on kaubitsetud hirmutamise või vägivalla abil.

Prostitutsioonitööstus hõlmab bordelle, seksi- ja striptiisiklubisid, tänavaprostitutsiooni, eskortteenust, prostitueeritud naiste müüki Internetis, kirja teel pruudi tellimist (*mail-order bride*), pornograafia loojaid ning levitajaid. Samuti kuuluvad siia alla sellised kaudsed kasusaajad nagu reisibürood, hotellid ja lennukompaniid, kes teenivad prostitutsiooni pealt kasumit turismitööstuse kaudu.

Prostitutsiooni pooldajate argumendid

On teada, et enamik prostitutsiooni ja naistekaubitsemise ohvreid on naised ja tütarlapsed ning enamik kupeldajaid, kaubitsejaid ja ostjaid on mehed. Järgnevaid argumente lugedes palun teil mõelda sellele, kes tegelikult saab kasu naiste ja laste prostitueerimisest.

Prostitutsioon kui vaba valik

Üks prostitutsiooni toetajate põhiargumente on väide, et naised ja tüdrukud on teinud läbimõeldud otsuse astuda prostitutsiooniärisse. Pooldajad väidavad, et kui keegi on vabatahtlikult valinud prostituudi „ameti“, siis tuleb tema otsust respektierida ning lasta tal oma keha ja eluga teha seda, mis ta soovib. Prostitutsiooni propageerijate sõnum soovib panna meid uskuma, et prostitutsioon on naiste jaoks seksuaalne vabanemine ning võimalus väljendada oma sügavamaid seksuaalseid fantaasiaid. Selline lähenemine tugineb vanale liberalistlikule arusaamale vabast valikust ning selles puudub ühiskonnakriitika ja võimuhete analüüs. Prostitutsiooni pooldajad ignoreerivad samuti asjaolu, et vaba valiku eelduseks on siiski valikuvõimalus (s.t on erinevaid variante, mille hulgast valida) ning valiku tegija kontroll olukorra üle.

Väidetakse, et naistevastane vägivald ja ekspluateerimine leiavad aset vaid siis, kui puudub naise nõusolek. Samas on teada, et naised mõnikord „nõustuvad“ ekspluateerimise erinevate vormidega põhjusel, et nad kardavad kupeldajat, neid on varem meeste poolt julmalt koheldud nii füüsiliselt kui seksuaalselt, nad on harjunud meestepoolse julma kohtlemisega jne.

Taoline naistevastase vägivalla analüüs on äärmiselt ohtlik, kuna see tekitab ettekujutuse kahest erinevast naisteklassist – nendest, kes „ei nõustu“ vägistamise, seksuaalse ekspluateerimise ja prostitutsiooniga ning prostituutidena tegutsevatest naistest, kes väidetavalt on „nõustunud“ igasuguse vägivallaga.

Selline analüüs teeb prostitutsiooni eest vastutavaks naised ega võta arvesse naiste muutmist seksuaalobjektiks ning nende süstemaatilist allutamist meeste poolt.

Millised valikud on prostituudiks hakkaval naistel tegelikkuses?

On teada, et paljud sotsiaalsed tingimused suurendavad prostitutsioonile kaldumise tõenäosust: vaesus, kodutus, uimastisõltuvus, sooline ebavõrdsus, sooline ja rassiline diskrimineerimine, seksuaalse-, füüsilise-, psühholoogilise vägivalla kogemine. Maailma eri paigus läbiviidud uuringud on tõestanud, et enamik prostituutidena töötavaid naisi/tüdrukuid on lapsepõlves või nooruses olnud meestepoolse seksuaalse vägivalla ohvrid. San Franciscos intervjueriti 130 prostitueeritud isikut, kelle jutust ilmnis, et 57% oli lapsena olnud seksuaalse kuritarvitamise ohvrid, 49% oli langenud füüsilise rünnaku ohvriks (1). Portlandi *Council of Prostitution Alternatives* raporteeris, et 85% nende poolt intervjueritud naistest olid lapsena olnud intsesti ohvrid ja 90% oli kogenud füüsilist kuritarvitamist (2). Calgarys, Kanadas 2001. aastal küsitatud noortest naistest oli 82% varasema meestepoolse vägivalla ohvrid ja 86% oli alla 18-aastased, kui neid esimest korda prostitueeriti (3). Keskmiselt alustatakse prostitueerimist 14-aastaselt.

Kui tüdrukut on lapsepõlvest saati koheldud kui meeste seksuaalse rahulduse objekti, siis lõpuks hakkab ta seda ka ise uskuma – et tema ainuke väärtus seisnebki seksi pakkumises. Tema keha ei kuulu enam temale ning ta eneseaustus ja –kindlus on hävitatud. Rääkida sellises olukorras “vabast valikust” on julm ja mõttetu. Selle asemel peaksime endalt küsima: kui prostitutsioon on vaba valik, siis miks on prostituudid alati need naised, kellel on olnud kõige vähem alternatiive?

Prostitutsioon kui töö

Prostitutsiooni pooldajad kasutavad sageli argumenti, et prostitutsiooni puhul on tegemist legitiimse tööga naiste jaoks (4). Põhimõtteliselt keskendub see retoorika ideele, et prostitutsioon on täpselt samasugune töö, nagu iga teinegi (näidetena kasutatakse traditsioonilisi vähetasuvaid “naistetöid”). Prostitutsioon seevastu oleval paindlikum, ajasäästlikum ja märksa tulusam (5). Mõned pooldajad väidavad siiralt, et ei ole mingit vahet, kas töötada meditsiiniõe või prostituudina. Näiteks Hollandis on naised teatud linnanõukogude poolt palgatud kui seksuaalsed samariitlased (halastajad). Sellised naised (ja ka mõned meessamariitlased) külastavad regulaarselt füüsilise või vaimse puudega inimesi, pakkumaks seksuaalteenuseid. 1998. aastal toimus selliseid „visiite“ Hollandis 2200 (6). Mõned prostitutsiooni pooldajad väidavad, et prostitutsioon on eriala; kogenud naised täidavad hädavajalikku sotsiaalset funktsiooni, pakkudes seksuaalteenuseid meestele, kellel muidu puudub juurdepääs seksile. Väidetakse ka, et nii saab ennetada meeste psühholoogiliste traumade teket ja isegi kaitsta teisi naisi seksuaalvägivalla eest.

Paljud inimesed usuvad, et kui me räägime prostituutidest kui „sekstöötajatest“, muudab see nende tegevuse kuidagi auväärsemaks. Tegelikult on asi vastupidi. Nimetades prostitueeritud naisi „sekstöötajateks“ pigistame me silmad kinni vägivalla, vaesuse ja rõhumise ees – kõige selle ees, mis on need naised muutnud kupeldajatele kergeks saagiks ning ei lase neil prostitutsiooniärist lahkuda. USAs tehtud uuringust selgus, et peaaegu 90% prostituutidest lahkuksid “ametist”, kui vaid saaks (7). Samuti anname me prostitutsioonitööstusele sel viisil täieliku legitiimsuse, jättes tähelepanuta miljonite naiste elud, mida see tööstus igal aastal hävitab. Selle asemel, et rääkida “sekstöötajatest”, peaksime prostitutsiooni puhul kasutama pigem mõistet meestepoolne vägivald naiste vastu (8). Nagu kõigi teiste seda tüüpi vägivalla liikide puhul, on prostitutsiooni mootoriteks mehed (kupeldajad, kaubitsejad, ostjad), kes kasutavad oma loomupärast võimu domineerimaks ja kontrollimaks suhteliselt võimutuid naisi ja tüdrukuid. Nii kodustes oludes kuritarvitatud kui prostitueeritud naised võivad ikka ja jälle pöörduda tagasi vägivaldsete meeste juurde, isegi õigustada

oma kuritarvitajaid. Sellegipoolest ei väida keegi, et naine, kes püsib majanduslikel põhjustel või laste tõttu vägivaldse mehe juures, on teinud oma vaba valiku.

Prostitutsioon, vaesus ja rassism

Osade prostitutsiooni pooldajate arvates on prostitutsioon aktsepteeritav lahendus vaesusele. Nad väidavad, et prostitutsioon on õigustatud ja ratsionaalne valik vaeste, hariduseta ja oskusteta naiste jaoks, kes ei saa teistsugust tööd (9). See aga tähendab (kuigi nad seda otseselt ei ütle), justkui oleks prostitutsioon aktsepteeritav lahendus vaesuses elavatele naistele. Miskipärast ei pakuta vaesuses elavatele meestele sellist "lahendust" välja. Prostitutsioonitööstus kasutab ära asjaolu, et enamik prostituute on pärit enim allasurutud ning haavatavamatest ühiskonnagruppidest (vaesed, muulased, aborigeenid jt).

Prostitutsioon on meestepoolne vägivald naiste vastu

Pornograafias kujutatakse naisi sageli viisil, justkui oleks neil võim meeste üle, kes neid kasutavad ja kuritarvitavad. Väidetavalt omavad naised täielikku kontrolli seksuaalakti ning rahalise tasumise üle ning saavad määratleda mõlema tingimused. Samal viisil vähendab, trivialiseerib ja varjab prostitutsioonitööstus äärmiselt ränka vägivalda, mida mehed panevad toime prostituutide kallal. Kupeldajad, kaubitsejad ja ostjad sunnivad naisi läbi elama brutaalseid vägistamisi ning füüsilist kuritarvitamist murdmaks nende vastupanu ning "vormimaks" neist prostituute. Prostitueeriv naine või laps on äärmiselt sõltuv mehest, kes teda ostab, kasutab ja kuritarvitab. Naine peab tegema kõike, mida ostja nõuab. Ta peab taluma kõiksugust füüsilist vägivalda ning teesklema, et ta naudib seda (10). Naised ja tüdrukud, kel on õnnestunud prostitutsioonitööstusest põgeneda, kirjeldavad "endist elu" kui õuduste ja uskumatu julmusega täidetut. Nad on pidanud taluma piinamist, neid on süstemaatiliselt alandatud, seksuaalselt ahistatud, hirmutatud, vägistatud, pekstud ja ka röövitud.

Osad tüdrukud on oma klientidelt ja/või kupeldajatelt saanud suguhaiguse, sh HIV/AIDSi. Väga sageli filmivad kupeldajad ja ostjad vägivaldset tegevust ning avaldavad saadud materjalid kas Internetis või videokassetidel. Tagajärjed prostituudina töötanud naise füüsilisele, vaimsele ja emotsionaalsele tervisele on tõsised ning põhjustavad pikaaegset füüsilist ja emotsionaalset kahju. Uurimused näitavad, et prostituudid kannatavad sarnaste psüühiliste traumade all kui näiteks sõjaveteranid ja piinamise ohvrid (ärevus, depressioon, posttraumaatiline stresshäire, unehäired, stress, häirivad mälupeegeldused, jms) (11). Enesetapud ning –katsed on samuti tavalised. Oht mõrva ohvriks sattuda on igapäevane (näiteks Kanadas on nende suremusnäitaja 40 korda kõrgem rahvuslikust keskmisest) (12). Prostituudid on sarimõrvarite ning igasugu muude perverside eelistatuim sihtgrupp, nad kasutavad ära prostituutidest naiste haavatavust.

Prostitutsiooni reguleerimine, dekriminaliseerimine ja legaliseerimine

Osad valitsused (13) ja teatud rahvusvahelised organisatsioonid (14) toetavad prostitutsiooni reguleerimise või legaliseerimise ideed ning väidavad, et prostitutsioon ja naistega kaubitsemine on kaks erinevat nähtust. Nad väidavad, et prostitutsioon on naiste vaba valik ja töö, mida peaks respektseerima, ning et naistekaubitsemist saab pidada probleemiks vaid siis, kui tegemist on hirmutamise või sundimisega. Seda tüüpi naistekaubitsemist, kus kaubitsejad aitavad naistel minna ühest riigist teise "tööle", nimetavad nad "migreerumiseks sekstöö jaoks". Nende sõnul ei seisne probleem mitte prostitutsioonis, vaid eelarvamustes "sekstöötajate" suhtes. Prostitutsiooni pooldajad sooviksid dekriminaliseerida kõik prostitutsiooniäri asjapooled, sh bordellide ja eskordiagentuuride omanikud, kupeldajad, vahendajad, ostjad. Nende seisukohast peaks valitsuse poliitika kindlustama ka prostituutidele samasugused töötamise õigused ja soodustused nagu teistele. Seaduslike bordellide ja reguleeritud töötingimuste kehtestamine välistaks nende arvates ekspluateerimise kupeldajate poolt ning vägivaldsed kliendid. Nad väidavad, et võimaldades naistele turvalised

“töötingimused”, saavutavad naised kontrolli oma sissetulekute ja ka keha üle. Nad keelduvad mõistmast, et prostitutsioon kui selline on juba seksuaalne vägivald naiste ja tütarlaste vastu. Prostitutsiooni pooldajate *lobby* räägib sageli “tolerantsitsoonidest”, linnade eraldatud piirkondadest, kuhu on koondatud kokku kohalike omavalitsuste poolt litsentseeritud lõbumajad ning kus tänava-prostitutsioon on reguleeritud.

Prostitutsioonitööstuse reguleerimine aitaks nende arvates riigil kontrollida ja juhtida/valvata kohalikku prostitutsiooniturgu ning naistekaubitsemist. Tegelikult saab prostitutsiooni legaliseerimisest enim kasu globaalne prostitutsioonitööstus. Samuti on iga prostitutsiooni legaliseerinud riik vastuolus peamiste rahvusvaheliste inimõigusi puudutavate seadusaktide ja konventsioonidega (nt Naiste diskrimineerimise kõikide vormide lõpetamise konventsioon CEDAW (15), Laste õiguste konventsioon (16) ja selle lisaprotokoll (17), Inimõiguste ülddeklaratsioon (18), 1949. aasta ÜRO „Inimkaubanduse ja teiste isikute prostituutidena eksploateerimise keelustamise konventsioon“ (19)). Prostitutsiooni legaliseerimine normaliseerib ühe soolise vägivalda liigi ja taastodab meeste ülemvõimu mitte üksnes prostituutide, vaid kõigi naiste üle.

Naistega kaubitsemise ja prostitutsiooni seosed

Viimastel aastatel on prostitutsiooni pooldavad rühmitused ja reguleeritud prostitutsiooniga riigid teinud palju pingutusi kaotamaks seoseid prostitutsiooni ja inimkaubitsemise vahel. Nende veendumuse kohaselt on naistel õigus prostitueerida. Kohaliku tulusa prostitutsioonituru tekkimise tõttu soovivad nad redefineerida inimkaubanduse mõiste, jättes sellest välja kõik prostitutsiooniga seonduva. Nad leiavad, et inimkaubitsemise definitsioon peaks olema laiem ning sisaldama endas kõiki inimeste vägivaldse (hirmutamise, ähvardamise, vägivalda abil) transportimise juhtumeid. Keskendudes vaid vägivalda abil toime pandud kaubitsemisele, hiilivad nad kõrvale prostitutsiooni kui nähtuse olemuslikust vägivaldsusest. Selline loogika lonkab aga kahte jalga korraga, kuna enamik kaubitsemisest pannakse toime müümaks naisi prostitutsiooniärisse. Isegi, kui naised on kaubitsetud mingitel muudel põhjustel (koduabilisteks, pruutideks kirja teel vms) saab suur osa neist seksuaalse eksploateerimise ohvriks ning paljud lõpetavad prostitutsiooniäris.

Väites, et seos naistekaubitsemise ja prostitutsiooni vahel on äärmiselt nõrk (kui seda üldse on), tähendab naiste jagamist kahte gruppi: need, kes “väärivad” kaitset ränga inimõiguste rikkumise eest (vägivalda abil kodumaalt välismaale kaubitsetud naised), ja need, kes seda ei vääri (kohalikus prostitutsioonitööstuses tegutsevad naised). Kohaliku prostitutsioonituru eksisteerimine, kus mehed saavad osta kohalikke naisi, on üheks oluliseks eeltingimuseks naiste müümisele ja kaubitsemisele. Selline turg on hõlpsasti laiendatav ning kupeldajatel, kaubitsejatel ja vahendajatel on alati ruumi uute “nõudmiste” tekitamiseks. Ostjate nõudmised muutuvad samuti kogu aeg. Mehed, kes kasutavad prostitutsiooniäri teenuseid, tahavad piiramatut ligipääsu erinevatele naistele (eri maad, kultuurid, sotsiaalsed taustad, jne). Selline pidev nõudlus uue kauba ja „värsket liha“ järele ongi naistekaubitsemise peamiseks väetajaks. Naistekaubitsemist ei eksisteeriks, kui mehed ei eeldaks, et neil on sünnipärane õigus naisi osta ja seksuaalselt kuritarvitada.

Seepärast on äärmiselt oluline teadvustada naistekaubitsemise ja prostitutsiooni seoseid, et lõpetada osalemine prostituutide marginaliseerimisprotsessis ja nendevastases vägivaldas.

Ostjad, kupeldajad ja kaubitsejad

Prostitutsioonist rääkides keskendutakse sageli (ja põhjusega) naistele ja tüdrukutele, kes on selle ohvriks langenud. Kuid kuidas on lugu seksuaalteenuste ostjatega, kes kohtlevad naisi ja tüdrukuid kui seksiorje ning sunnivad kaasa lööma alandavates ja vägivaldsetes seksuaalaktides?

Inimkaubitsemise diskussioonis räägitakse ostjatest millegipärast kõige vähem. Mehed ostavad naisi erinevatel eesmärkidel: prostitutsioon, pornograafia, pruudid kirja teel, reisisid seksituristidena erinevatel maadel. Ostjatelt on tähelepanu kõrvale suunatud mitmel põhjusel. Mõned prostitutsiooni pooldavad grupid leiavad, et ostjaid ei peaks karistama, kuna viimased aitavad naistel prostitutsioonist pääseda. Teised grupid väidavad, et ostjad on samuti ohvrid, kuna neil on raskusi naiste tähelepanu ja huvi köitmiseks “tavalisel viisil”.

Kui prostitutsiooni pooldajate põhiliseks argumendiks on väide, et tuleb teha vahet vabatahtliku prostitutsiooni ja sunnitud kaubitsemise vahel, siis kliendid/ostjad seda vahet ei tee. Nende jaoks ei ole oluline, kas tüdruk on “vabatahtlikult” prostituut või teeb seda surmahirmuga; kas ta on kohalik või välismaalt kaubitsetud. Nad ei küsi tüdrukult, kas ta on täisealine või mitte.

Mõned prostitutsiooni pooldajad väidavad, et prostitutsioon on osa naise seksuaalsusest. Tegelikult ei ole prostitutsioonil naise seksuaalsusega mingit seost. Sellel on seos pigem mehe seksuaalsusega, olles suguluses vägistamise ja teiste seksuaalse väärkohtlemise vormidega.

Prostitutsioonis kasutavad mehed päevast päeva naiste ja tüdrukute kehasid, vagiinasi, pärakuid, suid ja teisi kehaõnarusi oma seksuaalse naudingu saavutamiseks. Prostitutsioon ei ole seksuaalne vabadus; see on alandamine, piinamine, vägistamine, seksuaalne kuritarvitamine – ja nii peaks seda ka nimetama. Mehed, kes ostavad naiste ja tüdrukute kehasid, on kiskjad ning vägistajad.

Kokkuvõtteks

Feministliku analüüsi keskmes on prostitutsiooni ja inimkaubitsemise ohvriks olnud naiste ja tüdrukute jutu kuulamine, ülesmärkimine ning uskumine. Selle asemel, et naiivselt kuulata prostitutsioonitööstuse ning selle toetajate argumente, peaksime pigem tähele panema nende inimeste juttu, kes on prostitutsioonist suutnud põgeneda. Nemad ei väida kunagi, et tegid “vaba valiku” saada prostituudiks. Ükski neist ei suutu prostitutsiooni kui töösse või võimalusse enda vabadust praktiseerida. Ükski neist naistest/ tüdrukutest ei olnud nõus olema päevast-päeva erinevate meeste poolt vägistatud.

Me ei saa eraldada prostitutsiooni teistest naistevastase vägivalda liikidest. Patriarhaalses ühiskonnas ongi naistevastane vägivald (meeste poolt) kõige võimukamaks vahendiks, mille abil säilitada naiste allutatus ja orjastaatus. Seda mõistavad kõige paremini need naised, kes on otseselt meestepoolse vägivalda ohvrid; ent meeste vägivald toimub ka kui vahend, mille abil kontrollida kõigi naiste ja tüdrukute elusid.

Inimkaubitsemist ei saa lahutada prostitutsioonist, kuna suurem osa kaubitsemisest toimub seksuaalse ekspluateerimise eesmärgil. Inimkaubitsemise võrgustikud värbavad, ostavad, müüvad ja transpordivad regionaalsel ja rahvusvahelisel tasandil naisi ja tüdrukuid kohaliku ja rahvusvahelise prostitutsioonituru tarbeks.

Kes õigupoolest saavad kasu naiste ja laste prostitutsioonist?

Globaalne prostitutsioonitööstus on hästi organiseeritud ning nende ilmselge majandushuvi on laiendada ja tugevdada oma tegevusalasid – nii on see kõikjal maailmas. Prostitutsioonitööstus ning selle pooldajad levitavad propagandat, maalides prostituutide elu võimalikult lilleliseks ning tehes pingutusi selle nimel, et seksuaalse ekspluateerimise ja vägistamise kultuur normaliseeritaks.

Prostitutsioon on meestepoolne seksuaalne vägivald. Mehed maksavad raha teistele meestele, et kasutada, kuritarvitada ja piinata naisi. Prostitutsioon on meestepoolne

“loomupärane” õigus 24 tundi ööpäevas omada juurdepääsu naiste kehadele (vähemalt nad usuvad endil sellise õiguse olevat).

Selle asemel, et maalida prostituutide elu kaunimaks, peame kriitiliselt analüüsima ning vastu seisma argumentidele, mida esitavad prostitutsiooni toetajad. Me peame osutama toetust nendele naistele, kes on või on olnud sellise meestepoolse allasurumise/vägivalla ohvrid.

Lahendus prostitutsiooniäri julmadele tegudele naiste ja laste vastu ei seisne selles, kui maalime seda äri ilusamaks või inimlikumaks. Lahendus seisneb selles, et peame võitlema prostitutsiooni toetajate levitatavate julmade valedes vastu. Sel juhul ei õnnestu neil meid oma sõnumit uskuma panna...

Viited

(1) Melissa Fahrley; Howard Barkan “Prostitution, Violence Against Women, and Posttraumatic Stress Disorder” (1998) 27 *Women & Health* 37

(2) Susan Kay Hunter, “Prostitution is Cruelty and Abuse to Women and Children” (1993) 1 *Michigan Journal of Gender and Law* 91 at 94.

(3) Vt: “Alberta (DIS) Advantage: the Protection of Children Involved in Prostitution Act and the Rights of Young Women” Konverents *Women’s Resistance: from Victimization to Criminalization*, 1.-3. oktoober 2001, Ottawa, Canada.

(4) Vt: Whores, Maids and Wives: Making Links – Proceedings of the North American Regional Consultative Forum on Trafficking in Women in 1997: Global Alliance Against Traffic in Women - Canada.

(5) ILO pressiteade, 19.august, 1998 (ILO/90/31).

(6) Ann-Christine Sjölander, “Kommunen betalar Annekes älskare”, *Kommu-nalarbetaren* (1999) lk 14-18. + isiklik vestlus Monika Smithiga, Hollandi inimkaubanduse rahvusliku raporteerijaga 27.mai 2002.

(7) Melissa Farley, Isin Baral, Merab Kiremire and Ufuk Sezgin “Prostitution in Five Countries: Violence and Post Traumatic Stress Disorder”: (1998) 8 *F & P* 405–426.

(8) Vt: the United Nations Declaration on the Elimination of Violence against Women G.A. res. 48/104, 48 U.N. GAOR Supp. (No. 49) at 217, U.N. Doc. A/48/49 (1993)

(9) L. L. Lim, *The Sex Sector: The Economic and Social Bases of Prostitution in Southeast Asia*, (Geneva: International Labour Organization 1998).

(10) Vt: Jayme Ryan, “Legalized Prostitution: For Whose Benefit” (1989) July *Sojourner: The Women’s Forum* 22.

(11) Vt: Nikki, *Hustler: Min tid som prostitueret* (Copenhagen: Rosinante, 2000).

(12) *Special Committee on Pornography and Prostitution (Fraser Committee): Pornography and Prostitution in Canada* (Ottawa: Department of Justice 1985).

(13) Hollandis on bordellid legaalsed alates 1.oktoobrist 2000. Kohalikud omavalitsused annavad ettevõtluslitsentse ja seavad tingimused bordellide tegutsemisele (nagu nt puhtus, turvalisus, prostituutide tervisekontrollid). Naised peavad olema üle 18 aasta vanad „töötamaks“ bordellis ning neil peab olema kehtiv tööloa. Saksamaal on bordellid legaalsed al. 1.aprillist 2001. Üle poole miljoni inimese prostitueerivad (Saksa prostituutide pensionide plaanid, Reuteris pressiteade 7.nov. 1998). Austraalias on prostitutsioon legaalne Queenslandis, Victorias ja pealinna territooriumil. New South Wales on dereguleerinud bordellid, Tasmaania ja Lääne-Austraalia räägivad legaliseerimisest.

(14) Global Alliance against Trafficking in Women (GAATW), the International Human Rights Law Group, the STV/Dutch Foundation ja La Strada.

(15) Vt: Art. 6: Osalisriigid peavad rakendama sobivaid meetmeid, kaasa arvatud seadusandlikke, tõkestamaks kõiki naistega kaubitsemise vorme ja naiste prostitutsiooni eksploateerimist.

(16) Vt: Art. 34: Osalisriigid peavad kaitsma last kõike seksuaalse eksploateerimise vormide eest ja seksuaalse kuritarvitamise eest. Nendel eesmärkidel peavad osalisriigid rakendama kõiki võimalikke rahvuslikke, bilateraalseid ja multilateraalseid meetmeid ennetamiseks:

(a) Lapse sundimist või kaasamist ebaseaduslikesse seksuaalsetesse tegevustesse

(b) Lastekspluateerivat kasutamist prostitutsioonis ja teistes ebaseaduslikes praktikates

(c) Laste kasutamist pornograafilistes teostes ja Art. 35: Osalisriigid peavad rakendama kõiki võimalikke rahvuslikke, bilateraalseid ja multilateraalseid meetmeid ennetamiseks laste müüki või lastega kaubitsemist ükskõik mis kujul või mis eesmärgil.

(17) Lapse õiguste lisaprotokoll laste müügi, laste prostitutsiooni ja kaste pornograafia kohta, U.N. Doc. A/54/L.84 at 5 (2000).

(18) Vt: Art. 8: 1. Mitte kedagi ei tohi hoida orjuses, orjus ja orjakaubandus oma kõikides vormides on keelatud. 2. Mitte kedagi ei tohi hoida teenistuses ja Art. 26: Kõik isikud on seaduse ees võrdsed ja neil on igasuguse diskrimineerimiseta õigus seaduse kaitsele. Seadus peab keelama igasuguse diskrimineerimise ja garanteerima kõikidele isikutele võrdse ja efektiivse kaitse diskrimineerimise (rassi, värvi, soo, keele, religiooni, poliitilise vm arvamuse, rahvusliku või ühiskondliku kuuluvuse, staatuse tõttu) vastu.

(19) Vt: Art. 1: Kõik inimesed on sündinud vabadena ja võrdsetena oma õigustes ja ja väärikuses ning Art. 4: Mitte kedagi ei tohi hoida orjuses või teenistuses; orjus ja orjakaubandus peavad olema keelustatud oma kõikides vormides.

Riiklikult toetatud prostitutsioon

Janice G. Raymond, Ph.D.

USA Massachusettsi ülikooli emeriitprofessor,
CATW tegevjuht

Majanduse globaliseerumine tähendab ka prostitutsiooni globaliseerumist, mille tulemusel saab sellest piirideta tööstus. Suurema- ja väikesemõõtmelised inimkaubanduse võrgustikud tegutsevad üle riigipiiride, värvates naisi ja tütarlapsi nii küladest, tänavatelt kui ka transpordikeskustest. Hotellid, lennufirmad, rendifirmad on kõik seotud naistekaubandusega kas valitsuse otsuste või kaudsete salakokkulepete ja/või korrupsiooni kaudu. Internet, ajakirjad ja turismibrošüürid globaalse reklaamitööstusena aitavad omalt poolt kaasa inimkaubanduse ning seksuaalse ekspluateerimise ülemaailmsele kasvule.

Inimkaubandus sõltub seksitööstuse globaliseerumisest. Seksitööstuse globaliseerumine tähendab ka seda, et lootes inimkaubandusega võidelda prostitutsioonist sõltumatult, oleme illusioonide ning väärarusaamade kütkes. Ent ometi korrutavad valitsused, et me ei peaks rääkima prostitutsioonist, vaid ainult inimkaubandusest.

Riiklikult toetatud prostitutsioon

On äärmiselt oluline tungida inimkaubanduse tõeliste juurteni. Me kuuleme palju vaesuse feminiseerumisest, mis sunnib naisi ja lapsi end laskma seksuaalselt ekspluateerida; rahvusvaheliste laenuorganisatsioonide majanduspoliitikast, mis käsib maailma arenguregioonide riikidel vähendada sotsiaalteenuste pakkumist ning töökohtade arvu; repressiivsetest immigratsioonipoliitikatest, mis käsitlevad kaubitsejaid suurte rahvusvaheliste jõududena, kes soodustavad globaalset migratsiooni; sõjavägedest, mis genereerivad seksitööstust maailma erinevates paikades; rassistlikest müütidest ning stereotüüpidest, mis Interneti kaudu propageerivad seksuaalset ekspluateerimist. Ent naistekaubanduse ühele peamisele põhjusele ei soovita tähelepanu juhtida – see on riigi poolt toetatud prostitutsioon ning selle tagajärjed ja seotus ülemaailmse seksikaubanduse kasvuga.

Me usume, et riigi poolt toetatud prostitutsioon on seksikaubanduse üks peamisi põhjusi. Nimetan legaliseeritud või reguleeritud prostitutsiooni riigi poolt toetatud prostitutsiooniks seepärast, et hoolimata legaliseerimis- või reguleerimissüsteemide erinevusest ühendab seda joon, mille kohaselt prostitutsiooni reguleeriv/legaliseeriv süsteem ise on riigi poolt aktsepteeritud ning legitiimne. Termin “riigi poolt toetatud prostitutsioon” (*state-sponsored prostitution*) viitab asjaolule, et legaliseerimis- või reguleerimissüsteemide kaudu muutub riik ise veel üheks kupeldajaks, saades kasu prostitutsiooniga elatist teenivate naiste tegevusest. Riigi poolt toetatud prostitutsioon on provotseeriv termin, seda enam, et käesoleval ajal räägitakse palju riigi poolt toetatud terrorismist. Riigi poolt toetatud prostitutsioon on riigi poolt toetatud seksuaalse terrorismi vorm, mis valetab end olevat naiste seksuaalne ja majanduslik vabadus.

Keelekasutus prostitutsiooni legaalselt staatust puudutavates rahvusvahelistes ja rahvuslikes debattides on segadustekitav. Selle asemel, et rääkida prostitutsiooni legaliseerimisest, räägitakse palju prostitutsiooni dekriminaliseerimisest. Ent selle all peetakse enamasti silmas kogu seksitööstuse (nii naiste, kupeldajate kui ka klientide) dekriminaliseerimist.

Naistekaubitsemise Vastane Koalitsioon (*Coalition Against Trafficking in Women*, CATW) toetab prostituutide tegevuse dekriminaliseerimist maades, kus praegu

karistatakse prostituute, kuna meie arvates ei ole õige karistada naisi nende ekspluateerimise eest. Kuid me ei poolda seksitööstuse kui sellise dekriminaliseerimist.

Riigi poolt toetatud prostitutsiooni vormid varieeruvad, kuid osades maades saavad tegutsemislitsentsi naised, kes käivad regulaarselt tervisekontrollis ning maksavad makse. Kupeldamine redefiniertakse viisil, et endistest kupeldajatest saavad respekteritud ärimehed (nagu näiteks Austraalias). Seksitööstuse legaliseerimise ja dekriminaliseerimise pooldajad väidavad, et sellised regulatsioonid pidurdavad prostitutsiooni leviku kontrollimise kaudu kulutulena levivat naistevastast vägivalda ja kuritarvitamist, rahapesu ning illegaalsete uimastite levikut seksitööstuses. Tegelikult kasvab ükskõik millise riigi poolt toetatud süsteemi mõjul seksitööstus, suurenevad nii inimkaubandus kui ka laste prostitutsioon. Samuti suureneb bordellide külastatavus, kuna mehed ei karda enam "vahelejäämist" ja sildistamist naiste seksuaalseks ekspluateerijaks.

USA Clintoni aegne valitsus mõistis oma ametlikes seisukohtades inimkaubanduse hukka, kuid rahvusvahelistes debattides väideti, et inimkaubandusel ja prostitutsioonil ei ole mingit seost. Clintoni administratsioon toetas MTÜsid, mis võitlesid kupeldamise ja bordellide dekriminaliseerimise eest ning väljendasid seisukohta, et prostitutsiooni peaks reguleerima tööhõiveseadustega kui ühte legitiimset töö vormi.

Bushi administratsioon on paljudel kohtumistel MTÜdega väitnud, et nad on prostitutsiooni legaliseerimise vastu. Samas ei ole ühtegi konkreetset sammu siamaani astunud ning riigi poolt toetatud prostitutsiooni vastu võitlevad inimkaubanduse vastased rühmitused ei ole saanud ka rahastust käesolevalt valitsuselt.

Viisil, kuidas riigid suhtuvad prostitutsiooni legaalsesse staatusesse, on ääretult suur mõju inimkaubandusele nendes riikides. Inimkaubanduse vastu võitlejad peavad rääkima prostitutsioonist kui inimkaubanduse peamisest põhjusest ning ei tohi lasta end vaigistada nende poolt, kes leiavad, et valitsuse (või ka muul) tasandil toimuvatel inimkaubandust puudutavatel foorumitel ei tohiks sellest rääkida. Paljud rahvusvahelistel foorumitel osalevad valitsused ja MTÜd on andnud alla ning alistunud tsensuurile, mille kohaselt ei tohi inimkaubandusest rääkides käsitleda prostitutsiooni. Tegemist on tõepoolest ühe tsensuuri vormiga.

Seosed inimkaubanduse ja prostitutsiooni vahel

Suur hulk käesoleval ajal kehtivatest kupeldamise, vahendamise ja prostitutsioonist kasu saamise vastastest seadustest loodi 1950-ndatel, mis rõhutasid 1949. aastal vastu võetud ÜRO „Inimkaubanduse ja teiste isikute prostituutidena ekspluateerimise keelustamise konventsioon“. 1949. konventsiooni tulemusel käsitleti prostitutsiooni pigem orjuse kui tööna. Ent viimase 25 aasta vältel oleme tagasi jõudnud poliitikani, mis on prostitutsiooni ning rahvusvahelist seksikaubanduse käsitlemisel võtnud aluseks töömudeli. Töömudel kasutab mõisteid sunnitud ja vabatahtlik prostitutsioon ning inimkaubandust puudutava seadusandluse põhialuseks ei ole siinkohal mitte seksuaalse ekspluateerimise, vaid nõusoleku põhimõte.

Pidades praegu võitlust prostitutsiooni legaliseerimise ning legaalse majandussektori osaks saamise vastu, pöörakem hetkeks pilk minevikku. Paljud teemad, mis on tänapäeval tõstatatud prostitutsiooni kontekstis, olid kunagi aktuaalsed vaidlustes Aafrika orjade staatuse üle Lääne kolooniates. Väga levinud oli idee, et orjanduse keelamise asemel võiks seda reguleerida kui riiklikult heakskiidetud majandusharu. Mitmed riigid soovisid reguleerida orjandust orjalaevade riikliku kontrollimisega; sooviti kehtestada hügieeninõuded orje vedavale transpordile; tehti ettepanekuid eristada vabatahtlikke/sunduslikke orje – sunduslike orjana defineeriti see, kes oli saadud

röövimise teel ehk kes ei olnud ostetud. Sellisel viisil orjastatud inimesed pidi tagasi Aafrikasse saatma (Thomas, 1997). Portugal reguleeris orjakaubandust, vähendades orjadele pakutava toidu ning joogi hulka ning orjalaevade reisiaega. Samuti väitsid paljud, et Põhja-Ameerikas on orjadel parem olla ori kui vaba (Thomas, 1997:518).

Kas me tõepoolest väidame, et vaid riigipiire ületav naistekaubitsemine on naiste õiguste ränk rikkumine, kui täpselt samasugune vägivald, tervislikud tagajärjed ja ekspluateerimine toimuvad ka kohalikul tasandil prostitueerivate naistega, keda on kaubitsetud linnast linna, maakonnast maakonda, osariigist osariiki? Kas me tõepoolest usume, et äri- ja seksuaalsest ekspluateerimisest saame rääkida vaid nende naiste puhul, keda on kaubitsetud riigist riiki ning mitte kohalikul tasandil? Ärgem unustagem, et paljud välismaale kaubitsetud naised on tegelenud varem oma kodumaal prostitutsiooniga. Ükskõik, kas tegemist on lokaalse või rahvusvahelise kaubitsemisega, on naistele osaks saanud vägivald täpselt samasugune. Tõestusmaterjal selle kohta tuleb naistelt endilt. CATW viis läbi kaks laiaulatuslikku uurimust seksikaubanduse kohta viiel erineval maal (Indoneesia, Filipiinid, Tai, Venezuela, USA).

Esimeses Ameerika Justiitsministeeriumi poolt rahastatud uurimuses intervjuerisime 128 inimest, kes omasid informatsiooni inimkaubanduse kohta Ameerikas. Valimisse kuulus 40 naist, kes jagunesid kolme erinevasse rühma:

- naised, kes olid mujalt riigist Ameerikasse kaubitsetud;
- ameeriklannad, kes olid langenud kaubitsemise ohvriks kohalikul tasandil;
- naised, kes tegelesid prostitutsiooniga

Uurimusest selgus asjaolu, et suurema vägivald all kannatavad kohalikud prostitutsiooniga tegevad naised. Näiteks 86% ameeriklannast prostituuti tunnistas, et on langenud klientide füüsilise vägivald ohvriks, seevastu välisriigist Ameerikasse kaubitsetud naistest väitis seda 28% (Raymond, Hughes ja Gomez, 2000:75-77). Kuigi viimaste puhul on alust arvata, et tegelik protsent on mõnevõrra suurem, näitavad mõlemad CATW uuringud, et kohalikus prostitutsioonitööstuses töötavad naised kogevad vähemalt samasugust vägivalda kui välismaalt kaubitsetud naised. Seega ei saa me teha vahet kohalikul tasandil prostitutsiooniga tegelevate ja välismaalt kaubitsetud naiste ekspluateerimisel.

Teise CATW uurimuse käigus intervjueriti 145 rahvusvahelise- ja kohaliku kaubitsemise ning kohaliku prostitutsiooni ohvreid Indoneesias, Filipiinidel, Tais, Venezuelas ja USAs. Uurimusest selgus tõsiasi, et kõigile nendesse kolme gruppi kuuluvatele naistele osaks langev vägivald ning sellest tulenevad terviseriskid on üsna sarnased (80% kõigist intervjueritud naistest tunnistas, et on kannatanud kupeldajate ja klientide füüsilise vägivald all) (Raymond, D’Cunha, Ruhaini Dzuhayatin, Hynes, Ramirez Rodriguez ja Santos, 2002:60-74).

Riigi poolt toetatud prostitutsiooni tagajärjed

Seksitööstusse investeerinud isikud ei väida kunagi end seksuaalset ekspluateerimist propageerivat. Nad mõtlevad välja aina uusi argumente veenmaks inimesi, et nende tegevus kaitseb naisi vägivald eest või toetab naiste (inim)õigust “otsustada” ise, mida teha oma kehaga.

Olin tunnistajaks kohtuprotsessis Vancouveris, Kanadas. Süüdistatav oli vaidlustanud Vancouveri bordellide ebaseaduslikkuse väites, et lõbumajasid puudutavad seadusesätted kriminaalseadustikus on liiga laiad ning seetõttu seadusevastased. Süüdistatav kinnitas, et ta ei soovi asutada bordelli, vaid “turvalist maja” tänavaprostituutidele, aidates neil seeläbi pääseda kontrollitud ja “kaitstud” keskkonda, kus nad saaksid tegeleda oma “äri- ja” teenindada “kliente” ega peaks muretsema vägivald ja kuritarvitamise pärast. Mina ütlesin oma tunnistuses, et ta soovib luua bordelli (nimetades seda teise sõnaga) ning et väidetavaid erinevusi tänava- ning

bordelliprostitutsiooni vahel tegelikkuses ei eksisteeri. Uuringute kohaselt kannatavad nii tänava- kui bordelliprostituudid ühesuguse vägivalda all; prostitutsioon kahjustab naisi võrdselt nii seksiklubides, massaažisalongides, bordellides kui ka tänaval. Oma tunnistuses väitsin samuti, et bordellide vastu suunatud seadusandluse eesmärk on naiste ekspluateerimise ennetamine. Ja prostitutsioonis esinev vägivald on üks seksuaalse ekspluateerimise iseloomulik joon hoolimata kohast, kus see esineb.

Victoria osariik Austraalias, mis propageerib prostitutsiooni legaliseerimist väidab, et legaliseerimine aitaks lõpetada kriminaalse elemendi tegutsemise seksitööstuses, tänavaprostituutide vastu suunatud vägivalda ning prostitutsiooni kontrollimatu leviku. Tegelikult ei ole legaliseerimine lahendanud ühtki eelmainitud probleemidest, vaid on sünnitanud uusi (Sullivan ja Jeffreys, 2000). Vastuväitena neile, kes arvavad, et prostitutsiooni legaliseerimine kontrollib seksitööstuse levikut, võib öelda, et käesoleval ajal moodustab seksitööstus 5% Hollandi majandusest (Daley, 2001:4). Viimase kümnendi jooksul, mil kupeldamine ning bordellid muutusid Hollandis legaalseks, kasvas sealne seksitööstus 25% võrra (Daley, 2001:4). Iga päev on poolalasti naised kurikuulsatel Hollandi bordellide ja seksiklubide "vaateakendel" kaubana välja pandud meeste tarbimiseks. Prostitutsiooniga tegelevad naised väidavad, et seksitööstuse legaliseerimine või dekriminaliseerimine ei kaota prostituutidele kleebitud halvustavat silti, vaid muudab nad veelgi haavatavamateks, kuna nad peavad oma tegevusest aru andma ning kaotavad seeläbi anonüümsuse. Seepärast eelistab enamik prostituutidest töötada illegaalselt ja n.-ö põranda all, otsides "turvalisust" kupeldajatelt (Daley, 2001:4). Osad parlamendiliikmed, kes varem toetasid bordellide legaliseerimist arvates, et see suurendab naiste vabadust, tõdevad nüüd, et legaliseerimine on tegelikult taastootnud naiste allasurutust ja julma kohtlemist (Daley, 2001:4).

Prostitutsiooni käsitlemisel töömudeli omaks võtnud riikides on prostitutsiooni levik varasemaga võrreldes märkimisväärselt kasvanud. Nii Hollandisse kui Saksamaale (mis käsitlevad prostitutsiooni tööna ning osana majandussektorist) kaubitsetakse prostitutsiooni eesmärgil enim naisi. Riiklikul tasandil tegutseva Budapest Group'i raportist selgus, et 80% Hollandi bordellides töötavatest naistest ei ole kohalikku päritolu, mis tähendab, et enamik neist on sinna kaubitsetud välisriikidest (Budapest Group, 1999:11). Juba 1994. aastal väitis IOM, et ainuüksi Hollandisse kaubitsetud naistest on peaaegu 70% pärit Kesk- ja Ida-Euroopa riikidest (IOM, 1995:4).

Meil on olemas esialgne uuring prostitutsiooni legaliseerimise tagajärgedest Austraalias. Samuti on olemas ajaleheartiklid probleemidest, mille on kaasa toonud seksitööstuse legaliseerimine ja dekriminaliseerimine Hollandis ning Saksamaal. Meil on vaja süstemaatilist uuringut selle kohta, miks mõned riigid kiirustavad prostitutsiooni legaliseerimisega ja millised on riigi poolt toetatud prostitutsiooni tagajärjed maailma eri paikades. Tuleb väga põhjalikult ning ettevaatlikult uurida väiteid, mille kohaselt riigi poolt toetatud prostitutsioon kaitseb naisi, kontrollib seksitööstust ning vähendab inimkaubandust. Arvan, et see ongi käesoleval ajal üks olulisematest uurimisvaldkondadest.

Prostitutsiooni pooldajate argumentide analüüs

Väga levinud on väide, et seksitööstuse reguleerimine ja tunnistamine vähendab AIDSi ja HIV levikut. Mõned valitsused, MTÜd ja isegi ÜRO osakonnad (näiteks Maailma Terviseorganisatsioon Kagu-Aasias) propageerivad seisukohta, et seksitööstuse legaliseerimine/ dekriminaliseerimine vähendab AIDSi ja HIV ohtu naiste jaoks (eriti piirkondades, kus AIDS/HIV-i oht on väga suur). Samas reguleerib riik prostitutsiooni puhul vaid naiste tegevust (kohustuslik regulaarne tervisekontroll) pööramata tähelepanu meestele, kes kasutavad prostituutide teenuseid. Tekib küsimus, kelle kaitsmiseks on selline tervisekontroll loodud? Kui tervise kontrollimise eesmärgiks oleks tööpoolest naisi kaitsta, siis peaks riik kehtestama nõude ka meestele enne bordelli külastamist käia tervisekontrollis ning saada prostituudi teenuste kasutamiseks

vastav luba. Prostitootide tervise kontrollimine on äärmiselt ebaefektiivne viis pidurdada AIDSi ja HIV levikut. Efektiivsem AIDSi-vastane terviseprogramm peaks olema suunatud nendele individidele, kelle käitumise tagajärjel on risk tervisele suurim - antud juhul meestele, kes ostavad seksi. Mehed on need, kelle kaudu HIV enim levib. Kõige uuemad andmed näitavad, et mehed "juhivad" AIDSi epideemiat oma egoistliku seksuaalse käitumisega (Hynes ja Raymond, 2002).

AIDSi ja HIV levik naiste hulgas on enamjaolt tingitud sellest, et mehed kasutavad prostituutide teenuseid ning annavad viiruse edasi oma naistele ja seksipartneritele. Naised ja tüdrukud saavad nakkuse enamasti meestelt ning kiiremini kui poisid ja mehed (Foreman, 1998:B1). Paradoksaalselt püütakse lahendada meeste käitumisest tingitud probleemi andes naistele kondoomid, mida nad peaksid meestele andma! Lõppkokkuvõttes kindlustavad "turvaseksi" ja kondoomide kasutamise programmid turvalisema seksi prostituutide teenuseid kasutavatele meestele. Sellised programmid annavad bordelliomanikele loa praakida välja nakatunud naised ning varustada oma bordellid "värskete" naisekehadega. Paljud mehed, kes riskivad oma seksuaalelus ja kasutavad prostituutide teenuseid, ei tee seda mitte seepärast, et neil puuduks teadmised kondoomide kohta. Nad teevad seda põhjusel, et neil puuduvad tunded, lähedustunne ning soolisele võrdõiguslikkusele ja õiglustundele põhinev seksuaalne identiteet.

Seksitööstus püüdleb legitiimsuse poole ning kasutab turvaseksi propageerimist avalike suhete kampaaniana oma maine puhastamiseks. Kondoomide jagamise kampaaniate käigus jõuavad kondoomid sageli küll bordellideni, kuid mitte otseselt naiste kätte. Kondoomide jagavatel MTÜdele on seatud ranged piirangud informatsiooni suhtes, mida nad võivad prostituutidele jagada. Bombays HIV-alast teavitustööd tegevatele organisatsioonidel lubati siseneda prostitutsiooni piirkondadesse vaid juhul, kui nad andsid bordelliomanikele lubaduse, et ei käsitle prostituutidega "sotsiaalseid teemasid" või alternatiive prostitueerimisele. Samuti pidid nad andma nõusoleku, et ei pööra tähelepanu piirkonnas lokaalsele lasteprostitutsioonile (Friedman, 1996:4). CATW ei ole küll kondoomide jagamise vastu, kuid on seisukohal, et prostitutsiooni ennetamiseks peaksime tegema sellest tunduvalt rohkem. Me peame julgustama prostitutsiooniga tegelevaid naisi lõpetama oma tegevust ning looma kindlad ja majanduslikult kestvad alternatiivid. Samuti peame soodustama ning nõudma meestelt oma käitumise muutmist. Eetilisem ja efektiivsem lähenemine propageeriks seksitööstuses töötavate naiste tervist ja turvalisust ning samal ajal töötaks seksitööstuse kaotamise nimel.

Tegevusplaanid

1. Muuta prostitutsiooni teema taas poliitikas aktuaalseks. Valitsused, kes on keeldunud nõustumast riigi poolt toetatud prostitutsiooni põhimõtetega ning näevad prostitutsiooni naiste inimõiguste rikkumisena, peaksid algatama diskussiooni ning looma seadusandluse, kus prostitutsiooni teema on muudetud aktuaalseks. Samuti on tarvis laiaulatuslikke ning põhjalikke uuringuid riigi poolt toetatud prostitutsiooni tagajärgede kohta maailma erinevates piirkondades.

2. Pöörata tähelepanu 1949.a ÜRO konventsiooni ratifitseerimisele, selle täitmise järelevalvele ning jõustamismehhanismidele. 1949. aasta konventsiooni seadusesätteid on paljuski jäänud nii avalikkusele, valitsuse esindajatele kui ka konventsiooni ratifitseerinud riikidele ebaselgeks. Samuti puudub selge arusaam konventsiooni seadusesätetest MTÜdel, kes tegelevad inimkaubanduse ja prostitutsiooni ohvrite abistamisega. Siiski on kuni tänase päevani konventsioon jäänud võimsaks relvaks prostitutsiooni hukkamõistmisel (vt: Markovich, 2002).

Paraku peab tõdema, et isegi konventsiooni ratifitseerinud maades võib mõnikord täheldada konventsiooni rikkumist. Näiteks seadusesättes (konventsiooni artikkel nr 6), mis käsitleb prostitutsiooni legaliseerimist/ reguleerimist, käsitlemist "tööna" või

prostituutide kriminaliseerimist sätestab, et konventsiooni ratifitseerinud riigid peavad kaotama kõik seadused, regulatsioonid või administratiivsed eeskirjad, mille eesmärk on olnud prostituutide registri koostamine. Seega ei tohi konventsiooni ratifitseerinud riigid käsitleda prostitutsiooni tööna ja osana majandussektorist, kuna tööseadusandlus sisaldab endas prostitutsiooni kontrollimist, reguleerimist ning tunnistamist.

ÜRO 1949. aasta konventsioon on üks vähestest, millel puuduvad järelevalve või jõustamismehhanismid. Antud konventsiooni peaks tugevdama järelevalvekomitee loomisega, mis aitaks jälgida konventsiooni rakendamist - teha kindlaks, kas konventsiooni ratifitseerinud riigid peavad kinni selle seadusesätetest. Samuti peab suurem hulk riike konventsiooni ratifitseerima.

3. Tuleb kasutada uut ÜRO protokoll ja selle inimkaubanduse definitsiooni uute/täiendatud riiklike ja regionaalsete inimkaubanduse vastaste seaduste loomisel. Kindlustada, et ÜRO inimkaubanduse vastasest protokollist on õigesti aru saadud.

Kuigi meil on olemas uus ÜRO inimkaubanduse vastane protokoll, peame töötama selle nimel, et olla kindlad, et protokoll on tõlgendatud õigesti ning et seda kasutatakse alusdokumendina uute seaduste loomisel. Muuhulgas näeb ÜRO uus inimkaubanduse vastane protokoll ette, et kõiki inimkaubanduse ohvreid tuleb kaitsta (mitte ainult neid, kes suudavad tõestada, et kaubitsemine toimus sundimise abil) (Art.3a ja b) ning et ohvri nõusolek kaubitsemiseks on eba-oluline (Art.3b). Protokoll defineerib erinevad kriminaalsed viisid, mille abil kaubitsemine aset leiab (sundimine, ähvardamine, röövi-mine, petmine või jõu kasutamine, ohvri haavatavuse ärakasutamine, jms) (Art.3a). Kuigi protokoll ei võrdsusta prostitutsiooni ja inimkaubandust, on siiski öeldud, et suur osa inimkaubitsemisest leiab aset prostitutsiooni ja/või seksuaalse eksploateerimise eesmärgil (Art. 3a). Antud protokoll on esimene ÜRO dokument, mis osutab nõudmisele naiste- ja lastekaubanduse järele ning väljendab vajadust erinevates riikides tugevdada seaduslikke või muid meetmeid vähendamaks sellist nõudmist (Art. 9.5.)

Kahjuks on valitsusi ja MTÜsid, kes rõhutavad vaid protokollid neid osasid, mis neile sobivad. Näiteks keskenduvad ainult sunduslikule kaubitsemisele ning ignoreerivad või eitavad asjaolu, et inimkaubitsemine võib aset leida nii ohvri nõusolekul kui ka ilma selleta, mis ongi ÜRO inimkaubitsemise poliitika ja seadusandluse põhialuseks. Sellised valitsused ja MTÜd tsiteerivad ainult seda osa inimkaubanduse definitsioonist, mis rõhutab jõu ja/või ähvardamise kasutamist ning on seisukohal, et sellele toetudes tuleks luua kohalik ja regionaalne inimkaubanduse vastane seadusandlus.

Näiteks Naistekaubitsemise Vastane Globaalne Liit (*Global Alliance Against Trafficking in Women*, GAATW) koostöös Rahvusvahelise Inimõiguste Grupiga (*International Human Rights Group*) väidab oma koduleheküljel, et: "Kui valitsus nõuab termini "seksuaalne eksploateerimine" kasutamist, peaksime neid julgustama kasutama definitsiooni, mille kohaselt seksuaalne eksploateerimine, nii nagu ükskõik, milline tööalane eksploateerimine eeldab jõu või ähvarduste kasutamist..."

Selline väide on otseses vastuolus protokollis esitatud definitsiooniga, mis väidab, et kaubitsemine prostitutsiooni või muu seksuaalse eksploateerimise eesmärgil toimub mitte ainult sundimise või ähvardamise, vaid ka ohvri haavatavuse ja nõrkuse ärakasutamise abil. Loomulikult on seksitöö pooldajad sunnitud tõlgendama inimkaubandust käsitlevat protokollid valesti, kuivõrd nad olid kaotajaks pooleks inimkaubanduse definitsiooni loomisel.

4. Pöörata tähelepanu nõudlusele prostitutsiooni järele. Rootsi uus naistevastase vägivalla tegevuskava pakub mudeli tulevasele prostitutsiooni seadusandlusele ja poliitikale. Rootsis on keelustatud seksiteenuste ostmise, mis kannab endas sõnumit, et prostitutsioon ei ole Rootsis soovitatav ühiskondlik nähtus. Antud seadus kaotas ka eelnevalt kehtivad karistused prostituutidena tegutsevatele naistele. Seksuaalteenuste ostmist kriminaliseeriv seadus käsitleb prostitutsiooni ja teisi naistevastase vägivalla vorme nähtustena, mis takistavad soolise võrdõiguslikkuse saavutamist. Tegemist on

esimese seadusandliku dokumendiga, mis keskendub nõudlusele ja võtab tähelepanu alla mehed, kes ostavad seksiteenuseid. Rootsi seadus sisaldab endas ka ressursse, mis pakub prostitutsiooniga tegelevatele naistele alternatiive senisele tegevusele.

Rootsi seadus annab kõigile prostitutsiooni vastastele lootust. Rootsi seksuaalteenuste ostmise keelustanud ja ostjate karistamise seadus on üks vähestest, mis pöörab tähelepanu nõudlusele seksikaubanduse järgi ning paneb vastutuse neile, kes soodustavad prostitutsiooni ja inimkaubandust.

Viited

Budapest Group. (1999, June). The Relationship Between Organized Crime and Trafficking in Aliens. Austria: International Centre for Migration Policy Development.

Daley, Suzanne. (2001, August 12). "New Rights for Dutch Prostitutes, but No Gain." New York Times, pp. A1 and 4.

Foreman, Martin. (1998, November 28). "A Global Epidemic Driven by Men Puts Women at Risk." The Gazette, Montreal, p.B1.

Friedman, Robert I. (1996, April 8). "India's Shame: Sexual Slavery and Political Corruption are Leading to an AIDS Catastrophe." The Nation, pp. 1-11.

Hynes, H. Patricia; Janice G. Raymond (2002). "Put in Harm's Way: the Health Consequences of Sex Trafficking in the United States." Policing the National Body: Race, Gender, and Criminalization. Toim. Jael Silliman and Anannya Bhattacharjee. Boston: South End Press.

IOM (Rahvusvaheline Migratsiooni-organisatsioon). (1995). "Trafficking and Prostitution: the Growing Exploitation of Migrant Women from Central and Eastern Europe. Budapest: IOM Migration Information Program.

Marcovich, Malka. (2002). Guide to the UN Convention of 1949. N. Amherst: MA: Coalition Against Trafficking in Women. <http://www.catwinternational.org>

Raymond, Janice G. (2001). Guide to the New UN Trafficking Protocol. N. Amherst: MA: Coalition Against Trafficking in Women, European Women's Lobby, MAPP, AFEM and Article Premier.
Vt <http://www.catwinternational.org>

Raymond, Janice G., Hughes, Donna M. and Gomez, Carol A. (2001). Sex Trafficking of Women in the United States: Links Between International and Domestic Sex Industries, Funded by the U.S. National Institute of Justice. N. Amherst, MA: Coalition Against Trafficking in Women. <http://www.catwinternational.org>

Raymond, Janice G., Jean d'Cunha, Siti Ruhaini Dzuhayatin, H. Patricia Hynes, Zoraida Ramirez Rodriguez and Aida Santos. (2002) A Comparative Study of Women Trafficked in the Migration Process: Patterns, Profiles and Health Consequences of Sexual Exploitation in Five Countries (Indonesia, the Philippines, Thailand, Venezuela and the United States). <http://www.catwinternational.org>

Sullivan, Mary and Jeffreys, Sheila. (2001). Legalising Prostitution is Not the Answer: the Example of Victoria, Australia. Coalition Against Trafficking in Women, Australia and USA. <http://www.catwinternational.org>

Thomas, Hugh. (1997). The Slave Trade: the Story of the Atlantic Slave Trade: 1440-1870. New York: Simon & Shuster.

Hispaania valitsuse seisukoht prostitutsiooni küsimuses: Hispaania ühiskonnas toimuv prostitutsioonialane debatt

Rosario Garracedo Bullido

advokaat, Naiste Kuritarvitamise ja Väärkohtlemise Uurimise komisjoni liige, Hispaania

Minu sõnavõtu eesmärk on tutvustada minu riigi seisukohta prostitutsiooni valdkonnas praegu kehtiva seadusandluse ja seaduste valguses ning anda lühikokkuvõtte parasjagu Hispaania ühiskonnas selle küsimuse ümber käivate vaidluste tähtsamatest arutlusteemadest. 20. sajandi algusest saadik on Hispaania sellealane ideoloogia väliselt, s.t. rahvusvahelise kogukonna silmis, näiliselt järginud prostitutsiooni likvideerimise joont. Kuid see väide ei ole tegelikult päris õige. Seda tuleb täpsustada ja lähemalt lahti seletada, kuna meie riigisisised tegurid, nimelt meie seadused ja määrused, ei ole likvideerimise põhimõttega kooskõlas. Selles valdkonnas on meie sisepoliitilised juhtmõtted olnud kahtlemata süsteemid ja üksteisele vastukäivad. 1904. aastal ratifitseeris Hispaania "Valgete orjadega kaubitsemise keelustamise rahvusvahelise lepingu". Seejärel ühinesime 1910. aastal "Naistega kaubitsemise keelustamise rahvusvahelise Pariisi konventsiooniga", ja 1949. aastal ÜRO "Inimkaubanduse ja teiste isikute prostituutidena ekspluateerimise keelustamise konventsiooniga". 18. juunil 1962. aastal deklareerisime ametlikult, et me seda viimatinimetatud konventsiooni täidame.

Rahvusvaheliste õigusaktide meie seadusandlusesse ülevõtmiseks tuleb vastav rahvusvaheline õigusakt avaldada meie Riigi Teatajas. Seda tehti kehtestatud korra kohaselt 25. septembril 1962. aastal. Konventsiooniga ühinemisega kaasnes ka vastavate kuritegude juriidilise reguleerimise kohustus. Selleks tuli omakorda kehtestada reeglid sedalaadi käitumise määratlemiseks, mille puhul rakendatakse spetsiaalseid karistavaid seadusesätteid. Seda tehti 1963. aasta 24. jaanuari määrusega, ja vastavalt muudeti tol ajal kehtinud kriminaalkoodeksit. Niisiis hõlmati 1963. aastal meie kriminaalkoodeksiga ja allutati seega Hispaania kriminaalseadusandlusele kõik ÜRO 1949. aasta 2. detsembri konventsiooniga määratletud prostitutsiooniteenuse ostmise, s.t. teiste isikute prostitutsiooni eesmärgil kasutamise vormid.

Sisuliselt muutus karistatavaks kuriteoks teiste isikute prostitueerimise korraldamine, reklaamimine, soodustamine, ärakasutamine või nende selle juures hoidmine, teiste sõnadega majandusliku tulu saamine kolmandate isikute prostitutsioonitegevusest sõltumata sellest, kas see toimus nende nõusolekul või mitte.

Samuti muudeti kriminaalkuriteoks baari, sauna või hotelli või mistahes ruumide või nende osa prostitutsiooni eesmärgil majandamine, rentimine või pidamine.

Seega oli Hispaania rahvusvahelise kogukonna silmis prostitutsiooni likvideerimist

Aga nagu ma oma sissejuhatuses märkisin, tuleb seda väidet täpsustada ja üksikasjalikumalt defineerida. Kuigi prostitutsiooniteenuste ostmine muutus karistatavaks, muutis Hispaania "Peligrosidad y Rehabilitación Social" ("Riski ja sotsiaalse rehabilitatsiooni seadus") prostitutsiooniga tegelemise enda kriminaalkuriteoks. Olles näiliselt prostitutsiooni likvideerimist pooldav (abolitsionistlik) riik, muutus Hispaania selle seaduse jõustamisega tegelikult prostitutsiooni keelustavaks riigiks. Niisugune vastuolu meie rahvusvaheliselt võetud kohustuste ja siseriiklike seaduste vahel püsis enam-vähem kuni diktatuuriperioodi lõpuni ja

demokraatliku riigikorra kehtestamiseni. Pärast Franco surma 1975. aasta lõpul muutus poliitiline režiim ja poliitilised ning sotsiaalsed väärtushinnangud, mistõttu "Peligrosidad y Rehabilitación Sociali" enam praktikas ei rakendatud ja lõpuks see seadus tühistati. Seega oli Hispaania seadusandlus 1970. aastate ja 1995. aasta vahel kooskõlas meie rahvusvaheliste kohutustega, mida Hispaania endale 1949. aasta konventsiooni ratifitseerimisega võttis. Kuid niisugune olukord kestis ainult ligikaudu 15 aastat: 1995. aastal muutus olukord jälle - sel aastal koostas Hispaania Sotsialistliku Tööpartei moodustatud valitsus uue kriminaalkoodeksi. Seadus jõustus 1995. aasta 23. novembri "Kriminaalkoodeksi seadusena".

Selle seaduse vastuvõtmisega, mis kujutas endast selget lahknemist Hispaania abolitsionistlikust (likvideerimist pooldavast) traditsioonist ja tähistas põhimõtteliselt uut suhtumist prostitutsiooniga seotud kuritegudesse, rikuti taas kord abolitsionistlikke põhimõtteid ja sellest tulenevalt ka 1949. aasta 2. detsembri konventsiooni.

Mille põhjal ma seda väidan?

Uue kriminaalkoodeksi kohaselt on karistatav üksnes sunniviisiline (prostitutsiooniteenuse) ostmine, st. ostmine ilma prostituudina ekspluateeritava isiku nõusolekuta, kasutades selleks füüsilist vägivalda, psühholoogilist survet, ähvardusi, oma võimupositsiooni kuritarvitamist jms.

See on vastuolus rahvusvahelise konventsiooni artikliga 1, mille kohaselt konventsiooniga ühinenud osapooled kohustuvad "karistama iga isikut, kes prostitutsiooni eesmärgil ostab, meelitab või petab teist isikut, kaasa arvatud selle isiku nõusolekul", või "kasutab teise isiku prostitutsiooniteenuseid, sealjuures ka selle isiku nõusolekul".

Sellisel siseriikliku seadusandluse muutusel on olnud kaugeleulatuvad ideoloogilised ja praktilised tagajärjed. Mõned feministide organisatsioonid püüdsid tagajärjetult selle uue kriminaalseadustiku sätte vastuvõtmist takistada. Me kohtusime ja vestlesime sotsialistidest parlamendisaadikutega ja püüdsime avalikku arvamust enda kasuks kallutada, aga meid ei võetud kuulda.

Märke niisugusest ideoloogilisest kannapöördest, prostitutsiooni kui nähtusega seotud valikute ja väärtushinnangute muutumisest võis näha juba parlamendis selle küsimuse üle peetud arutelude ajal.

Uus seadusesäte ja prostitutsiooniteenuse ostmise kuriteona käsitlemisest loobumine olid kattevarjuks minu maal aegamisi, kuid jõuliselt maad võtvale soovile hakata prostitutsiooni reguleerima. Seadusandjate hulgas toimunud aruteludel uuest lähenemisest prostitutsiooni kui kriminaalkuriteo käsitlemisele esitas reformi toetanud sotsialistid parlamendisaadik seda kui ideoloogilist argumenti, mille eesmärgiks on õigustada ja seadustada poliitika muutmist seksuaalse enesemääramisvabaduse suunas. Tema väidetega nõustuti. Perversne väljend "seksuaalne enesemääramisvabadus" on näiliselt adresseeritud prostituutidele. Tegelikuses saab see aga kehtida üksnes "prostitueerija", s.t. kliendi suhtes, kuna ainuke isik, kes oma seksuaalset vabadust realiseerib, on teenuse tarbija.

"Seksuaalse enesemääramisvabaduse" ideoloogilise põhimõtte propageerimine prostitutsiooni valdkonnas pole midagi muud kui katse kehtestada, kaitsta ja põlistada uut vabadust: "õigust ennast prostituudina müüa".

Seal, kus toetatakse või soovitakse saavutada mõnd võltsi või valelikku eesmärki, on ammu järeleproovitud võtteks maskeerida seda selliste sõnadega nagu "õigus" või "vabadus".

Enese prostitueerimise vabaduse loosungi püstitamine on vägagi tõhus taktika. See vaidlus on praegu mu kodumaal väga aktuaalne. Kuhu ma ka ei läheks, kõikjal näen hoolekandeametnikke, kes rõhuvad inimese õigusele, vabadusele end prostituudina müüa.

See on kummaline vabadus, kuna need, kes seda nii ägedalt kaitsevad, ei soovi seda vabadust iseendale, oma lastele, oma naistele või õdedele või sõbrannadele.

See on kummaline vabadus, kuna seda kaitstakse ja propageeritakse teiste jaoks. Ma olen nüüd selles küsimuses viisakusest loobunud ja kui mulle öeldakse, et ma olen vabaduse vaenlane, küsin ma tavaliselt selle pooldajatelt, kas nad ise soovitaksid oma lastel, õdedel, vendadel, naistel jne. seda vabadust kasutada. Ma olen märganud, et nad mitte ainult ei soovitaks oma perekonnaliikmetel ja sugulastel seda teha, nad tunnevad end mu küsimusest ka sügavalt solvatuna.

Loobudes prostituudi ostmise käsitlemisest kuriteona või, teisiti öeldes, karistades ainult neid ostjaid, kes kasutavad sundi, on kriminaalkodeksi reform andnud suure tõuke organiseeritud vahenduse levimisele.

Minu riigis esines prostitutsiooni ka varemalt, aga prostitutsiooni organiseerimise eest langetati küllaltki palju kohtulikke karistusi. Nüüd on süüdimõistvate kohtuotsuste osakaal märgatavalt vähenenud.

Nüüdseks on Hispaania muutunud naisprostituutide transiitmaast nende sihtmaaks.

Prostituutide ekspluateerimisest on saanud suur äri. Pole sugugi ebatavaline kohata vähem kui 1000 elanikuga külades seksi hüpermarketeid. Prostitutsiooni vahendajad on loonud oma ülemaalse organisatsiooni ANELA, mis on Tööministeeriumis ametlikult registreeritud. Nad nimetavad end "seksiärimeesteks". Nende interneti koduleheküljel on kõigile avatud ja nende eesmärgid on vägagi selged. Lubage mul mõned neist teile ette lugeda.

Ühenduse eesmärgid:

- 1) Meie maine parandamine – meie tegevuse solidsuse suurendamine (mõeldakse nende äritegevust).
- 2) Meie tööruumide tähistamine selgelt nähtavate logode, sümbolite või embleemidega, mis tähistavad kliendi jaoks garanteeritud heatasemelist teenindust.
- 3) Võitlus illegaalsete konkurentidega, nendest ametivõimudele teatamine (s.t. tegevusest, mis toimub tänaval või viletsates ruumides, kus pole tagatud professionaalne teenindus, turvalisus, puhtus või hügieenitingimused).
- 4) Lähemad eesmärgid: Kõik ühenduse liikmed peavad tähistama oma ruumid siltidega, mis näitavad teenusepakkuja nime ja on klientide jaoks kvaliteedimärgiks. Me tahame toetada reklaamitegevust, reklaamides seda, millist kasu meie kliendid ANELA-st saavad. Keskmises perspektiivis on meie eesmärk seada sisse ANELA sanitaartõend. Tõendile märgitakse vastava töötaja meditsiiniliste läbivaatuste andmed, millega tagatakse meie tegevuse üksikasjaliku kontrollimise veatu süsteem.

Olgugi, et need eesmärgid on juba küllalt selgelt väljendatud, tuleks nende tähendust veel rõhutada. Nende endi sõnadega väljendatuna: "Naisprostituute pakutakse nagu mistahes muud tarbekaupa: nad on terved, puhtad, "prostituueerijale" antakse kvaliteedigarantii ja teatatakse nende vanus." Ilma praeguse kriminaalkodeksita poleks selline vahendustegevuse kasv olnud võimalik. Nii parem- kui vasakpoolsetele poliitilistele parteidele on prostitutsioonialases debatis osalemine äärmiselt vastumeelt. Nad tahavad rääkida ainult inimestega kaubitsemisest.

Kaubitsemisest rääkimine on humaanne. Prostitutsioonimaffia tegevusmeetodid esitavad väljakutse ühiskonnale ja meie kõigi südametunnistusele. Ja kaubitsemisest rääkimine ei too kaasa probleeme valijaskonnaga, vähemalt mitte suuri probleeme. Aga prostitutsiooniküsimuse ja selle võimalike lahenduste arutamine toob küll. Paljudes meie linnades kasvab kiiresti selliste rajoonide arv ja pindala, kus prostituueeritavad kehad on potentsiaalsetele klientidele vaatamiseks avalikult välja pandud. See tekitab probleeme naaberajoonidele, mille kauplustes ja ärides käib järjest vähem küllastajaid ja mille kinnisvarahinnad langevad, sest "punaste laternate rajoonis" ei taha keegi elada.

Sellised arengud omakorda tekitavad pingeid elanike ja nende valitud poliitikute vahel, kellelt nõutakse niisugusele olukorrale lõpu tegemist. Kõige lihtsam probleemi lahendamise moodus on lihtsalt seda mitte märgata. Mida ei nähta, see on nähtamatu. Mis on nähtamatu, see ei puuduta meid ja ei saa meid muuta.

Üha enam leiab toetust ettepanek – selle mõju ja pooldajate arv on suurenenud – pöörduda tagasi sellise korra juurde, kus prostitutsioon oleks lubatud üksnes litsentseeritud bordellides. Sellist poliitikat realiseeritakse määruste ja korralduste kaudu kohalikul, munitsipaal- ja mõnel juhul ka regionaalsel tasandil.

Organiseeritud vahendustegevusele toetajate värbamine ja reguleerimise pooldajate väited (enesemüümise vabadus ja prostituutide õigused) imuvad kergesti kõigisse ühiskonnakihtidesse, mõjutavad kogu ühiskonda ja kallutavad selle kodanike arvamusi põhjalikuma reguleerimise põhimõtete suunas.

Minu maal toetab abolitsionistlikke seisukohti elanikkonna vähemus, peaaegu eranditult feministide organisatsioonid; kuid on ka reguleerimise suunda pooldavaid naisorganisatsioone. Üks organisatsioonide ühendus, kuhu kuulume ka meie, algatas hiljaaegu kampaania nimega Poliitiline Manifest Prostitutsiooni Kaotamise Toetuseks. Me alustasime allkirjade kogumist. Selle kõrval tuleb meil koguda 17 500 peseetat oma manifesti meedias avaldamise kulude katmiseks.

Selle ettevõtmise eesmärk on ärgitada avalikkuses debatti, mille käigus me saaksime selgelt ja ühemõtteliselt selgitada põhjuseid, mis sunnivad meid abolitsionistlikku seisukohta pooldama, sealhulgas tuua välja selle seisukoha aluseks olevad feministlikud, eetilised ja poliitilised põhimõtted.

Muuhulgas tahame asjaosalistele poliitikutele teadvustada oma vastuseisu nende reguleerimispoliitikale ja hoiatada neid, et me kavatsime hääletada iga poliitilise partei vastu, kes võtab oma valimiseelses manifesti prostitutsiooni reguleerimise ettepanekuid. Niisugune tegevuspraktika kinnitab ja süvendab meie sotsiaalselt ebavõrdset seisundit ja seadustab naisekeha tarbimist.

Möödunud nädalavahetusel viibisin ma Ülemaalisel Naisjuristide Kongressil, kus meie abolitsionistlikud teesid heaks kiideti. Tahaksin mõned neist ka teile esitada.

“Kliendi” või “prostituudi teenuste kasutaja” mõiste tuleks asendada “prostitueerija” mõistega, mis tähistab adekvaatsemalt sellise isiku käitumisest ja enese ülalpidamisest tulenevat vastutust. 1995. aasta kriminaalkoodeksi prostitutsiooniga seonduvaid kuritegusid käsitlevad paragrahvid on seadusevastased niivõrd, kui need on vastuolus rahvusvaheliste kohustustega, mida meie riik on 1949. aasta 2. detsembri konventsiooni ratifitseerimisega endale võtnud.

Hispaania kriminaalseadusandlus peaks prostitueerijate käitumise hukka mõistma ja seksuaalteenuste ostmine tuleks muuta karistatavaks süüteks.

Vaidlused prostitutsiooni legaliseerimise üle Vene Föderatsioonis

Marianna Solomatova
koalitsioon Angel, Venemaa

Sissejuhatus

Tahaksin teile rääkida sellest, mis toimub praegu prostitutsiooni küsimusega seoses Venemaal poliitikafääris, tavaliste inimeste seas ja kodanikeühiskonnas.

Enne sotsialistlikku revolutsiooni, 20. sajandi alguses, oli prostitutsioon Venemaal seadusega lubatud. Pärast revolutsiooni otsustas bolševike valitsus selle keelustada ja tänapäeval on prostitutsioon seadusega keelatud (haldusõigusrikkumine, mille eest trahvitakse). Aga nagu tänapäeval kõikjal maailmas, on seksitööstus viimastel aastatel väga kiiresti kasvanud.

Siseministeeriumi andmetel on prostitutsiooni ja kupeldamisega seotud kuritegevus järsult suurenenud. Vene Föderatsiooni Siseministeeriumi keskasutuse andmete kohaselt karistati prostitutsiooni eest 30 000 inimest, 145 isikut võeti bordelli organiseerimise ja pidamise eest kriminaalvastutusele. Vene Föderatsiooni (VF) territooriumil avastati umbes 20 organiseeritud kuritegelikku rühmitust, mille tegevus on seotud prostitutsiooniga, millises valdkonnas tuleb väga sageli ette vägistamist, mõrvu ja narkootikumide levitamist (1). Alaealiste üha ulatuslikum tõmbamine prostitutsioonifääri häirib ja muudab ärevaks kõiki progressiivseid ühiskonnaliikmeid, eriti pärast uue seaduse vastuvõtmist, millega langetati alaealisuse vanusepiiri seniselt 18 aastalt 14 eluaastale (2). Muidugi kujutavad niisugused prostitutsiooni tagajärjed endast viljakat pinnast selle legaliseerimise pooldajate väidetele.

1. Vaidlused poliitilisel tasandil

Paremjõudude Liidu ettepanek on prostitutsioon legaliseerida. On see prostitutsiooniküsimuse lahendamisele suunatud tõsine seadusandlik initsiatiiv või PR-kampaania? Prostitutsiooni legaliseerimise küsimus on Venemaa Seadusandlikus Kogus (Riigiduumas) tõstatatud iga kord enne järjekordseid valimisi. Praegu kuulub see idee Parajõudude Liidu (SPS) nimelisele parteile (3) ja selle kahele esindajale, duumasaadikutele Andrei Vulfile ja Aleksander Barannikovile. Mõlemad saadikud on meelelahutustööstuse taustaga noored mehed ja teavad ilmselt hästi, kuidas prostitutsiooni taolise kuuma teema ümber etendust korraldades oma nimesid reklaamida. Mitte kõik partei saadikud ei toeta nende ideed ja partei juhtkond on selle küsimuse koha pealt targu vaikinud hoolimata sellest, et informatsioon legaliseerimise kohta avaldati nende ametlikul koduleheküljel (4). SPS-il on progressiivsete vaadetega noorte inimeste partei maine ja see teema sobib nende poliitilise platvormiga väga hästi kokku. Praegugi on raske öelda, kas tegu on nende PR-meetodi või tõsise poliitilise platvormiga.

Legaliseerimist käsitlevate seaduseprojektide lugemised on kavandatud duuma selle aasta sügisistungiteks. Venemaa jaoks on positiivne see, et samadel istungitel tuleb arutusele ka uue inimestega kaubitsemise vastase seaduse projekt. Praegu seda koostatakse. Halb on aga see, et prostitutsioon võidakse legaliseerida inimestega kaubitsemise likvideerimise ettekäändel, pidades seda inimestega kaubitsemise põhjuseks. Mina aga arvan, et legaliseerimine ei anna kasvuimpulssi mitte üksnes seksitööstusele, vaid suurendab ka inimestega kaubitsemist nii Venemaa siseselt kui ka mõlemas suunas üle selle piiride.

Inimestega kaubitsemise küsimuses on Venemaa olukord väga komplitseeritud: Venemaa on üheaegselt inimestega kaubitsemise siht-, lähte- ja transiitmaa.

Lähtemaa on ta enamiku Lääne- ja Lõuna-Euroopa riikide, USA, Austraalia jt. maade jaoks, transiit- ja sihtmaa selliste endiste Nõukogude vabariikide suhtes nagu Ukraina, Moldova, Valgevene, Gruusia, Aserbaidžaan, Kasahstan jt. Nõukogude Liidu lagunemise järel neis riikides kujunenud ebarahuldavad majanduslikud tingimused ajavad nende elanikke Venemaale paremat elu otsima. Palju nende vabariikide ja Venemaa naisi tuleb Moskva-sugustesse suurlinnadesse, nad püüavad end siin sisse seada ja kui see ei õnnestu, tõmmatakse nad tihtipeale prostitutsiooniärisse. Praegu on Moskvast kuni 15 000 prostituuti, kellest enamik ei ole Moskva elanikud. Kogu Moskva seksitööstuse ühe päeva käive on arvestuste kohaselt üle poole miljoni USA dollari ja aastane käive üle 182 miljoni dollari (5). Muidugi on valitsus huvitatud nendest kasumitest mingi osa riigituludesse võtmisest ja see ongi üks prostitutsiooni legaliseerimise pooldajate põhiargumente.

Legaliseerimisel on arvukalt pooldajaid valitsuse tasandil ja kõrge renomeega inimeste seas. Vene Föderatsiooni peaveneroloog Anna Kubanova pooldab legaliseerimist, öeldes, et see piirab suguhaiguste levikut. Ta väitis, et iga kolmas Venemaa prostituut on nakatunud süüfilisse. Kas seaduslikke prostituute ja nende kliente hakatakse meditsiiniliselt läbi vaatama? Kes ja kuidas neid läbivaatusi teostab? Ja kuidas peaks haigestumus vähenema, kui rahvusvahelised kogemused näitavad, et legaliseerimine viib koheselt illegaalse sektori vohamisele? Neile küsimustele veel vastuseid ei ole.

Moskva regiooni politsei, mõned linnapead ja kohalikud omavalitsused pooldavad samuti legaalselt prostitutsiooni ja väidavad, et valitsuse kontroll bordellide üle vähendab kuritegevust ja prostituutide (või "seksitöötajate", nagu nad neid rahvusvahelise prostitutsioonimeelse *lobby* keelepruugis nimetavad) riigisisest ning rahvusvahelist migratsiooni. Ja lõpuks, väidavad nad, saavad prostituudid valitsuselt sotsiaalset kaitset. Kuidas küll osutatakse sotsiaalset kaitset prostituutidele, kui meie maal ei suudeta pakkuda piisavat sotsiaalset kaitset arstidele ja õpetajatele?

2. Legaliseerimise pooldajate seisukohtade levitamise meetodid Venemaal, kodanikeühiskonna sisevastuolud

Venemaa rahvastiku põhiosa ei ole selles küsimuses piisavalt haritud (enamik noortest ei näe seksiteenuste legaliseerimises midagi halba). Kohalikul tasandil leiab legaliseerimine küllaltki suurt toetust. Pikka aega loeti prostitutsiooni avaliku arutelu jaoks liiga häbiväärseks küsimuseks. Nüüd, kus vabadust on rohkem, talub enamik inimesi prostitutsiooni ja suhtub sellesse kui paratamatusse pahesse, ehkki samas mõistab ühiskond prostituutidest naisi hukka. 2002. aasta augustis korraldatud internetiküsitluse (6) tulemuste kohaselt toetas prostitutsiooni legaliseerimist 88% Venemaa internetikasutajatest, 7% oli selle vastu ja 4% ei osanud vastata. Tulemus on üsna paljuütlev ja iseloomustab tegelikult noorte seisukohti, kuna Venemaal on internetikasutajad enamasti noored. Üks teine küsitlus, mis korraldati Venemaa lõunapoolses naaberriigis Kasahstanis (7), andis vastupidise tulemuse. Küsimusele "Kas ametlikud bordellid kaotavad täielikult tänavaprostitutsiooni?" vastas 74,3% küsitletutest eitavalt, 21% jaatavalt ja 4,7 protsenti ei osanud vastata.

Kasahstan on Venemaaga võrreldes muidugi patriarhaalsem maa, aga keegi ei ole kunagi Venemaa kodanike arvamust uurinud. Kui võtta arvesse ka vanemate ja konservatiivsemate elanikkonnakihtide seisukohad, oleks pilt tõenäoliselt hoopis teistsugune kui internetiküsitluse korral ja sarnaneks hoopis rohkem Kasahstanis saadud tulemustega. Kuid Vene valitsusel on pikaajaline "traditsioon" avaliku arvamusega mitte arvestada, langetada otsused ise ja seetõttu valitseb oht, et prostitutsioon võidakse Vene Föderatsioonis legaliseerida kogu rahva tahtest hoolimata või siis ühiskonna poliitikast võõrdumise tõttu.

Kodanikeühiskond on jagunenud kaheks vastandlikuks leeriks. Nende riikide valitsused, kus seksitööstus on seadusega lubatud, finantseerivad prostitutsiooni pooldavate Vene valitsusväliste organisatsioonide inimkaubanduse vastaseid ettevõtmisi ja mõjutavad selle kaudu meie riigi poliitikat.

Vene kodanikeühiskonnas on ainsateks poliitiliselt aktiivseteks jõududeks mitmesugustest piiritagustest fondidest (nii riiklikest kui eraalgatuslikest) finantseeritavad valitsusvälised organisatsioonid. Kahjuks võib siin selgesti näha, kuidas finantseerijad valitsusvälise organisatsiooni (MTÜ) tegevust mõjutavad. Sellise tegevuse mehhanisme ja põhjuseid kirjeldab oma töös "Korruptsioon kodanikeühiskonnas" USA Rhode Islandi Ülikooli professor Donna Hughes (8). On olemas selline organisatsioon nagu Kriisikeskuste Liit, mida rahastavad Hollandi valitsus ja Naistega Kaubitsemise Vastane Ülemaailmne Liit (*Global Alliance Against Trafficking in Women – GAATW*). Nagu teada, on prostitutsioon Hollandis legaliseeritud ja GAATW on oma ülemaailmse prostitutsiooni pooldava selgitustöö poolest üldtuntud. Muidugi peab eelpoolnimetatud Kriisikeskuste Liit nende poliitika omaks võtma. Nad ei teata küll avalikult, et tahavad Venemaal prostitutsiooni legaliseerida, kuid võitlevad seksitöötajate ja migrantidest seksitöötajate õiguste eest, mis kõlab üsna kenasti selliste inimeste ja MTÜ-de jaoks, kes ei oma asjast täielikku ülevaadet (kaitsta tuleks kõigi inimeste õigusi).

2002. aasta suvel avaldas USA Riigidepartemangu Inimestega Kaubitsemise (Trafficking in Persons – TIP) büroo ülevaate inimkaubitsemise olukorrast maailmas, milles Venemaa oli liigitatud nn. "3. järgu" riikide hulka. Kolmas järk tähendab kõigist vaadeldavatest maadest halvimat taset. Sinna loetakse riigid, kus inimestega kaubitsemine on äärmiselt tõsine probleem ja valitsused ei võta olukorra parandamiseks midagi ette. Selle TIP-i ettekande avaldamise järel eraldas USA Riigidepartemang mõningaid summasid inimkaubanduse vastase seadusandluse väljatöötamiseks Venemaal. Koalitsioon Angel püüdis aktiivselt valitsusasutuste tähelepanu sellele ettekandele juhtida. Me avaldasime pressiteate ja saatsime selle kõigile föderaalsetele komiteedele ning paljudele uudisteagentuuridele. Edastasime oma infopaketi peaministri asetäitjale Valentina Matvijenkole ja president Putinile. Pärast TIP-i ettekannet ja tänu MTÜ-de pingutustele alustati Riigiduumas inimestega kaubitsemise vastaste seaduste väljatöötamist.

29.–30. jaanuaril 2003. aastal toimus Jelena Mizulina eesistumisel seadusandliku komitee töögrupi laiendatud istung. Põhiküsimuseks oli inimestega kaubitsemise vastase seaduse koostamine. Istungil osalesid ka koalitsiooni Angel liikmed Ljudmilla Jerohhina (Vladivostok), Marianna Solomatova (Moskva) ja Viktoria Šakina (Irkutsk). See oli töögrupi viimane istung enne seaduseprojekti ettelugemist parlamendis, mis toimus Riigiduumas 17. veebruaril 2003. aastal.

Sellel istungil esitatud seaduseprojektiga tehakse muudatusi kriminaalkoodeksis, eelkõige lisatakse paragrahv 127 "Inimestega kaubitsemine", mis kajastab kaubitsemise mitmesuguseid aspekte ja näeb ette karistused inimestega kaubitsejatele, selle vahendajatele ja selle kuriteo kaasosalistele. Seadus sisaldab inimkaubitsemise vastase riikliku ametkondadevahelise komisjoni loomise otsust ja paneb riigile kohustuse abistada varjupaikade ja abikeskuste rajamisega koju tagasi pöördunud inimestega kaubitsemise ohvreid. Seaduses kajastuvad kõik rahvusvahelised nõuded, eeskätt vastavad selles kasutatavad määratlused ÜRO "Rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastase konventsiooni" (aastast 2000) ja "Inimkaubanduse, eriti naiste ja lastega kaubitsemise ennetamise, selle vastu võitlemise ning karistamise protokoll" (aastast 2000) määratlustele.

Koalitsioon Angel on propageerinud ÜRO sõnastuse ja määratluste kasutamist Vene seaduse projektis, kuid pikka aega ei pööranud juristid meie seisukohtadele

tähelepanu. Tänu sellele, et viimasel istungil osales ÜRO ekspert Christopher Ram, võtsid töögrupi juhid meie seisukohta kuulda. Üsna loomulikult kujunes nii, et kuna meie olime ÜRO-d toetanud, toetas ÜRO meid. Mõisted “seksitöö” ja seksiteenused” jäeti mustandtekstist välja ja asendati “seksuaalse ekspluateerimisega”. Seadusesse võeti sisse ka Vene kriminaalkodeksis juba eksisteerinud nõustumise kontseptsioon. Loodetavasti ei tehta seaduseprojekti arutamisel Riigiduumas sellesse suuremaid muudatusi. Duuma eksperdid ütlevad, et projekti seaduseks muutumine võtab umbes aasta aega. Seadus jõustub juba pool aastat pärast selle allakirjutamist. Aga sellise seaduse väljatöötamine on ajalooliselt tähtis sündmus Vene valitsusväliste organisatsioonidele, kes tegutsevad nii selle nimel, et tõkestada inimeste smugeldamist Vene Föderatsiooni siseselt, siit välismaale ja välismaalt Venemaale kui ka abistada selle äri ohvreid.

3. Koalitsiooni Angel võitlus prostitutsiooni legaliseerimise vastu

Koalitsioon Angel algatas seitsmes Venemaa linnas kampaania kohapeal valitud duumasaadikute veenmiseks, et nad hääletaksid legaliseerimise vastu. Koalitsioon rakendas aktiivseid meetmeid ja alustas prostitutsioonivastast aktsiooni samades linnades, kus me aastal 2000 viisime läbi informatsioonikampaania (Moskva, Sankt-Peterburg, Petrozavodsk, Jaroslavl, Tšeljabinsk, Nižni Novgorod ja Veliki Novgorod). Muuhulgas saadetakse aktsiooni käigus kohapeal valitud duumasaadikutele kirju ja helistatakse nende kontoritesse. Me kirjutasime kõigile duumasaadikutele kirjad nõudmisega hääletada prostitutsiooni legaliseerimise vastu. Mõned saadikud toetavad meid, kuid neil ei ole veel piisavalt teadmisi prostitutsiooni legaliseerimise tagajärgedest.

Loodame muuta meie seaduseandjate vaateid inimestega kaubitsemise ja prostitutsiooni osas. Mina ei arva, et prostitutsiooni legaliseerimine Vene ühiskonnale midagi head teeb ja me ei pea seda legaliseerima ainuüksi põhjusel, et see on vältimatu. Tahaksin tsiteerida üht koalitsiooni Angel partnerit, Larissa Boitšenkot Karjala Sugupoolte Uuringute Keskusest. Koalitsiooni Angel prostitutsiooni legaliseerimise vastase kampaania käigus ütles ta ajakirjandusele: “Kui maailmas esineb kannibalismi ja kellelegi meeldib kaasinimesi süüa, ei tähenda see veel, et kannibalism tuleks legaliseerida.”

Viited

- (1) Vene Föderatsiooni Välisministeeriumi keskasutuse statistikakogumik.
- (2) Vene Föderatsiooni Kriminaalkodeksi peatükk “Isikupuutumatus ja seksuaalse vabaduse vastased kuriteod”, § 134.
- (3) Raadiojaama “Ehho Moskvõ” intervjuu A Barannikovi ja I. Hakamadaga, 11.07.2002.
- (4) SPS-i kodulehekülg: www.sps.ru, august 2002.
- (5) Prostituitidega tegelevate Moskva NGO-de (AIDS Foundation East-West) andmed.
- (6) Vene infoagentuur RosBusinessConsulting, 13.–14. august 2000.
- (7) Selle telefoniküsitluse 300 üle 16 aasta vanuse Alma-Ata elaniku seas korraldas uuringufirma Komkon-2 Eurasia.
- (8) <http://www.uri.edu/artsci/wms/hughes>

Prostitutsiooni legaliseerimine: alternatiivi otsingud soolisest ja inimõiguste perspektiivist

Dr. Jean D’Cunha

UNIFEMi Ida ja Kagu-Aasia regionaalprogrammi vanemspetsialist Bangkokis

Nu portree (1)

“Ootan last ja loodan, et tegemist ei ole tüdrukuga. Tema ei peaks kunagi kannatama seda, mida mina”, ütleb 28-aastane Nu, kes on seitsmendat kuud rase ning elab hetkel ühes Bangkoki varjupaigas. “Mu vanemad hülgasid mind ning kasvasin üles kaugete sugulaste juures. Käisin koolis ning tegin ära kõik majapidamistööd. Kui jõudsin puberteediikka, hakkas perepoeg tegema mulle lähenemiskatseid. Ta vägistas mind mitu korda ning hiljem hakkas mind klientidele “laenutama”. Olles juba “rikutud”, otsustasin põgeneda ja hakata kliente iseseisvalt teenindama. Tulin Bangkokki 15-aastasena, üürisin toa ning hakkasin kliente vastu võtma. Ent “normaalsete” klientide leidmine oli raske ning üksi tegutseda ohtlik. Mu juuksurist sõber ütles, et leian tasuva töö välismaal, ja et paljud Tai naised on töötanud Jaapanis ning tagasi tulles olnud rikkad. Ta lisas, et kui mul pole tuttavaid ega tea, kuidas seal toimida, siis aitab ta mul leida vahendaja, kes hoolitseb selle eest, et leian turvalise töö Jaapanis. Nõustusin ning kohtumise aeg pandi paika. Vahendaja esitas palju küsimusi mu perekondliku tausta kohta. Tunnistasin, et sugulasi mul ei ole ning et üksinda Bangkokis töötades ei olnud mul piisavalt kliente ega raha. Kartsin, et ei ole piisavalt ilus Jaapanis töötamiseks. Vahendaja ütles, et mu välimusel ei ole viga midagi, kuid et ta peab mind enne lõpliku otsuse tegemist füüsiliselt uurima. Ta palus mul lahti riietuda, vaatles mu keha ja tegi kätega ka “günekoloogilise” läbivaatuse, saamaks teada ega mul mõnda suguhaigust ole. Peale läbivaatust oli ta rahulolev ning ütles, et mind saadetakse Jaapanisse. Mulle öeldi, et asun tööle ettekandjana ühes baaris ja teenin umbes 200 USA dollarit kuus. Vahendaja lisas, et klientidega kaasaminemise kohustust mul ei ole, kuid võin seda teha, kui soovin rohkem raha teenida. Vahendaja töötasu, lennupiletid ning muud kulutused pidin tagasi maksma peale esimest palgapäeva.

Alates päevast, mil vahendaja hakkas ajama mu reisisasju kuni äralennuni, hoiti mind pisikeses hotellitoas. Vahendaja sõnul oli see vajalik, hiljem sain teada, et reisisin Jaapanisse turistiviisa ning kellegi teise passiga, kuhu oli kleebitud minu foto. Päev enne ärasõitu öeldi mulle, et Bangkoki lennujaamas kohtun ühe Tai perekonnaga ja et pean teesklema, justkui oleks see minu perekond. Mul keelati rääkida Tai ja Jaapani immigratsiooniametnike ning teiste võimuesindajatega. Mu “isa” pidi hoolitsema kõige eest. Selleks, et vahendaja näeks, kas olen tema juhendeid õigesti mõistnud, pidin talle näitama, kuidas ma oma “perega” käituksin.

Mind tutvustati mu “perekonnale” lennujaamas. Ma ei teagi, kas nad ka tegelikult perekond olid, ent nad olid ilusti riides ja paistsid teadvat, mida teha. Mu “isa” käes oli mu pass ning vahendaja andis mulle 30000 jeeni esialgseteks kulutusteks.

Narita lennujaamas Jaapanis ajas mu “isa” korda kõik immigratsiooniprotseduurid. Peale seda, kui olime pagasi kätte saanud, läks mu “ema” koos lastega ühes suunas ning “isa” viis mind ühe jaapani mehe juurde, kelle kõrval seisis kolm noort tai tüdrukut. “Isa” võttis mult ära vahendaja antud 30000 jeeni ja kadus.

Meid viidi ühte karaokebaari Shinjokus. Baari omanik oli jaapanlane. Omanik ütles, et ta ei võta tööle suurte tätoveeringute ja sünnimärkidega tüdrukuid. Ta palus meil minna baari tagumises otsas asuvasse väikesesse magamistuppa. Mul paluti lahti riietuda ning baari omanik pigistas ja mudis mu kehaosi. Seejärel kontrollis ta mind ka

vaginaalselt. Kogu protseduur oli põhimõtteliselt samasugune nagu Tais. Enne töölevõtmist magas omanik minuga. Tundsin end kohutavalt – justkui lihatükina, mida on uuritud, proovitud, ostetud ja müüdnud. Pidin tegema ka veretesti, et oleks kindel, et mul ei ole HIV/AIDSi. Olin ainuke neljast tüdrukust, kelle baar tööle võttis. Ülejäänud tüdrukud viidi kuhugi mujale. Sain teada, et juhul, kui tüdruk on HIV nakkusega või füüsiliselt inetu, müüakse nad maha alamklassi kuuluvatele baaridele, kus töötasud ja –tingimused on palju hullemad.

Niipea, kui teised tüdrukud lahkusid, ütles *mamasan*, et olen võlgu üle ühe miljoni jeeni. Toidule, üürile ja muudele asjadele kuluvad summad pidi võlale lisatama. Baaris töötavate tüdrukute ülesandeks oli muuhulgas ka meestele võimalikult palju jooke pakkuda, ent selle eest me eraldi tasu ei saanud. Sel perioodil, kui tüdruk oli *mamasanile* võlgu, maksid kliendid raha otse *mamasani* kätte. *Mamasan* hoiatas mind, et põgenemisel ei ole mingit mõtet, kuna Yakuza tooks mind niikuinii tagasi. Lisaks ähvardaks mind sel juhul jõhker peksmine ja/või mõnda teise baari müümine (mis aga kahekordistaks senist võlga). Olin šokeeritud ja taipasin, et ainuke viis võlast vabaneda on minna välja nii paljude klientidega kui võimalik. Klientide antud jootraha oligi ainuke sularaha, mida me teenisime. Mõnikord aitas helde klient ka tüdrukul võlgadest vabaneda.

Meid oli kokku 30 tüdrukut vanuses 14-30 aastat. Enamik oli juba Tais prostituudina töötanud, kuid ei olnud samuti teadlikud, et Jaapanis tuleb neil klientidega välja minna, maksta ära suur võlg ning elada täielikus vangistuses. Mõned tüdrukud ei osanud aimatagi, et neid müüakse prostituutideks ning nendel oli mõistagi kõige raskem. Elasime pisikeses toas, kus polnud raadiot ega televiisorit ning tööst vabal ajal kästi meil magada või lubati hästi vaikselt rääkida. Meid oli hoiatatud, et aknast välja piiluda ei tohi, kuna siis võib politsei meid arreteerida. Väljas oli juba väga külm, kuid toas ei olnud kütet ega sooja vett. Mulle oli antud lina, tekk, padi ja paar sokke ning pidin magama põrandal. Harjusime magama üksteise kõrval ja hoidma ümbert kinni, et vähegi soojem oleks. Enamasti töötasime terve öö, magasime päeval ning ärkasime õhtul. Pool seitse õhtul olime valmis baari viimiseks. Enamik meist kasutas uimasteid või alkoholi enne tööle minekut. Alkoholi ja uimasteid saime mõistagi *mamasanilt* ning need lisati meie võlgadele. Kasutasin narkootikumede selleks, et tunda end õnneliku ja muretuna ning vaigistamiseks füüsilist valu. Enamik tüdrukutest ei rääkinud jaapani keelt, seega pidime klientidega suhtlemiseks kasutama kehakeelt. Pidime istuma klientidele väga lähedal, katsuma neid ning laskma ennast katsuda, kandma nappi riietust (aluspesu ei tohtinud üldse kanda), või jalutama alasti mööda baari ringi, et meestes huvi tekitada. Mina suutsin seda teha vaid siis, kui olin “pilves”.

Mitte kunagi ei tohtinud keelduda kliendist, kes meiega välja tahtis minna, isegi siis mitte, kui klient oli pesemata, haisev või purupurjus. Juhul, kui tüdruk hakkas vastu või keeldus, peksti teda julmalt. Oleme kõik pealt näinud, kuidas karistuseks ja meie hirmutamiseks vägistas Yakuza “sõnakuulmatut” tüdrukut meie kõigi silme all. Juhul, kui tüdruk kõigile karistustele vaatamata oli sõnakuulmatu, müüdi ta kas Yakuzale või mõnda teise baari. Kui olime käitunud halvasti, saatis *mamasan* meid sihilikult välja sadistlike klientidega. Selle aasta jooksul, mil ma baaris töötasin, ei näinud ma küll ise pealt ühegi tüdruku tapmist, kuid jutte tapmiste kohta kuulsin palju. Seepärast arvasingi, et kasulikum on kuuletuda *mamasanile* ja maksta võimalikult kiiresti ära oma võlg.

Keskmiselt teenindasin öö jooksul 3-4 klienti. Enamik klientidest olid üle 40 aasta vanad. Vanemad mehed olid üldjuhul õrnemad kui noored. Enamik klientidest uskus, et oleme tulnud Jaapanisse sellepärast, et armastame seksi. Meie hulgas oli 2 tüdrukut, kes väitsid, et neil pole seksi vastu midagi juhul, kui see pole vägivaldne, kuid ülejäänud olid sunnitud end täis jooma/ pilve tõmbama, et vastu pidada. Väga tihti tuli

teenindada sadistlikke ning veidraid kliente, kellel oli komme meid enne seksi veriseks peksta; osadel impotentidel olid kunstpeenised; osad kliendid tundsid mõnu sellest, kui toppisid meie vagiinadesse pudeleid, kallasisid meie sisse tulist küünlarasva, keevat vett; andsid meie rinnanibudele elektrišokke, nõudsid oraal- või anaalseksi. Kui tüdruk tuli tagasi sadistliku kliendi juurest, oli hüsteeriline ja nägi õudusunenägusid, andis *mamasan* talle peksta ja ütles, et tüdruk ise provotseeris kliendi sadistlikku käitumist. Kliendist keeldumise või töö ajal karjumise eest saime veel rohkem peksta. Sellepärast kasutasimegi narkootikume, et mitte tunda nii tugevalt füüsilist valu.

Pidime töötama ka siis, kui olime haiged või kui meil oli menstruatsioon. *Mamasan* õpetas meid sellistel puhkudel paluma klientidel kasutada kondoomi. Mõned kasutasid, kuid enamik mitte. Ja kui klient kondoomist keeldus, pidime järele andma.

Mamasan andis meile küll rasestumisvastaseid tablette, kuid selle aja jooksul, mil mina seal olin, rasestus kaks tüdrukut 30st. Nad võtsid mingit rohtu ning ühe rasedus katkes. Teist tüdrukut peksime senikaua kõhtu, kuni ta rasedus katkes. Üldiselt olidki abordid ise esilekutsutud ning teised tüdrukud aitasid kui vaja. *Mamasanile* rasedusest rääkimine oleks teda vihastanud ning arsti juurde minek oleks suurendanud meie võlga. Aborti esilekutsuvat rohtu Satreepenpark'i (menstruatsioonitsükli reguleerimiseks või aborti esilekutsumiseks; Tais laialt levinud) smugeldasid salaja sisse tai restorani töötajad, ja rase tüdruk pidi seda jooma 5-6 pudelit enne, kui rasedus katkes. Suguhaigustest ja AIDSist ei teadnud me suurt midagi. Arsti juurde viidi meid ainult siis, kui me ei suutnud püsti seista. Baari (ja ka meie) omanik kartis, et ta ebaseaduslik tegevus ning meie illegaalne maalviibimine tulevad avalikuks, kui puutume kokku teiste inimestega. Ja mõistagi suurenes arsti juurde viidud tüdrukute võlg märkimisväärselt.

Paljud tüdrukud kurtsid, et urineerimine on valu. Tai restorani omanikud ütlesid, et see on süüfilis ja andsid meile oranže tablette. Me küll ei teadnud, mis tablettidega on tegu, kuid need parandasid meie enesetunnet. Teisteks sagedasteks terviseprobleemideks olid kõhuvalud, palavik, vigastused, närvilisus, hüsteeria, emotsionaalne tasakaalutus, närvišokid ja enesetapud. Osad tüdrukud jõid ennast purju ning oksendasid ja urineerisid igale poole. *Mamasan* suurendas karistuseks nende võlga. Narkootikume kasutavad tüdrukud muutusid agressiivseks. Pideva pinge all olemise tõttu me sageli kaklesime ja peksime üksteist, kuid samas oli meie vahel tugev side, kuna polnud kellelegi toetuda peale üksteise.

Üks tüdruk lõikas sügavas depressioonis katkise pudeliga oma veenid läbi, kuid õnneks mitte piisavalt sügavalt. Kõrvalmajas elanud tüdruk hüppas aknast välja ja suri silmapilkselt.

Mõnikord tuli politsei kontrollima, kas majas on illegaalselt riigis viibijaid. Baari omanikku mõistagi hoiatati politsei tulekust juba ette, mistõttu oli omanikul piisavalt aega illegaalselt riigis olevad tüdrukud ära peita või politsei tuleku ajaks kuhugi mujale toimetada. Mõnikord suleti baar paariks päevaks. Tuli ka seda ette, et politseile anti altkäemaksu ning näidati tüdrukuid, kellel olid kehtivad viisad.

Kolmekümnest baaris olnud tüdrukust püüdis põgeneda neli ning kahel see ka klientide abiga õnnestus. Teised kaks toodi politsei poolt baari tagasi ning peksti armutult läbi. *Mamasan* ütles meile, et põgeneda üritanud tüdrukud püütakse kinni ja tapetakse. Sellegipoolest unistasime kõik põgenemisest, osad mõtlesid välja isegi tegevusplaani, kuid proovida me ei julgenud.

Kui võlg sai tasutud, andis *mamasan* passi tagasi ja oli meie enda otsustada, kas läheme ära või jääme paariks kuuks raha teenima. Enamik naistest tahtis koheselt Taisse tagasi minna, kuid oli siiski sunnitud mõneks ajaks veel Jaapanisse jääma, et teenida raha lennupileti ja muude kulutuste jaoks. Paljud tüdrukud, kes peale võlgade tasumist otsustasid iseseisvalt töötada, arreteeriti, vangistati, trahviti ja deporteeriti politsei poolt, lisaks sunniti neid pakkuma seksuaalteenuseid politseinikele. Tegelikult

on see irooniline, et karistada saame alati meie (kes me oma olukorras üldse süüdi ei ole) ning mitte kunagi baariomanikud, sadistlikud kliendid või korrumpeerunud politsei. 10 kuu möödudes olin oma võla ära maksnud. Jootrahadest olin küll kogunud pisut endalegi, kuid lennukipileti jaoks sellest ei piisanud. Seega jäin baari veel kaheks kuuks tööle. Olin aastaga õppinud jaapani keelt kõnelema ning sain nüüd kliente otsida ühe lähedalasuva motelli eest. Elasin koos poiss-sõbraga, kuigi teadsin, et ta mind tõsiselt ei võta ega kunagi naiseks palu. Mul polnud haridust, tööd, elukohta, olin illegaalselt riigis ning ei saanud Taise tagasi sõita enne, kui olin pisut raha teeninud. Seetõttu elasingi koos oma poiss-sõbraga, kuid raha teenimiseks käisin väljas klientidega.

Ühel päeval astusin sisse ühte tai restorani ja nägin reklaamlehekest, millele oli kirjutatud: "Kui sul on vaja tai sõpra, kellega rääkida, siis võta ühendust sellel numbril". Reklaamitud numbril helistades sattusin rääkima ühe jaapani nunnaga, kes peale mu loo kuulmist lubas mind Taise toimetada. Nunn ajas korda vajalikud dokumendid ning saatis mind ühe Tais tegutseva MTÜ hoolde. Peale viieaastast võitlust olin suutnud säästa 30000 bahti."

"Mitte keegi ei suuda üle saada sellest, et ta on sunnitud magama ühe mehega teise järel, kellest ükski teda ei armasta. Mehed, kes meie juurde tulevad, ei armasta ega austa meid, nad tahavad meid üksnes ära kasutada. Baaripidajaid, kupeldajaid või kliente ei süüdistata kunagi selles, mida nad teevad. Ma ei usalda politseid ega saatkondi. Mõistagi häbenen seda, et olen olnud prostituut, kuid ma ei saa oma minevikku muuta. Ma ei ole oma praegusele poiss-sõbrale midagi rääkinud. Tunnen end ebamugavalt, kui inimesed mind vaatavad. Mulle tundub, et nad vaatavad mind ja teavad, et olin prostituut. Ma räägin valjusti ja ropult ning olen sunnitud narkootikume kasutama, et end tugevana tunda."

Pärast lühikest aega tänaval makaronide müüjana töötamist pöördus Nu ka Tais tagasi prostitutsiooni juurde. Miks?

"Mul oli ellujäämiseks tarvis rohkem raha, kui nuudlimüüjana teenisin. Väga raske on lahti saada ööelust, kui oled sellega nii kaua seotud olnud. Ühiskond ei aktsepteeri meid... ainult teised prostituudid ei halvusta mind ning saavad aru."

Mida oleks vaja, et tüdrukud ei peaks prostitutsiooniga elatist teenima?

"Haridust ning piisavalt tasustatud töökohti naistele, et nad ei satuks prostitutsiooni; ning samu asju juba prostitutsioonis olevatele naistele, et nad saaks sellest välja; rehabilitatsioonikeskusi; kupeldajate ja *mamasanide* karistamine (mitte tüdrukute karistamine); infot, et naised teaks, kuhu pöörduda abi saamiseks."

Prostitutsioon, inimkaubandus, vaba valik – analüüs

Nu on prototüüp naistest, kelle jaoks prostitutsioon on nende isiksuse ja olemuse vastu suunatud vägivald. Nu puhul ei kehti stereotüüp "naiivsest ja süütust neitsist", kes rööviti prostituudiks. Pigem peame tema puhul manama endale silme ette pildi pidevast sotsiaalsest deprivatsioonist, vägivald ja ellujäämisvõitluse kultuurist, mis sai alguse juba ta beebieas ning jätkus terve elu jooksul, muutes ta haavatavaks ja vastuvõtlikuks prostitutsioonile. See sundis teda kodumaalt lahkuma, muutis manipuleeritavaks ning kergesti ärakasutatavaks nii enne Jaapanisse minekut kui ka seal olles. Tema otsused ei olnud midagi muud, kui teda ümbritsevate tingimuste jõu ning mõju tõestus.

Nii Nu'd kui ka teisi kaubitsetud naisi ümbritsevad ja omavahel seotud sotsiaalmajanduslikud- ja poliitilised struktuurid, protsessid ning suhted on järgmised:

- Sootundlikud arenguprotsessid, mis on seotud patriarhaalsete ühiskonnatingimustega, jättes naised kõrvale haridusest ja tööturult ning seeläbi taastoodavad soolist ebavõrdsust ning feminiseerivad vaesust. Seda

olukorda raskendab globaliseerumine ja arengu reguleerimata turumudel. Suur hulk sotsiaalmajanduslikult ja emotsionaalselt haavatavaid naisi ning lapsi on seeläbi tõugatud vooluringi, mis sunnib neid migreeruma ja/või prostitueerima jäämaks ellu ning toitmaks oma peret.

- Ootamatu majanduslik ja/või poliitiline lõhenemine – majanduskriis, NSVLi lagunemine, poliitiline ebastabiilsus ja konfliktid, inimõiguste rikkumised, mille tõttu suur hulk naisi läheb ühiskondade ja riikide jaoks kaduma.
- Sotsiaalsest kõrvalejäetusest tulenev haavatavus (teatud sotsiaalsete gruppide puhul, nt etnilised vähemused, dokumentideta võõrtöölised, põgenikud, mittekodanikud jne).
- Mittetoimivad perekonnad – vanemate ja/või hooldajate surm; laste kuritarvitamine; abielulahutused, tülid; vanemad, kes müüvad oma lapsi seksuaalseks kuritarvitamiseks.
- Seksuaalne kuritarvitamine enne prostitutsiooniga tegelema hakkamist. Ühiskonnas, kus kehaline puhtus ja seksuaalne väärikus sümboliseerivad ideaalset naiselikkust, kutsub vägistamine või muu seksuaalne kuritarvitamine esile ohvri stigmatiseerimise ning enesehinnangu/väärikuse täieliku kaotuse. Naised, kes võtavad sellised väärtused omaks, jõuavad sageli järelduseni, et prostitutsioon on ainuke viis ellu jääda.
- Tarbimiskultuur ning perekondlike väärtuste vääristumine.
- Riigipiiride avanemine globaliseerumise tagajärjel, mille tulemusel kaugemad/vaesemad piirkonnad on avatud/vastuvõtlikud kiiretele sotsiaalsetele muutustele, inimkaubandusele ja prostitutsioonile.

Järgnevad sotsiaalsed tegurid suurendavad nõudlust prostitutsiooni järele:

- Prostitutsiooni arenemine globaalseks seksitööstuseks, kus pakkumise poolel domineerivad naised;
- Riiklikul tasandil vähene huvi kaubitsejate ja ostjate karistamiseks; avaliku võimu esindajate ning kaubitsejate majanduslikud ning poliitilised kokkulepped; ebapädev juhtimine.
- Prostitutsiooni defineerimine lähtuvalt meestekesksest ideoloogiast, mille kohaselt on seks meeste õigus ning naiste kehad on tarbeasjad, mis peavad teenima meeste bioloogilisi, seksuaalseid ja hegemoonilisi vajadusi.
- Kultuuri ja vaimsuse vaesumine, mis väljendub inimeste üksteisest võõrandumises ning elusolendite tarbeasjastumises. Katkise hingeelu ja psüühikaga võõrandunud inimestel on ka võõrandunud seksuaalsus. Sellest tulenebki vajadus seksi võõrandunud vormide järele, vajadus erinevate partnerite (pruunid, kollased, valged, pilusilmsed, lapsed jne) ja piiritu seksuaalse erutuse järele.

Nu ja teiste samasugustele struktuurasetele faktoritele allutatud naiste otsused ei ole tegelikult valikud, vaid viimased ellujäämisstrateegiad, mille on põhjustanud alternatiivide puudumine. Ning seda reaalsust tulebki kirjeldada just sellisena, mitte rääkida vabast valikust. Valik eeldab alati erinevate valikuvõimaluste olemasolu.

Prostitutsiooni vorme Aasias on väga palju: bordelli- ja tänavaprostitutsioon, massaažisalongid, *go-go* baarid, õllebaarid, karaokebaarid, sekspoed, striptiisi-teatrid, seksitelefoniklubid, eskortteenused, *live seksishow*'de baarid, internetiteenused. Väga levinud on ka internetis toimuvad videokonverentsid...

Nõudlus puhta ja turvalise seksi järele; uskumus, et vahekord neitsiga tõstab potentsi ja aeglustab vananemist on tekitanud olukorra, kus üha enam alaealisi (ja suisa lapsi) kisutakse seksitööstusse (UNICEF, EAPRO, 1995). Nõudlust iseloomustavad märksõnad "eriline, eksootiline, müstiline" tähendavad seda, et seksitööstus

ekspluaterib nii erinevat etnilist päritolu kui ka väga erinevas vanuses naisi/lapsi. (D’Cunha, 1998a).

Internetist on saanud enim kasutatav vahend naiste/laste otsimiseks. Pakutakse nii pruute kirja teel (*mail order brides*) kui ka seksiturismireise. Mehed vahetavad omavahel infot, kus ja kuidas leida prostitueerivaid naisi/lapsi; millised on hotellide, alkoholi, seksiteenuste ja taksode hinnad; milliseid teenuseid pakutakse ja kuidas prostituudid välja näevad. Naisi hinnatakse alates nahavärvist kuni armide olemasolu ja kehavormideni. Internet kui kiire elektrooniline meedium aitab meestel vähese aja ja rahaga leida naised, keda kuritarvitada (Hughes, 1999). Mõistagi vahetavad mehed infot ka lasteprostitutsiooni kohta. “Hotellitüdrukud Bangkokis on enamasti nooremad kui teised, 14-15 aastased on täiesti tavalised. Tüdrukute omanikuks on hotell, mis tähendab, et klient võib neid kohelda täpselt nii, nagu ta soovib. Sellised hotellid on paradiisiks S/M sõpradele” (Anonymous, Bangkok, Date Unknown).

Seksitööstus on väga hästi organiseeritud ning suurt kasumit tootev äri. Erinevate maade seksitööstused on omavahel seotud nii organiseeritud kuritegevuse kui ka avaliku võimu ja poliitikute tasandil. Mõistagi on seksikaubandus seotud ka organiseeritud kuritegevuse teiste liikidega (uimasti- ja relvaäri, autode varastamine, röövid, dokumentide võltsimine, rahapesu jne) (International Center for Migration Development Policy, 1999).

Analoogselt teiste riikidega näitab seksitööstus ka Aasias kasvutendentsi.

Alates hetkest, kui tüdrukud kupeldatakse prostituudiks, valmistatakse nad oma tulevaseks “tööks” ette: nende nimed muudetakse, neilt võetakse reisidokumentid ja raha, ähvardatakse nende illegaalse staatuse paljastamisega politseile, müüakse nad mõnda teise baari kahekordistamiseks võlga. Selliseid praktikaid rakendatakse koos karmimate võtetega – verbaalne vägivald, isolatsioon, naljutamine, peksmine, uimastitest sõltuvaks muutmine, naha põletamine sigarettidega, noaga vigastamine, grupiviisiline vägistamine, talvel paljalt õue viimine, jne. Eelmainitud meetodid murravad naise tahte, distantseerivad teda eelnevast elust ning harjutavad uue eluga. Naiste “töötlemine” on väga hästi institutsionaliseeritud kontrollimehhanism, mis kindlustab täieliku allumise ja orjastaatuse. Tegemist on ühe ebainimlikuma praktikaga, kuna naine kaotab igasuguse vabaduse. Naine elab vaid olevikuhetkes mõistes, et tal puudub igasugune kontroll oma majandusliku-, emotsionaalse-, füüsilise- ja seksuaalelu üle (D’Cunha, 1991; Interviews with Indian, Thai, Filipina Women in Prostitution, 1991, 1998, 2001).

Kaubitsemise ohvriks langenud naised ja lapsed puutuvad kõigepealt kokku röövimise, pettuse ja kuritarvitamisega. Enamasti püüavad nad jõuda selgusele, mis on juhtunud ning planeerivad põgenemist. Tegelikult taapavad nad peagi, et põgenemisteed ei ole – nad on füüsiliselt vangistatud ja peidetud, nende liigutusi ja suhtlemist valvatakse rangelt. Okastraadi ja elektrikarjaste kasutamine tõkestamiseks bordelli territooriumilt lahkumist ei ole samuti midagi uut. Rahvusvahelise kaubitsemise ohvrite põgenemise muudab väga keeruliseks reisidokumentide puudumine (kaubitsejad on need ära võtnud) ja illegaalne staatus, mistõttu naised kardavad vangistamist, piinamist ja arreteerimist. Bordelliomanikud ähvardavad naisi vägivalla või lausa surmaga juhul, kui nad põgeneda üritavad.

Vangistamine on tavaline alaealiste ja uute prostituutide puhul. Välja lastakse naisi vaid siis, kui neid on eelnevalt põhjalikult töödeldud, kui nad on oma “võla” maksnud, kui klient soovib neid ära osta piisavalt suure summa eest või kui nad on kaotanud oma kaubandusliku väärtuse.

Prostituudiks sattunud naine saab väga kiiresti aru, et tal puudub igasugune kontroll kliendi valimise, töö tempo, hinna ja liigi üle. Ta on kõigi seksi ostvate meeste

ühisomand. Naisel puudub ka kontroll klientide arvu üle. Paljudel juhtudel viib klient tüdruku õhtul välja, ent tihtilugu tuleb tüdrukul teenindada sel puhul ka kliendi sõpru. Tüdruku füüsiline ja/või vaimne seisund ei ole bordelliomanikule tähtis – tüdrukud peavad kliente teenindama ka siis, kui nad on haiged, depressioonis, rasedad või kui neil on menstruatsioon.

Seksuaalteenus, mida prostitutsioonis pakutakse, ei ole tavaline seks; tegemist on perversse ja vägivaldse seksiga, mida mehed ei saa või ei julge praktiseerida oma naiste või tüdruksõpradega. Prostituudid langevad sageli vägistamise ohvriks ning sunnitakse tegutsema varasemate kokkulepete vastaselt (näiteks grupiviisiline vägistamine, maksmata jätmine, erinevat liiki seksi nõudmine eelneva kokkuleppeta, jne). Enamik naisi ei otsi abi ega lähe politseisse, kuna teavad, et neid ootaks ees suhtumine “ise sa ju seda kerjasid”.

Naised kogevad pidevalt alandamist, kuna neid koheldakse kui lihatükke. Isegi, kui naine on teadlikult langetanud valiku prostituudina tööle hakata, ei ole lihtne harjuda sellega, et su keha katsuvad ja sellesse sisenevad iga päev täiesti võõrad mehed. Liiga tihe penetratiivne seks on naisele ka ebamugav ning valus. Seepärast on naised sunnitud välja mõtlema meetodeid, kuidas seda siiski taluda.

Enese eraldamine kliendist ja seksuaalaktist on väga levinud ellujäämistehnika; samuti alkoholi ja uimastite tarbimine; suudlemise vältimine; silmatorkavalt ja kallilt riietumine; unistamine teenitud raha kulutamisest, püüd unustada valu, jne.

“Karm” naine, kes püüab tõestada, et ta naudib prostitutsiooni ning on tugevaim tervel tänaval, ei ole vähem ohver kui keegi teine. Tema reaktsiooni puhul on tegemist enesekaitse ja ellujäämistehnikaga, mis on toeks ta egole ning eneseväarikusele (2001).

Tagajärjed naiste tervisele ja heaolule

Pikad tööpäevad, puudulik puhkeaeg ja toitumine, kehvad sanitaaringimused, sadism ja vägivald loovad eeltingimused erinevate terviseprobleemide tekkeks (tuberkuloos, aneemia, hepatiit B, suguhaigused, füüsilised vigastused).

Naiste ligipääs arstiabile on kehv, kuna nad on illegaalselt riigis, bordelliomanik ei luba neid arsti juurde, arstiabi on kulukas, naistel puuduvad piisavad teadmised tervisest. Naised ravivad ennast ise või käivad šarlatanide juures. Bordelliomanikud varustavad naisi regulaarselt tablettidega, mille abil välditakse menstruatsiooni või rasedust. Väga palju tehakse aborte (sageli ise esilekutsutud või kuskil nurgataguse arsti juures tehtud). Abortile järgnevad mõistagi kohe täistööpäevad (st organismi taastumiseks aega ei anta).

Suguhaiguste ja AIDSi risk on äärmiselt suur. Naised teavad, et võivad AIDSi surra ning et ainuke võimalus enda kaitsmiseks on kondoomide kasutamine. Samas ei soovi enamik kliente kondoomi kasutada, kuna see väidetavalt vähendab seksuaalset naudingut. Naised tunnistavad, et nende soovi kondoomi kasutada paljuski ignoreeritakse, samuti ei ole bordellides nõuet kondoomide kasutamise kohustuslikkuse kohta. Naistele mõeldud kondome kasutavad naised väga harva, kuna need on ebamugavad ning kallid.

Lisaks vägivaldale, mis muudab naised vastuvõtlikuks HIV-le, kannatavad nad ka muude kuritarvituste all, mis on seotud nende tegeliku või arvatava HIV-positiivse staatusega:

- HIV-sse või AIDSi nakatunud naiste ja laste häbimärgistamine (stigmatiseerimine);
- Kohustuslik HIV kontroll, naise nõusolek ei ole oluline;
- Kohustuslik tervisekontroll (seda võiks käsitleda ka naiste inimõiguste rikkumisena, kuna suuremalt jaolt kanduvad haigused üle kliendilt-naisele, mitte vastupidi; kliente aga keegi tervisekontrolli ei saada);

- Vastumeelsus anda patsiendile infot tema tervisliku seisundi kohta isegi siis, kui viimane seda soovib;
- Ebapiisav või puudulik testieelne/-järgne nõustamine;
- Erinevad meditsiinilise konfidentsiaalsuse standardid meeste ja naiste jaoks. Konfidentsiaalsuse puudumine ning terviseandmete kättesaadavus ametnikele on võimaldanud bordelliomanikel saada infot naiste tervisliku seisundi kohta. Bordelliomanikud kasutavad seda infot kurjasti ära, visates kas haiged naised bordellist välja või nõudes tervete naiste eest kõrgemat hinda.

Prostitutsiooniäris olevad naised ja lapsed on ka tõsise psühholoogilise trauma ohvrid, mida väljendavad stress, depressioon, liialdatud emotsionaalne seotus, tähelepanu otsimine, segaduses olek. Samuti on neile omased õppimisvõime vähenemine, hajameelsus, keskendumisvõime puudumine, kalduvus reaalsusest pääsemiseks unistada või magada, motivatsiooni puudumine tulevikuplaanide tegemiseks. Nad keskenduvad olevikule ning püüavad ignoreerida minevikku ja tulevikku (mis viitab traumajärgsele põgenemispüüdele).

Psühholoogiliste häirete hulka kuuluvad ka õudusunenäod ja hüsteeriahood (tagaajamise, edasimüümise, ründamiste kohta), unetus, meeste ja seksi kartmine, hirm vägivalla ees, hirm koju tagasi pöörduda ilma rahata, usaldamatus ning kahtlustamine, vihahood vägivallatsejate vastu, destruktiivsus, kalduvus enesetapule jpm.

Kinnisideed oma välimuse suhtes, meestepoolse kindlustunde ihkamine, armastuse ja stabiilse abielu soov; kõikumine "austusväärse abielunaise ja ema" ning salajase prostituudi identiteedi vahel mõjub negatiivselt naiste tervisele ja heaolule.

Väärtushinnangud ja peresuhted on segased, enamik prostitutsiooniäris olevaid lapsi tunneb sisemist konflikti oma perekonnaga – nad ei suuda seostada vanemlikku armastust faktiga, et vanemad nad põrgusse müüsid. "Kui mu vanemad mind armastaks, kuidas nad saaksid siis mind müüa? Need tüdrukud on kaotanud oma lapsepõlve, süütuse, keha, arusaama iseendast. Nad on visatud täiskasvanute maailma, neilt on võetud kõik, kaasa arvatud tulevik."

Prostitutsiooni seksuaalsus ja sugu

Mõistmaks prostitutsiooni ja seksikaubanduse vägivaldsust ning tagajärgi tervisele ja heaolule, on vaja aru saada prostitutsiooni seksuaalsusest ja soost ning prostitutsiooni määravatest teguritest. Seksuaalsuse traditsiooniline sotsiaalne konstruktsioon eristab üksteisest meeste ja naiste seksuaalsuse, esitades nende vahelisi erinevusi kui bioloogilisi ning seetõttu loomulikke ja vältimatuid. Sellise konstruktsiooni puhul iseloomustab mehe seksuaalsust võimekus, puhtus ja loovus, seevastu naise keha ja seksuaalsust iseloomustab otsustusvõimetus, vastuvõtlikkus, funktsionaalsus ja rüvetatus.

Prostitutsiooni põhjendatakse patriarhaalse väitega mehe seksuaalsuse universaalsuse, vältimatuse ning sotsiaalse vajaduse kohta. Prostitutsiooni olemasolu ratsionaliseeritakse väitega, et meeste allasurumatu seksuaalsus võib prostitutsiooni puudumisel viia süütute naiste vägistamise ning perekonnastruktuuri nõrgenemiseni. Meeste seksuaalne võimekus nõuab maksuliste seksualiseeritud naiste olemasolu tegevuseks, mida ei saa ellu viia sotsiaalselt heakskiidetud seksuaalse eneseväljenduse kontekstis, nt abielus. Prostituudid on seega seksualiseeritud tarbeasjastatud kehad, mida mehed võivad kasutada ja kuritarvitada, kuna nende bioloogia nõuab vaheldust, seksuaalfantaasiaid ning hegemooniat. Prostitutsiooni ning prostituutide sotsiaalne konstruktsioon kiidab heaks endeemilise naistevastase vägivalla – viisi rahuldamiseks meeste seksuaalsuse paratamatuid vajadusi.

Prostitutsiooniäris olevad naised väidavad, et isegi tavaline suguühe võhivõõraga tundub vägivallana. Suutmaks seda teha, peavad nad end emotsionaalselt tegevusest distantseerima. Prostituut võõrandub seksuaalsest lähedusest, naudingust ning

kontrollist oma seksuaalsuse ja keha üle. Samas võib distantseerimine olla kaitserefleks meeste ebaviisakuse ning domineerimise vastu.

Seksuaalsus prostitutsioonis on kahtlemata meeste seksuaalne kogemus. Mees on see, kes naudib raha võimu, vallutust, toidab oma ego ning kes tegutseb karistamatult. Mees on see, kes prostituudi juurde minnes õigustab end väitega, et prostitutsioon on nende naiste vaba valik. Mehed leiavad oma käitumisele kõikvõimalikke põhjendusi: et see on osa mehe bioloogilistest vajadustest, mehelikkusest, toimub kahe täiskasvanu kokkuleppel, et prostituudid naudivad oma tegevust jne.

Meeste seksuaalsuse ja sotsialiseerumise sotsiaalne konstruktsioon toimib koos võõrandust tekitavate töö- ja elutingimustega ning toodab katkendlikke inimesi, kellel on ka katkine psüühika ning katkised emotsioonid. Selline olukord tekitab aga võõrandunud seksuaalsust ning uut sorti seksuaalseid nõudmisi: uued sekspartnerid, uued seksi vormid, sh vägivaldne ja perversne seks jne.

Teatud seksi liigid (nt soov olla domineeritav) viitavad meeste soovile eemalduda hetkekski pingetest, mida tekitab ühiskonna nõue päevast-päeva vastata agressiivse mehe stereotüübile. Ning isegi sadomasohhistlikus seksis (kui naine peab mehega sadistlikult käituma) tunneb mees end igal juhul võimukana, sest läbi piinade ja valu demonstreerib ta vabatahtlikult valitud märtrirolli ja kannatusi. Süütunne ja südametunnistusepiinad pühitakse momentaalselt minema rahasummaga, mida seksi eest makstakse (see aga viitab nende meeste seksuaalsele ning emotsionaalsele vaesusele).

Prostitutsioonis sisalduva vägivalda üheks näitajaks on ka prostituutide halvustamine ja hukkamõistmine. Väidetakse, et naise seksuaalsus on funktsionaalse iseloomuga, mille ülesanne on pakkuda meestele seksuaalset naudingut ning (väljaspool prostitutsiooni) lapsi. Samas jällegi eitatakse naise seksuaalsust seda halvustades. Prostituute käsitletakse ühelt poolt meeste jaoks hädavajalike sotsiaalsete ja seksuaalsete asjadena, samas jälle vaadeldakse neid soovimatute ning kurja ja hukatust toovate olenditena. Seega on prostituudid need, kes peavad kannatama ühiskondlikke rünnakuid ning keda peetakse patu ja truudusetuse levitajateks, ohuks ühiskondlikele- ja perenormidele, avaliku moraali lõhkujateks, räpasuse, haiguste, saasta kandjateks ning levitajateks ja naistele “kohastest” seksuaalsetest ning sotsiaalsetest ettekirjutustest kõrvalekaldunuteks. Prostituudid kehastavad ohtlikke, räpaseid ja kurje olendeid, kelle keha ja seksuaalsust tuleb laiema ühiskonna huvides kontrollida ja reguleerida. Kuigi prostituudi funktsionaalsust ning olemasolu mingis mõttes julgustatakse ja aktsepteeritakse, siis ometi surutakse ta ühiskondliku eksistentsi ääremaile – pimedatele tänavatele ja avaliku pilgu eest varjatud uste taha – kontrollides ja reguleerides teda ning muutes ta nähtamatuks.

Naised on niisiis jagatud kahte üksteisele vastanduvasse kategooriasse: koduperenaine ja abikaasa, kes vastutab sotsiaalse ja bioloogilise reproduktiivsuse eest; ning avalikult seksualiseeritud naine, kes on nii ahvatleja kui ka seksuaalse naudingu pakkuja. Sellised jäigad konstruktsioonid tungivad nii üksikisiku kui ka kollektiivsesse teadvusse ning tekitavad piiratud ning väärastunud arusaama keha ja seksi puhtusest ja räpasusest, moraalsusest ja amoraalsusest, loomulikkusest ja vaenulikkusest.

Riigistruktuurid, seadused ja avalik poliitika kriipsutavad alla selliseid naise olemust ja keha puudutavaid sotsiaalseid konstruktsioone (nt prostitutsiooni puudutavad seadused, kus ainult prostituudid on kriminaliseeritud kui seksuaalselt hukkaläinud olendid, ohustades sotsiaalseid ettekirjutusi “ideaalsele naisele”).

Prostitutsioonis olevate naiste spetsiifiline konstruktsioon, nende nähtamatus, nende moraalne, sotsiaalne ja legaalne karistamine kombineeruvad omavahel, suurendades

prostituutide allasurutust, sh seksuaalset allasurutust. Eelnev aga suurendab nende sõltuvust seksitööstuse organiseerijatest ja kontrollijatest.

Sotsiaalse, personaalse ja seksuaalse halvustamise tagajärjed on järgnevad:

- Alandlikkuse kultuuri sotsialiseerunud prostituutide negatiivne identiteet ja eneseteadvus, mis muudab neil raskeks tajuda iseennast täisväärtusliku inimestena;
- Majanduslike-, kodaniku-, sotsiaalsete-, füüsiliste ja seksuaalsete õiguste rikkumine, mis tuleneb arvamusest, et seksiäris tegutsevatel naistel puudub õigus keelduda suguühetest ja ebameeldivast partnerist. See aga muudab sellised naised kaitsetuks vägistamiste eest, kuna prostitutsioonile väidetavalt "jah" öelnud naistel ei ole õigust öelda "ei" vägistamisele; ning neid arvatakse ise süüdi olevat oma vägistamises.
- Prostituute on alati peetud suguhaiguste (ja tänapäeval ka HIV/AIDSi) allikateks ja edasikandjateks. Sellega on kaasnenud hirm, justkui muudaks naiste haigestunud kehad mehed ebafunktsionaalseteks ja hävitaks produktiivsuse. Erinevate riikide valitsused on pikkade aastate vältel õigustanud prostituutide sotsiaalset ja legaalselt kontrollimist eesmärgiga säästa avalikku tervist; seevastu prostituutide muud terviseprobleemid on jäänud tähelepanuta.
- Sel viisil on võimalik ohjeldada naiste organiseerumist oma õiguste eest võitlemiseks.

Prostitutsiooni legaliseerimine ja dekriminaliseerimine: sarnasused ja erinevused

Valitsused on püüdnud ellu viia erinevaid strateegiaid, mille abil kontrollida prostitutsiooni ja inimkaubandust. Enim levinud on juriidilised strateegiad. Prostitutsiooni normaliseerimine seaduslikul tasandil (nt legaliseerimine või dekriminaliseerimine) on tekitanud palju vaidlusi. Prostitutsiooni legaliseerimine institutsionaliseerib prostitutsiooni kui ühiskonna legitiimse osa, mis on riigi poolt reguleeritud ja kontrollitud. Sellise süsteemi puhul peavad prostituudid end registreerima saamaks litsentsi, mis lubab neil antud alal tegutseda. Nad peavad käima regulaarselt kohustuslikus tervisekontrollis (suguhaiguste kontroll) ning järgima muid kohalikke reegleid, nt tegutsema selleks määratud piirkondades. Riigi poolt seatud reeglite ja kontrollimehhanismide eiramine toob kaasa karistuse. Ka bordellidele väljastatakse litsentse teatud tingimuste alustel.

Enamasti on prostitutsiooni legaliseerimist õigustatud väitega, et sel viisil on võimalik kaitsta avalikku tervist (kontrollides suguhaiguste levikut), kuna prostituute peetakse haiguste levitajateks. Veelgi enam – prostitutsiooni legaliseerimine põhineb patriarhaalsel arusaamal, et prostitutsioon on vajalik, universaalne ja vältimatu sotsiaalne pahe, mis on vajalik meestele ning aitab kaitsta süütuid naisi ning perekonnastruktuuri. Legaliseerimist õigustatakse ka väitega, et see võimaldab naistel tänavalt pääseda turvalisemasse keskkonda – bordelli. Samuti väidetakse, et legaliseerimine aitab kontrollida seksiäri laienemist, kaotab prostituutidele külge kleebitud sotsiaalse stigma ning elimineerib organiseeritud kuritegevuse seksiäris.

Prostitutsiooni dekriminaliseerimise idee on osaliselt välja kasvanud legaliseerimisega kaasnenud piirangutest ning selle eesmärgiks on kaotada seksiäri riigipoolne kontroll. Dekriminaliseerimise idee põhineb liberaalse feminismi käsitlusel, mille kohaselt on prostitutsioon naise teadlik, vabatahtlik ja ratsionaalne valik patriarhaalsel ja diskrimineerival tööturul. Dekriminaliseerimise pooldajad on veendunud, et prostitutsiooni tuleks käsitleda tavalise tööna, naiste autonoomsuse, otsustusvõime ja inimõiguste näitajana; riiklik kontroll tuleks kaotada ning prostitutsioon peaks alluma samasugustele seadustele nagu kõik teised tööalad. Dekriminaliseerimise pooldajad

teevad vahet vabatahtlikul ja sunniviisilisel prostitutsioonil, samuti laste- ja täiskasvanute prostitutsioonil ning inimkaubitsemisel ja prostitutsioonil. Nende väitel tuleks karistada kaubitsejaid, kuid vabatahtlikku prostitutsiooni puudutavad seadused peaksid kuuluma tööd puudutava seadusandluse alla.

Järgnevad küsimused, mis tekivad prostitutsiooni legaliseerimise ja dekriminaliseerimise perspektiivi analüüsid, nõuavad hoolikat kaalumist:

> Prostitutsiooni normaliseerimine legaliseerimise või dekriminaliseerimise läbi kiidab heaks naiste ekspluateerimise ja allasurumise ning toetab meeste õigust kaubelda naiste kui seksuaalobjektidega (D'Cunha, 1991, 1992; Sullivan ja Jeffreys, 2000);

> Prostitutsiooni normaliseerimine toob endaga kaasa seksitööstuse laienemise ning aina uute seksuaalse ekspluateerimise vormide tekke. Näiteks Victoria osariigi legaliseeritud seksitööstus avastas peagi, et lisaks naise vagiinale ja pärakule saab edukalt müüa ka kõiki muid reproduktiivsusega seonduvat. Rasedatest naistest ning imetavatest emadest sai kuum müügiartikkel. Prostituutide organisatsiooni ajakiri avaldas lausa artikli, millist kasu võivad lõigata rasedad prostituudid. Lisaks mõjub rinnapiima joomine paljude meeste jaoks erutavalt või rahustavalt (Sullivan ja Jeffreys, 2000).

> Juba kord normaliseerituna muutub seksitööstuse kontrollimine veelgi raskemaks. Samuti ei ole võimalik muuta prostituute „respekteritud professionaalideks“ ega vähendada kahjustusi nende tervisele. Normaliseerimine vaid toetab institutsiooni, mille eelduseks on meeste jaoks seksuaalseks ekspluateerimiseks ja kuritarvitamiseks mõeldud naiste olemasolu; ning suurendab seksi ning naiste kehade ekspluateerimisest tuleneva kapitali akumulatsiooni. Ning mida kummalisemate ning vägivaldsemate soovidega tegu, seda kõrgem on nende hind ja sellest tulenev kasum seksitöösturitele. Sellest tulenevalt suureneks ka seksitööstuse vastupanu kõigele (näiteks tervise-kahjude minimeerimisele ning karistustele), mis ähvardaks kasumit vähendada. Kuritarvitajaid hakataks nimetama austusväärseteks ja mõjukateks ettevõtjateks ning kui normaliseerimise struktuurid on välja kujunenud, muutub sama hästi kui võimatuks legaliseeritud ja dekriminaliseeritud prostitutsiooni hävitamine (Sullivan ja Jeffreys, 2000).

> Dekriminaliseerimine ei juhi tähelepanu nendele struktuursetele jõududele, mis sundisid naisel prostitutsiooniärnisse minema ning mis teda seal hoiavad. Dekriminaliseerimine vaid taas-toodab petlikke „sunnitud vs vabatahtliku“ prostitutsiooni kategooriaid. Eralduspiiri tõmbamine vabatahtliku ja sunnitud prostitutsiooni, täiskasvanute- ja laste-prostitutsiooni ning inimkaubanduse ja prostitutsiooni vahele on kunstlik. Ainus, mis sel juhul häguseks muutub, on arusaam, mil määral oli prostitueerimise alustamisel tegemist naise iseseisva otsusega ning mil määral olid vahendajaks tingimused, kus see naine sel hetkel oli (D'Cunha, 1997).

> Vanusest hoolimata rikub prostitutsioon inimõigusi, soolist võrdõiguslikkust ning kahjustab tervist. Vanusest sõltuvalt võib tervisekahjustuste määr ja liigid vaid pisut varieeruda. Seetõttu tuleks välja töötada vanusetundlikud sekkumismeetodid. Kuid piiri tõmbamine täiskasvanu- ja lasteprostitutsiooni vahele vaid taastoodab väärarvamust, justkui oleks lasteprostitutsiooni puhul tegemist sunnitud ning vägivaldse nähtusega, seevastu täiskasvanuprostitutsiooni puhul mitte. On täiesti võimalik kaitsta prostituutide inimõigusi tegemata vahet täiskasvanute ja laste vahel (D'Cunha, 1997).

> Inimkaubandus ja prostitutsioon on omavahel tihedalt seotud, kuna inimkaubandus varustab prostitutsiooniäri uute naiste ja lastega. 19.sajandil kogemus prostitutsiooni legaliseerimisel Euroopas näitas, et prostitutsiooni normaliseerimisega suureneb

inimkaubandus. Seetõttu muutub inimkaubandust puudutavate seaduste eristamine prostitutsiooni puudutavatest seadustest prostitutsiooni dekriminaliseerimise tingimustes naeruväärseks (D'Cunha, 1997).

> Prostitutsiooni legitimeerimine nurjab katsed kujundada meeste ja naiste vahel võrdsed, vastastikused ja õiglased suhted ning pidurdab humaanse ühiskonna arengut. Järjest uued poisid ja mehed sotsialiseeritakse ühiskonda, kus naiste väärkohtlemine peetakse normaalseks. Üha enam tüdrukuid ja naisi tõmmatakse prostitutsiooniärisesse, nende kallal tarvitatakse vägivalda ning seeläbi vähenevad naiste individuaalsed ja kollektiivsed inimõigused.

Mis mõtet on võidelda seksuaalse ahistamise ja vägivalla vastu kodus, tööl ning tänaval, kui mehed võivad raha eest osta õiguse käituda sellisel viisil (prostituutidega). Seda, mida ühes kontekstis defineeritakse vägivallana, nimetatakse teises kontekstis tööks, naudinguks, ise-seisvuse ning iseotsustavuse manifestatsiooniks ainuüksi seetõttu, et toimub rahaline tehing.

> Prostitutsiooni legaliseerinud riikide kogemused näitavad, et legaliseerimine ei ole täitnud oma ootusi ega normaliseerinud prostituudi „ametit“. Legaliseerimisest on saanud kasu bordelliomanikud ning naiste iseseisvus ja kontroll oma tegevuse üle on tegelikult vähenenud. Näiteks USA suurim bordell Mustangi Rantšo sarnaneb oma välimuselt vanglaga. Naised kupeldatakse sinna, nad töötavad 12-14 tundi päevas, neil puudub õigus valida kliente, nad on vägivalla ja kuritarvitamise ohvrid. Samamoodi on prostitutsiooni legaliseerimine Saksamaal suurendanud registreeritud prostituutide haavatavust (näiteks politsei ahistab neid). Naisi vahistatakse väljaspool „äripiirkonda“ isegi siis, kui nad ei tülita kedagi. Samuti ei ole kuhugi kadunud kupeldamine, inimkaubandus ning naiste ja laste prostitutsioon (D'Cunha, 1991, 1992).

> Prostitutsiooni legaliseerimine Victoria osariigis Austraalias tõi kaasa illegaalse seksiäri kasvu. 1999. andmetel kasvas 10 aasta jooksul legaalsete bordellide arv 40lt 94ni. Kui 1999. aastal tegutses üle 100 illegaalse bordelli, siis peale legaliseerimist kasvas nende arv kolmekordseks. Samuti suureneb pidevalt lasteprostitutsioon ning korraldatud naistekaubitsemine vaestest riikidest.

Dilemmad praktikas

Kritiseerides inimkaubandust ja prostitutsiooni institutsiooni, tehes vahet üksikisikul ja institutsioonil ning adudes vajadust tegeleda prostituutide probleemidega, satume silmitsi suure hulga dilemmadega. Üheks dilemmaks on kahtlemata küsimus, kuidas prostitutsiooni kriminaliseerimise korral abistada ning kaitsta nende naiste inimõigusi, kes jäävad prostitutsiooniärisesse. Lisaks eelmainitule kerkivad ka järgmised dilemmad/ küsimused:

- Kuidas jõuda nende naisten, kes „töötavad“ illegaalses äris ning keda hoitakse võlasidemes ja vangistuses; kuidas ohutada nende kollektiivset organisatsiooni võitlema oma õiguste eest;
- Mida teha olukorras, kui toimub bordellide sulgemine ning kolmandate osapoolte karistamine pakkumata reaalseid ja kiireid sotsiaalmajanduslikke alternatiive naistele, kes lõpetavad prostitueerimise;
- Mida teha peale bordellide sulgemist ja kolmandate osapoolte karistamist naistega, kes mingil põhjusel soovivad jätkata (iseseisvalt) oma keha müügiga elatise teenimist;
- Üha kasvavale seksitööstusele ja uutele seksuaalse eksploatseerimise ja prostitutsiooni vormidele on väga keeruline ligi pääseda (nt Internet).

Eelnevatele küsimustele ei ole lihtsaid vastuseid. Vastuseid otsides toetusime nii prostituute esindavate organisatsioonide kui ka prostituutidega tegelevate MTÜde

ideedele ja praktikale (Discussions with Prerna, Saanlap and the Joint Women's Programme, India, 2001).

Prostitutsiooni kui institutsiooni kritiseerimine paralleelselt legaalsetes bordellides töötavate prostituutide organiseerumisega oma õiguste kaitseks

Bordellirajoonides töötavate naiste õiguste eest seisvate valitsusväliste organisatsioonide (MTÜ-de) tegevuse edukusele aitavad kaasa järgmised tegurid:

- Pikaajaline ja käegakatsutavaid tulemusi andnud töö antud piirkonnas.
- Usaldatavus naiste ja muude huvigruppide, näiteks piirkonna mitteprostituutidest elanike silmis.
- Strateegiline lähenemine laste kaudu.
- Organisatsiooni juhid ja lihtliikmed on orienteeritud reaprostituutidele, mitte aga bordellipidajatele.

Selliste MTÜ-de tegevuse aluseks on strateegiline mõtlemine ja poliitiline otstarbekus, mis tuleneb prostitutsiooni olemuse sisulisest tundmisest. Organisatsioonid eristavad lühi- ja pikaajalisi strateegiaid ning lähenevad struktuuridele, suhetele ja muutustele protsesside vaatevinklist. Mõned neist strateegiatest – näiteks bordellipidajatega koostöövõimaluste otsimine laste kooli saatmise küsimustes või naiste tervisemurede lahendamisel ja püüe aktiivselt osaleda teatud probleemide, näiteks hinnatõusu vastaste protestide käsitlemisel – said alguse rünnakutest prostitutsiooni organisaatorite ja üksikute bordellipidajate n.ö. pehmemate huvide vastu. Niisugused lühiajalised strateegiad nagu ka kohalike bordellide sulgemise nõudmisest loobumine (see ei puuduta seadusandlikku makrotasandit) võivad mõjuda kompromissidena, aga organiseerimistööl algetappidel on need vajalikud, ja vajalikud on need ka pikemaajaliste strateegiate jaoks, mis peavad tuginema valitsuste ja MTÜ-de võimekuse kasvule ja valitsuste ning MTÜ-de parematele kavadele prostitutsiooniga tegelevate ning sellest mõjutatud naiste profülaktika, kaitsmise ja taasintegreerimise osas.

Tegelemine nende naiste muredega, kes bordellide sulgemise järel prostituutidena edasi tegutsevad

Indiast võib tuua näiteid prostituutidest, kes elavad ja tegutsevad ilma välise juhtimise ja kontrollita edasi väikestes kogukondades ka pärast bordellide sulgemist. Kuidas see tegelikkuses toimub, vajab veel lähemat uurimist. Üks võimalus selliste naiste muresid leevendada on moodustada ühendused, mille eesmärk on nende elu ja heaolu senisest parem juhtimine ja suunamine. Samas ei tohiks see pidurdada jätkuvat võitlust prostitutsiooni institutsiooni ning seda tekitavate ja taastootvate jõudude vastu.

Raskused üha kasvava ja oma positsioone kindlustava seksitööstuse (sh internetipõhise seksuaalse ekspluateerimise) vastu võitlemisel

Kodanike komiteed tuleb avaldama survet riigi- ja kohalikele omavalitsustele, et need võtaksid ette otsustavaid samme seksitööstuse vastu ja kavandaksid ning viiksid prostitutsiooniga haaratud ja sellest mõjutatud naiste ning laste huvides ellu tõhusaid profülaktilisi, kaitse-, abistamis- ja taasintegreerimise meetmeid. Oluline on tegelda ka nõudlusega prostituutide järele. Loominguline tegevuspraktika selles küsimuses hõlmab ostjate harimist ja nende teadlikkuse tõstmist (näiteks SAGE-i läbiviidav Esmakordse Seaduserikkuja Programm; SAGE on California osariigis San Franciscos naisprostituutide poolt ja nende jaoks loodud organisatsioon). Tais Bangkokis tegutseval Kuuma Liini Sihtasutusel on abitelefoni, millele võivad helistada vägivalda, sealhulgas seksuaalset vägivalda kasutanud mehed. Sihtasutus pakub koduse nõustamise ja arsti vastuvõtule suunamise teenust ning edastab iganädalasi telesaateid, mida vaatab 1,5 miljonit inimest. Nende teleprogrammide peateemaks on naiste vastu suunatud vägivald – selle põhjused, mõjud, vägivalda põlistavad müüdid, ülekohtu heastamise mehhanismid ja vajadus inimlikumate sugupooltevaheliste suhete

järele. Interneti teel toimuva seksuaalse ekspluaterimise kontrollimiseks ja reguleerimiseks on olemas vahendeid pornolehekülgi blokeeriva tarkvara näol. Pikema perspektiiviga lahendus oleks siin muidugi laste ja noorukite kasvatamine mitteseksistlikus vaimus – neile väärtushinnangute ja sooküsimuste vallas teadvustatud empaatia (*gender sensitivity consciousness*) sisendamine, seksuaalkasvatus, milles rõhutatakse kaaslastest hoolimist, empaatiat, vastastikust lugupidamist ja inimväärikust – seda nii kodus, haridusasutustes kui ka erinevate meediakanalite kaudu.

Selliste tegevuste abil on võimalik tegeleda prostitutsiooni kui probleemiga seda samas normaliseerimata.

Muud tugevdamist vajavad meetmed

Prostitutsioonil ja inimestega kaubitsemisel on keerukad sotsiaalmajanduslikud ja poliitilised põhjused, mis on seotud laiemate regionaalsete ja ülemaailmsete arengutega. Neid ei saa käsitleda üksnes "sotsiaalsete" probleemidena või reageerida vaid tagajärgi parandavate ning *ad hoc* ettevõtmistega, kuna need ei tegele vaesuse küsimuse või sellega seotud prostitutsiooni ja inimkaubanduse ohvriks langemist soodustavate põhjustega strateegilisel ja püsivaid lahendusi pakkuval moel. Vastupidi, need tekitavad ja süvendavad prostitutsiooni ja inimkaubanduse ohvriks sattumise eeldusi.

Vastumeetmed peavad:

- käsitlema prostitutsiooni ja inimestega kaubitsemist kui arenguprobleeme ja hõlmama need riiklikesse, regionaalsetesse ja rahvusvahelistesse tegevuskavadesse;
- kindlustama, et on tasakaal ohvritele kohese abi pakkumise ning pikaajalisema ennetava tegevuse vahel;
- integreerima soo- ja õigusküsimuste perspektiivi kõigisse prostitutsiooni ja inimkaubanduse vastu suunatud arengu- ja muudesse abinõudesse;
- liitma prostitutsiooni ja inimkaubitsemise vastased meetmed riiklikesse ja kohalikesse programmidesse, tegevusplaanidesse ja poliitikatesse. See hõlmab kõiki ministeeriume ja valitsusasutusi, sealhulgas riiklikke naisorganisatsioone, mis võivad siin etendada peaosa;
- töötama välja mehhanismid programmide ja poliitikate jõustamiseks ning monitoorimiseks;
- viima ellu nii regionaalset- kui ka rahvusvahelisel tasandil koordineeritud tegevusi, millesse on kaasatud osapooled nii lähte-, transiit- kui ka sihtriikides.

Konkreetsed meetmed

Inimkaubanduse vastased tegevused peavad hõlmama ennetavaid meetmeid, ohvrite kaitset ja abistamist (sh koju tagasipöördumise ning taaskohanemise küsimustes). Järgnevaid ennetusstrateegiaid tuleb pidada hädavajalikeks:

Naiste ja tütarlaste majandusliku olukorra parandamine

Naiste majanduslikku olukorda parandavad meetmed peavad tegelema soolise ebavõrdsuse küsimusega, mille tulemus on naiste majanduslik marginaliseerumine. Meetmed peavad toetama naiste juurdepääsu ressurssidele ja turgudele ning kindlustama neile pideva majandusliku mobiilsuse kasvu. Naiste ja tütarlaste majandusliku olukorra parandamine peab kindlustama soolise võrdõiguslikkuse nii perekonnas, kogukonnas kui ka ühiskonnas tervikuna.

Oluline on järgmiste tulemuste saavutamine:

- kõigil ühiskonna tasanditel tunnustatakse ja väärtustatakse naiste tasustatud ja tasustamata tööd meeste tööga võrdselt;

- analüüsitakse makroökonomiliste protsesside ja poliitikate sugupoolest tingitud mõjusid naiste tööhõivele ja ettevõtlusele;
- sugupoolest tulenevatest rollidest ja stereotüüpidest põhjustatud naiste murede selgesõnaline sissekirjutamine seadusandlusesse, programmidesse ja poliitikatesse;
- naistele paremini tasustatavate töökohtade ja ärivõimaluste loomine ning avardamine kõigis majandussektorites kooskõlas turu arengutega;
- institutsionaalsete teenusepakujate reeglite, protseduuride, normide ja praktikate reformimine nii, et suureneks naiste juurdepääs ja võim majanduslike ressursside üle (maa, laenuvõimalused jne.);
- arendatakse koostööd erasektori, valitsuse, MTÜ-de ja muude institutsionaalsete teenusepakujate vahel. Valitsused ja MTÜ-d on küll motiveeritud naisi kui sihtgruppi teenindama, kuid nad ei ole turule orienteeritud;
- koolitatakse naistootjaid ja -ettevõtjaid tootearenduse, tootmisprotsesside, äri- ja finantsjuhtimise, informatsiooni saamise ja turunduse valdkonnas (näiteks kuidas efektiivselt reageerida turu muutustele);
- õpetatakse naiste huvigruppe tundma ja nõudma oma majanduslikke õigusi, sealhulgas õigust püsivatele elatusvahenditele tööhõive, tööoskuste omandamise, informatsiooni ja turu tundmise kaudu vastavalt rahvusvaheliselt tunnustatud tegevuspraktikale, ILO konventsioonidele ja muudele inimõiguste alastele dokumentidele;
- arendatakse ja kindlustatakse firmade sotsiaalse vastutuse ja heade töösuhete alaste juhiste elluviimine kooskõlas inimõiguste alastele nõuete ja põhimõtetega;
- tõstetakse perede ja kogukondade soo- ning õigusteadlikkust eesmärgiga muuta suhtumist soorollidesse ja naiste õigustesse, tunnustada ja toetada naiste tasulist ja tasustamata tööd ning kergendada kodutööde jagamisega naiste tasustamata töö koormat;
- makropoliitikad selliste põhiliste infrastruktuurielementide kindlustamiseks nagu piisav puhta veega varustus, sotsiaalteenused nagu tasuta või subsideeritud lasteasutused, tervishoiuteenused jne. ja sobivate ning odavate tööjõumahukuse vähendamise meetodite propageerimise poliitikad, mille kõigi eesmärk on naiste koduste tööde koorma vähendamine.

Poliitilised meetmed

- naisi kaasatakse otsuseid langetavate ametlike ja mitteametlike kogude erinevatele tasanditele; suurendatakse naiste võimet täita poliitikas juhirolli;
- suurendatakse juhtide ja bürokraatide oskust viia juhtimistegevuses ellu muutusi;
- tekitatakse ja arendatakse valijates oskust toetada niisuguseid juhte ja panna juhte ning täitevvõimu valijate ees vastust andma.

Sihtrühmade õpetamine endale kindlat ülalpidamist teenima ja majanduslike raskustega toime tulema

- laiendada ja edendada naiste, poiste ja tütarlaste formaalse hariduse saamise võimalusi kõigil tasanditel ja ka mittekonventsionaalsel moel;
- viia omavahel vastavusse kõrgem haridustase ja paremad töö saamise võimalused;
- võtta koolide ja ülikoolide õppekavadesse soo- ja inimõiguste küsimused (ka inimkaubanduse teema);
- tagada elukestvate oskuste ja enesega toimetulemise õpetamine, mis laseb paremini läbi näha inimkaubitsejate kavatsusi ja prostitutsiooni ning inimestega

kaubitsemise kahjulikke mõjusid ja annab õppijatele enesekindlust ning oskust end kaitsta.

Rasketes oludes olevate naiste ning laste sotsiaalne turvalisus

- juurutatakse tööhõive tagamise skeme;
- lasteasutuste-, tervishoiuteenuste ning hariduse pakkumist kas toetatakse või võimaldatakse tasuta;
- riskirühmadesse kuuluvatele lastele võimaldatakse nõustamist, koolitamist, alternatiivsete institutsioonide või kasuvanemate hooldust, kogukonna toetust.

Seadusandlusega seotud strateegiad

Seadusandlus peab kaitsma ja toetama prostituute ning inimkaubanduse ohvreid, eeskätt naisi ja lapsi, kaitsma nende õigusi ja andma seeläbi oma panuse soo- ja õiguspõhise kultuuri kujunemisse. Inimestega kaubitsejate ja prostitutsiooni organiseerijate tõhus vastutusele võtmine mõjub tõkestavalt ja edendab ning kaitseb kaubitsemise ohvrite õigusi.

Vajalik on:

- prostitutsiooni ja inimkaubitsemist käsitleva riikliku seadusandluse vastuvõtmine ja/või muutmine nii, et see vastaks rahvusvahelistele nõuetele, kusjuures võrdlusaluseks on ÜRO "Inimkaubanduse protokoll";
- juhendite väljatöötamine inimkaubanduse ohvrite kiireks tuvastamiseks;
- prostituutide kriminaalvastutusest vabastamine;
- kaubitsemise ohvrite vabastamine kriminaalvastutusest illegaalse sisserändamise, teisel maal elamise või tegutsemise eest, mis tulenes nende kui inimkaubanduse objektide seisundist. Inimkaubanduse ohvrid peaksid saama kasutada ohvristsaatust enda kaitsmiseks eelpool loetletud süütegude korral;
- seadusesätete tugevdamine, mille abil ohvrid saaksid hüvitust ning taastumisvõimaluste (nii füüsiliste kui psüühiliste probleemide jaoks) toetamine nii majanduslikult kui sotsiaalselt;
- piisava tunnistajakaitse kindlustamine seaduserikkujate kohtu ette toomise korral;
- sihtmaa residendiks saamise või kolmandatesse riikidesse ümberasumise võimaluste uurimine seal, kus võib eeldada kättemaksu või kus on tõenäosus landeda uuesti inimkaubitsemise ohvriks;
- spetsiaalsete abinõude rakendamine laste kaitseks vastavalt "Laste õiguste konventsioonile" ja ÜRO "Inimestega kaubitsemise protokollile";
- prostitutsioonile sundimise ja inimestega kaubitsemise muutmine kriminaalkuriteoks ja prostitutsiooni, inimkaubanduse ning nendega seonduvate tegevustega seotud ametnike karistamine;
- seadusesätete kehtestamine, mis näevad ette prostitutsiooni ja inimestega kaubitsemise organisaatorite vara konfiskeerimise;
- seadusandlusesse seaduste täitmise tõhusust suurendavate sätete lisamine, nagu näiteks:

a) juriidilise kirjaoskuse parandamine, eriti riskiohtlike kogukondade liikmete seas, ja odava õigusabi kättesaadavuse parandamine;

b) abitelefoni ja tõhusate infovõrgustike loomine ning nende tegevuse riiklik ja rahvusvaheline koordineerimine eesmärgiga parandada abi saamise võimalusi ja võtta vastutusele prostitutsiooni ning inimkaubanduse organisaatoreid (sealhulgas ka turvalised tunnistajakaitse programmid ja potentsiaalsetele tunnistajatele tunnistuste andmiseks uuenduslike stiimulite pakkumine);

c) kestva mõjuga õiguslaste teadmiste täiendamise kursuste korraldamine seadusjärelvalve asutustele, soo- ja õiguslane koolitus, et õpetada inimkaubitsemise

ohvraid ära tundma ja inimõiguste tagamise nõuete ning põhimõtete kohaselt kohtlema;

d) kodanikeühiskonna (sealhulgas ka inimkaubanduse ohvrite) kaasamine seaduste koostamisel, jõustamisel ja nende täitmise kontrollimisel ning sellega seotud teenuste pakkumisel nõnda, et keskendutaks inimestega kaubitsemise ohvrite vajadustele;

e) institutsionaalsete mehhanismide loomine vastutuse tagamiseks, sealhulgas ka kodanikeühiskonna kaasamine.

Turvaline migratsioon ja kodanikuõiguste andmine naistele ja neidudele

Antud küsimusel on kaks mõõdet:

Esimene on seotud riiklike arengustrateegiatega, mis võimaldavad eeskätt naistele ja lastele korralikke ja püsivaid elatusvahendeid ning elamisvõimalusi ja avardavad nende valikuvõimalusi. Selles võib sisalduda migratsiooni võimaldamine ja see võib kahandada prostitutsiooni ning inimestega kaubitsemise ohvriks sattumise ohtu.

Teine mõõde tähistab soolisele võrdõiguslikkusele tuginevate meetmete kompleksi, mis muudab migratsiooni ohutumaks ja tõkestab seeläbi inimestega kaubitsemist.

Need meetmed on järgmised:

- luua migratsiooni andmebaase, mida saab soo, vanuse, etnilise päritolu jms. järgi rühmitada ja mis annavad informatsiooni töökohtade nõudmise, pakkumise ja riikidevaheliste rahaülekannete kohta;
- suurendada soolise võrdõiguslikkuse vaatepunktist lähtuvalt migratsiooni lähtepiirkondades teadlikkust migratsiooniga seotud kuludest ja kasudest eesmärgiga anda inimestele otsuste tegemiseks vajalikku informatsiooni;
- anda naistele enne ärasõitu soolise võrdõiguslikkuse alast teavet, mis suurendaks nende vastupanuvõimet võimalikule eksploateerimisele, informeerida neid nende õigustest ja pakutavatest teenustest, rääkida, kuidas ja millal vajaduse korral selliseid teenuseid kasutada;
- reguleerida reisi- ja värbamisbüroode tegevust, tekitada aruandekohustuslikkuse mehhanisme, sealhulgas selliseid, mis tagavad inimväärset elu- ja töötingimused;
- tagada inimestele, sealhulgas inimkaubanduse sfääri sattunud isikutele õigused taotleda ja saada tagakiusamise eest varjupaika vastavalt kehtivatele rahvusvahelistele seadustele, rakendades korduva väärkohtlemise tõkestamise põhimõtet;
- vaadata üle ja viia vajadusel sisse muudatused immigratsiooniseadustes ja - poliitikates vastavalt rahvusvahelistele humaansusnõuetele, ja analüüsida erinevate majandussektorite vajadusi naismigrantide tööjõu järele;
- propageerida kahe- ja mitmepoolseid võõrtöölise, eriti naiste kaitsset käsitlevaid lepinguid;
- juurutada riiklikud miinimumnõuded töötingimustele kaitsmaks immigrantidest (nais)töölisi;
- tagada vajalike sünni-, kodakondsus- ja abieludokumentide täitmine ning kasutamine.
- meestekesksete ettekujutuste, suhtumiste ja praktikate muutmine meeste ja naiste, mehe- ja naisekeha ning seksuaalsuse küsimustes.

Prostitutsioon ja inimestega kaubitsemine on tõsiasjad, mida mõjutavad nõudmine ja pakkumine. Vähendamaks nõudlust prostitutsiooni ja inimestega kaubitsemise järele, tuleb keskenduda sellele, millistele institutsioonidele inimesi müüakse. Siia maani on nõudluse vähendamise püüded toetunud valdavalt kriminaalõiguslikele tõkestavatele abinõudele, mis on olnud kõige rangemalt suunatud pedofiilia ja lastega kaubitsemise vastu nende seksuaalse ärakasutamise eesmärgil. Üldjuhul ei ole rakendatud meetmeid selleks, et muuta meestekeskseid mõttemalle, suhtumisi ja

tegevuspraktikaid sooliste stereotüüpide, meeste ja naiste seksuaalsuse küsimustes, mis tekitavad ja suurendavad seksitööstuses ning teistes institutsioonides nõudlust naiste järele. Nende sektorite nõudlust võib mõjutada senisest rõhutatumalt sooküsimustele ja inimõigustele orienteeritud informatsiooni, analüüsi, sotsialiseerimise, teadlikkuse tõstmise, nõustamise ja teraapiaga erinevates sektorites ja rahvastikurühmades, keskendades rünnaku teraviku:

- domineerivatele käsitlustele naistest kui sõltuvatest ja kodukesksetest olenditest ja meestest kui aktiivsetest avalikus sfääris tegutsejatest;
- valdavatele arusaamadele, mille järgi mehe seksuaalsus on tugev ja vääramatu ning naised on mehe seksuaalseks eneseväljenduseks sobivad objektid;
- levinud kujutlustele, nagu oleks naise seksuaalsus inertne ja selle eesmärk oleks ainult abielunaisena lapsi sigitada või prostituudina seksuaalset naudingut pakkuda;
- inimeste võõrandumisele ja vaesumisele, mis on toonud endaga inimolendite ja inimsuhete tarbeasjastumise ja üha laiemalt leviva inimõiguste rikkumise. Seda peab kõigis inimestevahelistes suhetes asendama inimväärikuse, inimõiguste, vastastikkuse ja empaatia tunnustamine.

Prostituutide kaitse ja abistamine

- Inimkaubanduse ohvrite õiguste kaitseks sõlmitud kahepoolsed valitsustevahelised lepped. Tai ja Kambodža on sõlminud vastastikkuse mõistmise memorandum, mis kohustab mõlema maa valitsusi migrantidest naistöötajate õigusi kaitsma ja edendama ja neid turvaliselt kodumaale tagasi saatma. Kui leping alla kirjutatakse, loob see kahe maa suhetes seadusandliku raamistiku inimestega kaubitsejate vastutusele võtmiseks ja kahepoolse koostöö ühise tööühma moodustamiseks (ECPAT Newsletter, 2001);
- Inimkaubitsejate ohvriks langenud naiste kohtlemine inimõiguste rikkumise ohvrite ja mitte ebaseaduslike migrantidena. 1999. aasta juunis kirjutati Tais alla "Vastastikkuse mõistmise memorandum (VMM) inimkaubanduse ohvriks langenud naiste ja lastega tegelevate institutsioonide ühistest tegevuspõhimõtetest". Dokumendile kirjutasiid alla Tai peaministri kantselei, sotsiaalhoolduse osakond, Riigi Politseiamet ja MTÜ-d. Tegevuspõhimõtetes käsitletakse inimkaubanduse objektiks langenud isikut kui ohvrit. Neis kaitstakse ja propageeritakse selliste inimeste õigusi ning ka koheldakse neid vastavalt. VMM annab välisriikide naistele ja lastele Tai kodanikega võrdsed õigused. Piiriäärsetes provintsidest korraldatakse politseinikele ja haiglatöötajatele, sotsiaaltöötajatele ja riiklikele advokaatidele VMM-i sisu tutvustavaid kursuseid (ECPAT Newsletter, 2001);
- Välissaatkondades prostitutsiooni ja inimkaubanduse juhtumitega tegelevate keskuste moodustamine;
- Alternatiivsete elatise teenimise programmide algatamine, et naistel tekiks realsed võimalused prostitutsioonist loobuda;
- Turunõudlusele vastava hariduse ja oskuste pakkumine;
- Prostituutidena tegutsevatele lastele ja prostituutidest naiste lastele lastesõimekooli-, tervishoiu-, juriidiliste ja nõustamisteenuste pakkumine. Bangkokis on sihtasutus Laste Õiguste Kaitse Keskus (*Centre for the Protection of Children's Rights – CPR*) moodustanud kolm erinevate erialade asjatundjatest (arstid, advokaadid, psühhiaatrid, nõustajad) koosnevat tööühma laste kuritarvitamise juhtudega tegelemiseks. Rühmad kohtuvad regulaarselt, arutavad mitmesuguseid aset leidnud juhtumeid, jagavad omavahel informatsiooni ja kogemusi. Pärast koolitust, mille CPR korraldas Tai lõunapiirkondades, on ka sealsed lastehoolekande töötajad hakanud oma konkreetsete juhtude lahendamisel rohkem koostööd tegema. Loodetakse, et need kogemused

panevad aluse riiklikult korraldatud ülemaalistele multidistsiplinaarsetele koostööprogrammidele.

- Prostituuatidest naiste koolitamine tervishoiuküsimustes ja neile üldtervishoiuteenuste pakkumine.
- Turvaseksi propageerimine naisprostituutide hulgas.
- Kohustuslike HIV/AIDS-i testide keelustamine.
- Üksikisikute tervislikku seisundit kajastavate andmete saladuses hoidmine. Meditsiinilise läbivaatuste tulemuste teatamine ainult patsiendile.
- Vabatahtliku läbivaatuse-eelse ja -järgse nõustamise võimaluste pakkumine.
- AIDS-i keskuste asutamine naistele.
- Külustuskeskuste asutamine, kuhu naised saavad tulla, et jagada teistega oma informatsiooni, muresid ja lootusi ning saada konkreetset abi.
- Naiste arutlusõhtute/ rühma-diskussioonide korraldamine neis keskustes seksitööstusest ja lõbumajade korralduse küsimustest, seal töötavate naiste kogemustest, nende tegevusest, suhtumisest ellu, kõigesse kehalisse ja seksuaalsesse, raha kogumisse, eelarve planeerimisse, säästude investeerimisse.
- Empaatiat arendamine sooprobleemide küsimustes.
- Vabatahtliku nõustamise pakkumine naistele, et nad ei mõistaks end moraalselt hukka, vaid saaks aru, et nendega juhtunu oli nende inimõiguste kuritarvitamine.
- Naisprostituutidele arusaadavas vormis õigusabi ja informatsiooni pakkumine. Inimkaubitsemise ohvrite privaatsuse ja isikuandmete kaitsmine ning nende teavitamine vajalikest kohtulikest ning administratiivsetest protseduuridest. Kriminaalprotsessides prostituutidele tunnistajatena esinemise võimaldamine.
- MTÜ-dele naisprostituutide eest tunnistajatena esinemise võimaldamine.
- Naiste füüsilise turvalisuse tagamine sihtriikides.
- Kantud kahjude kompenseerimine inimkaubitsejate ja teiste seaduserikkujate konfiskeeritud vara arvel.

Kodumaale tagasi pöördumine

- Kodumaale tagasi pöördumine peab olema vabatahtlik.
- Kodumaale tagasipöördumise eest peab vastutama riik, mille kodanik või mis riigi elamisluba kõnealusel isikul inimkaubanduse ohvriks langemise ajal oli. Riigid peaksid katma selliste isikute kiire ja ohutu repatrieerumise kulud.
- Kodumaale tagasipöördumise eest vastutavad riigid peaksid vajalike dokumentideta isikud aegsasti reisidokumentidega varustama.
- Repatrieerumise ajal peaksid riigid tõsiselt kaaluma kaubitsetud isikutega juhtunu suhtes kohtuprotsesside algatamise võimalusi.
- Sihtriigid peavad kaubitsemise ohvritele võimaldama ajutise peavarju ning elatusvahendid.
- Repatrieerumise eest vastutavad riigid peaksid hoiduma tagasipöörduvate naiste ebaseaduslikust kinnipidamisest ja neile sunniviisiliselt suguhaiguste või HIV/AIDS-i testide tegemisest või nende muul viisil karistamisest.

Taastumine ja ühiskonda reintegreerumine

Valitsused ja MTÜ-d peaksid pakkuma abi otsivatele ja prostitutsioonist loobunud/pääsenud naistele ning lastele elatise teenimise programme, laenuskeeme, tervishoiuteenuseid, nõustamist ja õigusabi, et aidata neil taastuda ja uuesti ühiskonda integreeruda.

- Valitsused ja MTÜ-d peaksid reintegreerumise hõlbustamiseks tegema koostööd nende perede või kohalike kogukondadega, kust müüdnud naised pärit on. Bangkoki Laste Õiguste Kaitse Keskuse sotsiaaltöötajad külastavad

prostituatsioonist ja/või sarnasest raskest olukorrast pääsenud laste kodusid, et õpetada pereliikmeid oma lapsi mõistma ja vastu võtma ning toetada nende taasintegreerumist. Perekondadele antakse ka sotsiaalabi. Juhul, kui lastel pole võimalik koju tagasi minna, otsitakse MTÜ-de ja riiklike võrgustike kaudu neile kasuvanemad või paigutatakse nad lastekodudesse ja hoolitsetakse nende formaalse või mitteformaalse hariduse ning kutseoskuste õpetamise eest.

Uurimus- ja selgitustöö

- Riikide valitsused peaksid inimkaubanduse vastase poliitika ja tegevusprogrammide kavandamise aluseks olevat uurimus- ja selgitustööd rahaliselt toetama.
- Valitsustel ja MTÜ-del tuleks poliitikate ja tegevusprogrammide tõhususe hindamiseks projektide täitmist regulaarselt hinnata.

Märkused

(1) 1998. aastal Melbourne'i müüdnud tailanna tõlgitud tunnistajaütlused, kirja pandud projekti Austus (*Project Respect*) töötajate korraldatud küsitluse käigus.

Viited

Bangkok Post, 1991, More Thai Staff Held in Vice Racket , 20th February Thailand.

Bangkok Post; 1991; Thai Staff Members Arrested, 17th August; Thailand.

Bangkok Post; 2001; Foreign Girls Undercut Thai Rivals; 11th February; Thailand.

Bangkok Post; 2001; European Prostitutes Lured into Drug Trafficking Sideline; 11th February; Thailand.

Barry.K, 1981, Female Sexual Slavery, Avon Books, New York.

Chutikul.S; 1995; Women and Commercial Sex Trade in Thailand; Canadian Women's Studies Vol 15, No 2 and 3, Spring Summer.

Coalition Against Trafficking in Women, Asia Pacific; 1996; Trafficking in Women and Prostitution in the Asia-Pacific.

D'Cunha. J; 1987; Prostitution in a Patriarchal Society: A Critical Review of the Suppression of Immoral Traffic in Women and Girls Act (1956), Economic and Political Weekly, 7 November.

1991; The Legalization of Prostitution: A Sociological Enquiry into the Laws Relating to Prostitution in India and the West, Wordmakers, Bangalore.

1992; Prostitution Laws: Ideological Dimensions and Enforcement Practices, Economic and Political Weekly, 25 April.

1997; Prostitution: The Contemporary Feminist Discourse, in Embodiment: Essays on Gender and Identity, ed Meenakshi Thapan, Delhi, Oxford University Press.

1998a; Feminist Perspectives on Prostitution and Trafficking for Prostitution, in Violence Against Women, Women Against Violence, (eds) Kuchedkar and Al-Issa, Pencraft International, Delhi.

1998b; Women and Female Children in Prostitution: Their Health from the Perspective of the Political Economy of Women's Reproductive Labour and Sexuality; Paper Presented at the Tata Institute of Social Sciences- ILO Workshop on Women's Occupational and Reproductive Health, Research Evidences and Methodologies, TISS, 23-25, February, Mumbai.

1999; Prostitution and Sex Trafficking in Asia: Contentious Issues and Strategies for Action, Paper Presented at International Conference on Asian Dialogue on Trafficking in Women and Children: Toward the Strengthening of Intra-Regional Cooperation, 21-23, March, Tokyo, Japan.

2001; Trafficking from a Human Rights Perspective; Unpublished Paper presented by UNIFEM East and Southeast Asia Regional Office, Bangkok at meeting of the United Nations Working Group on Trafficking; UN Inter-Agency Project on Trafficking in the Mekong Sub-region; May.

2002; Gender Equality, Human Rights and Trafficking: A Framework of Analysis and Action; Paper Presented at Seminar on Promoting Gender Equality to Combat Trafficking In Women and Children organized by The Swedish Ministry for Foreign Affairs, The United Nations Development Fund for Women, in co-operation with United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, 7-9 October 2002, Bangkok.

ECPAT Newsletter, juuni 2001.

German Health Ministry; 1995; AIDS, Sex und Tourismous, Ergebnisse eine Befragung Deutcher Urlauber und Sex Touristen.

Green. P; 1994; Prostitution: Children The Victims, The Effects of Prostitution and Sexual Exploitation on Children and Adolescents; Ettekanne konverentsil Naised, seksuaalsus ja areng, Sidney ülikool, November.

Hughes.D, 1999; The Internet and the Global Prostitution Industry, in Making the Harm Visible: Global Sexual Exploitation of Women and Girls (eds Hughes.D,and Roche.C), Coalition Against Trafficking in Women, Kingston, Rhode Island.

Human Rights Watch; 1993; A Modern Form of Slavery: Trafficking of Burmese Women and Girls into Brothels in Thailand; Asia Watch and the Women's Rights Project; Human Rights Watch; New York, Washington, Los Angeles, London.

Human Rights Watch; 2000; Owed Justice: Thai Women Trafficked into Debt Bondage in Japan; Human Rights Watch, New York, Washington, London, Brussels; September.

ILO-IPEC; 1998; Framework for Action to Combat Trafficking in Children for Labour Exploitation in the Mekong Sub-region, ILO-IPEC discussion paper, Sub-regional consultation, 22-24 July, Bangkok Thailand.

International Centre for Migration Policy Development; 1999; The Relationship between Organized Crime and Trafficking in Aliens; Study prepared by the Secretariat of the Budapest Group; June; Wien, Austria.

Lim. L, 1998; The Sex Sector, International Labour Office, Geneva.

Maltzahn.K; 1999; Notes from Attendance at Glazner Committal Proceedings; Melbourne Magistrates Court; 30th November, Melbourne, Australia.

Mekong Study Centre and IOM; 1998; Return Home: Thai Women. Experiences in Migration through International Trafficking Networks to Japan and Reintegration to their Villages in Phayo and Chiengrai Provinces, Research Paper funded by IOM, Bangkok.

Payne.C; 1997; The Slave Traders of Sydney, Australian Federal Police Association Journal; Autumn.

Phongpaichit, P.1981; Bangkok's Masseuses: Holding up the family sky, Southeast Asia Chronicle, Issue No. 78.

Raymond. J; 2001 Guide to the New UN Trafficking Protocol: Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime; 2000; Coalition Against Trafficking in Women International.

Sullivan. M and Jeffreys.S; 2000; Legalizing Prostitution is Not the Answer: The Example of Victoria, Australia; Coalition Against Trafficking in Women (Australia).

The Age; 1999; Our Secret Slave Trade; 21st August; Australia.

The Age ; 1999; Pub Boss Pimp Charges; 5th May, Australia.

The Age; 2001 ALP Wants Action on Slavery Trade; 6th June; Australia.

The Human Rights Watch Global Report on Women's Human Rights, (1995), Trafficking of Women and Girls into forced Prostitution and Coerced Marriage.

The Nation; 1995; Rescued Girls call Brothel Owned by Police a Living Hell, 10th August; Thailand.

The Nation; 1999; Sex Trade Threatens New Zealand Visa Rights; 6th May; Thailand.

UN Document E/CN.4/1995/42 Preliminary Report submitted by the Special Rapporteur on Violence Against Women and its Causes and Consequences, Geneva, November 22, p50.

UN Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime; 2000. United Nations Economic and Social Council; 2000;

Integration of the Human Rights of Women and the Gender Perspective: Violence Against Women; Report of the Special Rapporteur on Violence against Women; its Causes and Consequences; Ms Radhika Coomaraswamy, on Trafficking in Women, Women's Migration and Violence against women, submitted in accordance with the Commission on Human Rights Resolution 1997/44.

UNICEF, EAPRO;1995; Preliminary Survey on Regional Child Trafficking for Prostitution in Thailand, Commissioned by UNICEF, EAPRO August-November, 1995, to Center for the Protection of Children's Rights (CPCR), Bangkok Thailand. UNDP, Young Women: Silence, Susceptibility and the HIV Epidemic, undated, p3

UNIFEM, UNDP and Southeast Asia Watch; 1998; Trafficking in Women and Children in the Mekong Sub-region.

Yayori. M, 1991, Women's Asia, London and New Jersey, Zed Books Ltd.

Prostitutsiooni eesmärgil toimuv inimkaubitsemine Itaalias: võimalikud tagajärjed valitsuse ettepanekutele legaliseerida bordellid Itaalias

Esohe Aghatise,

Associazione Iroko Onlus president, Itaalia

Ettekanne püüab anda üldise ülevaate prostitutsiooniärist Itaalias ja erinevat tüüpi inimkaubanduse dünaamikast sõltuvalt kaubeldavate tüdrukute päritolumaast. Üritan lühidalt seletada inimkaubanduse sotsiaalset, majanduslikku ja kultuurilist dünaamikat ning inimkaubanduse tüdrukutele psühholoogilistest, meditsiinilistest ja sotsiaalsetest aspektidest. Annan ülevaate toimunud muutustest inimkaubanduse olemuses ning tegevustest, mida Itaalia valitsus ja valitsusvälised organisatsioonid on ohvrite abistamiseks ellu viinud. Vaatlen ka Itaalias kasutusel olevat seadusandlikku raamistikku, mida kasutatakse võitluses inimkaubandusega ning hiljutist valitsuse ettepanekut legaliseerida bordellid. Tegemist on kriitilise ülevaatega, mis võiks anda ideid inimkaubanduse vastaste strateegiatega ning programmide väljatöötamiseks globaalses patriarhaalses ühiskonnas, kus naiskeha kasutamine tarbekaubana on paljuski legaliseeritud.

Seniks, kuni me ei lõpeta naiskeha muutmist kaubaks, oleme oma jutuga vasturääkivuses ning ei ole võimalik väljendada ülekohut ja üleskutset lõpetamiseks kaubitsemist noorte naiste ja lastega.

Minu ettekande peamine rõhk on Itaaliasse toodavate Nigeeria tüdrukute kaubitsemise probleemil.

Sissejuhatus

Rahvusvaheline inimkaubandus, eriti naiste ja laste vahendamine prostitutsiooni ja muudel eesmärkidel, on üks kõige salakavalamatest ja keerukamatest probleemidest tänapäeva maailmas. Naiste, noorte tüdrukute ja laste kasutamine prostitutsiooniäris on selle probleemi kõige ehedam tõestus. Naise keha kaubaks muutmine on lubatud ja justkui kindel lahendus seksuaalsusega seotud probleemidele, seksuaalsele identiteedile ja meeste suhte probleemidele. Prostitutsioon, mida tihti defineeritakse maailma vanima "ametina", oli ja on normaliseeritud kui paratamatu osa meeste ja naiste vahelises sotsiaalses suhtluses. Prostitutsioonis sisalduvat vägivalda ja alandust enamasti eitatakse. Prostitutsioonis toimuvale sotsiaalse suhtluse hävitavale ja tervistkahjustavale osale ei ole seaduste tasandil kunagi tähelepanu pööratud. Selle asemel on prostitutsiooni defineeritud kui sotsiaalse korra tagajat, mis peaks olema reguleeritud tagamaks selle püsijäämine (ja jätkuv rõhutud naiste ja laste kasutamine.)

Paljudes juhtivates poliitiliselt ja majanduslikult arenenud riikides on prostitutsiooni alatasa välja pakutud kui alternatiivset tööd naistele.

Ettekanne pakub järelemõtlemist prostitutsiooni salakavalate aspektide üle ja näitab, et globaalses patriarhaalses ühiskonnas, kus meestel on lubatud naiskeha tarbimine kaubana, ei ole tegelikult võimalik inimkaubandusega võidelda. Seni, kuni prostitutsioon on lubatud ja valitsused pakuvad seda välja kui seaduslikku ja aktsepteeritavat „ametit“, jätkub naiste vägivaldne kohtlemine ning inimkaubandust peatada ei ole võimalik.

Inimkaubandus Itaalias: juhtumiuuring:

Inimkaubandus Itaalias hõlmab alaealisi, töölisi, noori naisi ja tüdrukuid. Alaealiste ärakasutamine leiab aset mitmetes ebaseaduslikes tegevustes, kaasa arvatud kerjamine, varastamine, ebaseaduslik rahvusvaheline lapsendamine ning kardetakse, et alaealisi kuritarvitatakse ka pornograafilistes tegevustes ja elundikaubanduses jne. Töölisi kasutatakse ära kohtades, kus neid sunnitakse töötama ebainimlikes tingimustes ja neid on rakendatud kriminaalsesse tegevusse. Naisi ja noori tüdrukuid kasutatakse prostitutsioonis. Asjaolu, et paljud võõramaalastest tüdrukud ja naised on müüdnud Itaalias prostituutideks, on muutunud eriti nähtavaks pärast Ida-Euroopast ja Aafrikast pärit tüdrukute hulga suurt kasvu. Sõltuvalt päritolumaast etendavad kaubitsemisel olulist rolli erinevad nüansid. On näiteks tüdrukuid, kes on pärit Aafrika ja Islami regioonidest, kus prostitutsioon on täielikult keelatud ning sellist tegevusega tegeleda on võimalik vaid salaja. Sellistes paikades prostitueerivad naised tuuakse Itaaliasse, kuna erinevalt nende päritolumaast on siin prostitueerimine võimalik. Loomulikult lubatakse neile ka suuremat sissetulekut.

Samas on juhtumeid Ida-Euroopast või Aasiast kaubitsetud tüdrukutega, kelle kodumaal on küll prostitutsiooniga tegelemine lubatud, ent kes seal ei teeninud piisavalt. Seetõttu jäävad nad kergesti uskuma kaubitsejaid, kes lubavad Itaalias paremaid teenimisvõimalusi. Nad võivad isegi arvata, et tulevad tööle ööklubidesse, kus neid kutsutakse "tantsijateks" või "esinejateks".

Enamik kaubitsetud tüdrukuid on pärit Nigeeriast päritolumaal (on olnud küll juhuseid, kus tüdrukuid on toodud Keeniast, Ghanast ja Elevandiluurannikult, kuid neid juhtumeid esineb väga harva). Prostituuptide sissevool Nigeeriast on suur ning kasvab pidevalt. Teised kaubitsemisnäitajate poolest olulised riigid on Rumeenia, Moldaavia, Albaania (Albaaniast saabuvate tüdrukute arvu vähenemine leiab selgitust hiljem), Venemaa ja Bulgaaria.

Kaubitsemine Nigeeriast

1980ndate teisel poole algas Nigeeria naiste ja noorte tüdrukute vahendamine Itaaliasse prostitutsiooni eesmärgil. Nigeerias valitsesid sellel ajal rasked majandusolud, kuna vastavalt Rahvusvahelise Valuutafondi nõuetele oli Nigeeria valitsus kehtestanud struktuuri kohendamise programmid ja need ei töötnud kõige paremini. Noored naised ja tüdrukud suundusid Euroopasse, kus neile lubati suurepäraselt tasustatud töökohti tehastes, kontorites ja farmides. Itaalias leidsid nad endid seksiorjuses ja sundolukorras töötamas prostituutidena, et maksta n.-õ võlgasid, mis olid tekkinud nende Euroopasse jõudmisel (reisikulud jms).

Osadest varem saabunud tüdrukutest said „maadamid“, kes hakkasid omakorda vahendama oma rahvuskaaslastest tüdrukuid.

Kuigi suur osa aastatel Itaaliasse saabunud tüdrukuid aimavad, et võivad sattuda tavalise töö asemel prostitutsiooniärisse, ei tea nad ometi, mida prostitutsioon tegelikkuses endast kujutab. Enamik neist on kirjaoskamatud ega ole kunagi linnas elanud. Itaaliasse jõudes leiavad nad end aga Torino, Milano ja Rooma üüratutest linnakeskustest tõugatuna prostitutsiooniärisse. Neil ei jää muud üle, kui toime tulla situatsioonis, kuhu nad on sattunud – kodust kaugel, sõprade ja perekonnata, vägivalda ja kuritarvitamise ohvrina.

Nigeeria tüdrukutele väidetakse, et neid Itaaliasse tööle aidanud inimene asub Nigeerias ning Itaalias majutust pakkuv inimene teeb seda oma külalislahkusest. Tegelikuses on mõlemad kuriteo kaasosalised ning nende eesmärk on panna tüdrukud uskuma, et neil aidatakse vaesusest ja puudusest pääseda. Tüdrukud võivadki nii arvata hetkeni, mil nad avastavad vägivalda ja olukorra, milles nad on sunnitud elama: alastus, külmetamine ja vähene raha, mida nad enese müügist teenivad. Nad aduvad üsna pea, et vaesus, milles nad seni elasid, oli parem kui vägivald, alandamine ja kannatus, mida nad peavad nüüd iga päev tundma.

Smugeldajateks on tavaliselt mehed, kes transpordivad tüdrukuid kas "maadamite" "volitusel" või iseseisvalt, et neid hiljem edasi müüa. Tüdrukud müüakse "maadamitele" ning nad teevad läbi "juju"-nimelise maagilise kombetalituse. Kombetalitusel peavad nad töötama, et ei paljasta politseile kunagi smugeldajate ega „maadamite“ isikuid ja tasuvad oma "võlad" probleeme valmistamata. Kuna tüdrukud siiralt usuvad selliseid kombetalitusi, puudub otsene vajadus füüsilise kontrolli järele. Samuti on väga tõenäoline, et riituse läbi teinud tüdruk maksab kuulekalt ka oma „võlad“. Tüdrukutele omistatud „võlad“ on äärmiselt suured – „kergemate“ juhtumite puhul 60 miljonist liirist (umbes 30.000\$) kuni 120 miljoni liirini (umbes 60.000\$) „raskemate“ juhtumite puhul. Tüdrukul kästakse „võlg“ tasuda paari kuu jooksul, vastasel juhul juhtub kas tema enda või ta perekonnaga midagi halba. Keskmiselt teenib tüdruk ühe kliendi kohta 20 000-30 000 liiri (10-15\$), harvem ka 10 000 liiri (5\$). Iga kuu nõutakse neilt minimaalselt 1 000 000 liiri (500\$) renditasu teeäärse „töökoha“ eest. Lisaks eelmainitule peavad nad maksma nädala söögiraha 70 000 liiri (35\$), tasuma kallite „tööriiete“ eest ning tegema maadamitele iga kuu kalleid kingitusi.

Viimasel paaril aastal on suurenenud alaealistega kaubitsemine rahuldamaks nõudlikumate klientide soove.

Tuleb arvestada ka kaubitsemise psühholoogilist ja psühhiaatrilist aspekti tüdrukute jaoks, kes olid sunnitud sellise "valiku" tegema. Pole ime, et Itaalia on üle ujutatud tüdrukutest, kellel on tänu vägivallale ning kahtlastele „riitustele“ tõsised psühholoogilised/psühhiaatrilised probleemid. Neid on pandud uskuma, et kaubitsejad aitavad neid ning silmade avanedes on tüdrukud šokis. Vaimne ja füüsiline vägivald, mida nende kallal tarvitatakse, on lõputu: kõrvetamine tuliste raudesemetega tööst keeldumise puhul, tööle sundimine haigena olles, menstruatsiooni või raseduse ajal, abordi läbiviimine ilma tuimestuseta, eluga riskimine olles vahekorras ilma kaitsevahenditeta, laste äravõtmine eesmärgil alistada neid kaubitsejatele, surve avaldamine rünnates nende perekondi kodumaal. Kasutatakse valesid selle kohta, kuidas Itaalia politsei tulistab elamisloata tüdrukuid jne.

Tuleb täpsustada, et mitte kõik Nigeeria tüdrukud ei saabu Itaaliasse majanduslike tingimuste tõttu. Uurimused on näidanud, et vaesus ei pruugi tingimata olla väljarände peamiseks põhjuseks. Nigeerias on väga palju noori tüdrukuid, kes on küll vaesed ja meelega, kuid ei ole nõus minema välismaale. Seetõttu peitub probleem sügavamal kui ainult vaesuses, toidurahas ja esmatarbekaupade puuduses. Meie uurimus tõestas hüpoteesi, et tüdrukute saatmine välismaale on osade perede jaoks omamoodi staatuse sümbol. Tegemist on olukorraga, mille on kaasa toonud sotsiaalsete ja kultuuriliste väärtushinnangute kokkuvarisemine, traditsioonilise perekonnastruktuuri lagunemine ja sotsiaalsete eeskujude puudumine. Enamik intervjuueeritud perekondi aktsepteeris prostitutsiooni kui lahendust vaesusest tingitud keerulisele elule.

Kultuurilised aspektid

Enamik kaubitsetud Nigeeria tüdrukutest on pärit kesk-lõuna regioonist ja kuuluvad Edo (Benini) etnilisse gruppi. See on kummaline, sest traditsiooniliselt antud grupp prostitutsiooni ei aktsepteeri. Valimatult käitumine kindlustas selle, et noor tüdruk või naine pandi põlu alla nii perekonna kui ka ühiskonna poolt. Sotsiaalne häbimärk tähendas omakorda seda, et tüdruk või naine ei tohtinud kunagi abielluda oma sotsiaalse grupi liikmega ja jäi lindpriiks seni, kuni ta ei lahkunud linnast.

Abielunaiste jaoks oli tabuks lasta ennast meesterahval (v.a abikaasa) puutuda isegi kõige süütumal moel. Kui abielus olevat naist oli tahtmatult puudutatud teise mehe poolt väljaspool kodu, siis oli naise kohustuseks koju saabudes juhtunust ette kanda oma abikaasale. Ta oli kohustatud viima läbi spetsiaalse puhastusrituaali, et puhastada ennast võõra mehe "neetud" teost.

Seepärast on kummaline, et enamik kaubitsetud naistest on pärit sellisest

traditsioonilise sotsiaalse kasvatusena paigast. Selles kontekstis tuleb analüüsida küsimust, miks lähivad tüdrukud välismaale prostituutideks? Kaugele eemale "mõjust" ja traditsiooniliste väärtuste, reeglite ning eeskirjade haardest.

Veel üks kultuuriline aspekt Nigeeria tüdrukute puhul on nende allutamine musta maagia "juju" rituaalidele kindlustamiseks võlgade tasumise. Tugev usk nendesse rituaalidesse ja sisendatud „tänuvõlg“ kaubitsejate ees muutub hiljem tugevaks hirmuks. Hirm viib selleni, et isegi kui tüdrukul õnnestub tasuda oma "võlg", jätkub ta elu pidevas kartuses, et midagi hirmsat võib juhtuda kas tema enda või ta perekonnaga. Ebaõnne seletavad tüdrukud alati rituaaliga ning arusaadavalt võib sellest tekkida tugevaid psühholoogilisi probleeme või isegi psüühiline häire.

Sotsiaalsed aspektid

Nigeeria on üks arengumaadest, mis küll alustas arenguteed, kuid kukkus kokku poole peal, saavutamata märkimisväärseid tulemusi. Halb juhtimine, ettenägematus, krooniline korrupsioon, nepotism ja suutmatus luua rahvuslikku identiteeti viisid Nigeeria allakäigule. Lisaks nelja aastane kodusõda sadade tuhandete vigaste ja hukkunutega, sõjaväeline diktatuur ühes katastroofilise esimese tsiviilvalitsusega peale kodusõda. Esimene sõjajärgne valitsus nägi tohutuid kasvavaid laene ja suuri muutusi Nigeeria võla/krediidi bilansis.

Tänu Nigeeria bensiinidollaritele tekkinud ajutise majandusliku õitsengu aastad jätsid siiski maha ebamugava pärandi riigile ja rahvale, kes olid omandanud kõrgete standarditega elunormid. Järele oli jäänud tarbimisühiskond, millel ei olnud enam vahendeid, et rahuldada kõrgeid nõudmisi, kuid ei olnud ka nõus seda tunnistama ega aktsepteerima. Järele oli jäänud riik, mis ei suutnud panna alust püsivatele adekvaatsetele standarditele, et tagada oma rahva heaolu vaatamata üüratutele inim- ja mineraalressurssidele. Nigeeria arengupüüde läbikukkumise koos majandusraskuste tekkega tõi kaasa bensiinihindade langus. Aastate jooksul maha jäetud korrupsiooni ja väärjuhtimisega tekkinud raske võlakoorem koos sellele järgnevate Rahvusvahelise Valuutafondi Nigeeria võlgade ümberkorraldusega on viinud inimesed meeleheite ja tagasiastumise punktini. Galopeeriv inflatsioon ja naira (Nigeeria rahaühik) nõrk kurss on muutnud elu tõesti väga raskeks.

Üldiselt viivad majanduslikud raskused ja turbulents poliitiline elu ka perekondliku ning sotsiaalse struktuuri kokkuvarisemiseni. Rahanduslikud raskused on olulisel määral seotud sotsiaalhoolekande, tervishoiu, hariduse ja teiste avalike teenustega. Lapsed on koolidest ära võetud lapsevanemate poolt, kes ei ole suutnud tasuda koolituskulusid. Kuritegevus kasvab jätkuvalt, hoolekande süsteem on kokku varisenud. Perekond on kaotanud oma rolli rahale, mis on asendanud traditsioonilised väärtused. Noortele on eeskujuks on pealiskaudsed rahateenimise mudelid, mille kohaselt peab raha iga hinna eest saama. Seepärast ei ole üllatav, et sellistest arusaamadest lähtudes ei ole olnud võimalik sotsiaalset sidusust säilitada. Korrumppeerunud isikud politseis on sageli inimkaubitsejate abilisteks ohvrite perekonnaliikmete ründamistel või arreteerimistel.

Edo etnilises grupis on tavaline see, et kui mees ei saa perekonna toitmisega hakkama, jätab ta selle ülesande naisele. Isegi kui meestel on töökoht, ei võimalda sealt tulev sissetulek katta terve perekonna vajadusi. See on viinud situatsioonini, kus iga naine peab toitma oma lapsi ja perekonnapea rolliks on teenida leiba oma abikaasale. Polügaamilise ülesehitusega peredes tekitab patriarhaalne struktuur pidevat konflikti ja konkurentsi. Naised on pidevas võitluses tähelepanu ja perekonna ressurside pärast iseenda ja laste vahel. See konflikt kandub enamasti ka lastele, kes peavad võitlema oma rolli pärast perekonnas. Naisterahvad on loomulikult selles võimuhierarhia lõpus kõige nõrgemad lülid. Seeläbi avastavad naised, et kõige kiirem ja viljakam sissetuleku allikas enda ja oma pere jaoks on oma keha müümine. Nende mehed on valmis silma kinni pigistama traditsiooniliste väärtuste ees seni, kuni nad saavad kasu oma naiste teenistusest.

Naised mängivad traditsiooniliselt edo etnilises sotsiaalses kontekstis siduvat rolli. Perekonna individuaalsete ja kollektiivsete ettevõtmiste edu ja läbikukkumine on naiste vastutusel. Seega lasuvad kohustused täielikult naistel.

Esialgu olid Itaaliasse minevad naised enamasti abielus või lahutatud ning otsisid võimalusi oma perekondade toitmiseks. Hiljem hakati kaubitsema palju nooremate tüdrukutega, kes otsisid "tööd" aitamaks oma perekondi. Nende plaaniks oli minna välismaale paariks kuuks "kannatama", teenida suuri summasid ja seejärel tulla tagasi koju, et päästa oma perekond välja seni valitsenud närusest ja vaesest olukorrast. Reaalsus on loomulikult hoopis teistsugune. Üheks põhiliseks kannatusi tekitavaks faktoriks on asjaolu, et kaubitsejate käest vabanemisel liigutakse ühest kommuunist teise ilma igasuguse lootuseta saada raha oma perekonnale saatmiseks. Nigeeriast lahkumisel kavandatud plaani ebaõnnestumine viib neid tavaliselt sügavasse psühholoogilisse kriisi, mistõttu on üsna tavaline, et esialgse plaani realiseerimiseks pöördub tüdruk tagasi „maadami“ juurde.

Psühholoogilised aspektid

Füüsilise, vaimse ja psühholoogilise stressi tõttu on naised ja tüdrukud sageli sattunud psühhoteraapiasse või halvematel juhtudel vaimuhaiglasse. Verbaalne ja füüsiline kuritarvitamine on üheks osaks vägivallastsenaariumist, mille all need noored naised kannatavad. Vägistamine, sunnitud abort ilma tuimestuseta, sunnitud prostitutsioon, milleni on viinud maagiliste rituaalide ja nõiajookidega ähvardamine. Mõningaid on sunnitud jooma rituaali käigus laibaleotusvett. Kõik selleks, et kindlustada "võlgade" tasumist.

Lisanduv kultuuriline šokk, raskused ja paljudel juhtudel suutmatus toime tulla selles kultuurikontekstis, milles neid on sunnitud elama, mälestused isiklikest traumadest, mis ulatuvad tagasi lapsepõlve. See kõik raskendab olukorda. Sageli on soov Euroopasse tööle tulla alateadlik püüd pääseda psühholoogilistest raskustest.

Eelpool kirjeldatud juhtumite põhjal on ilmne, et me seisame äärmiselt keerulise olukorra ees, kus inimene võib langeda lõksu vaenlase poolt, keda alguses peab "sõbraks". Enamik tüdrukuid näeb oma "maadami" algul kui "heategijat", kes aitab neil põgeneda vaesusest ja puudustest, milles seni on elatud. Hiljem aga ähvardab neid oht surra jubedal moel rituaali käigus antud vande murdmise läbi, kui ei tasuta "võlga". Seepärast tuleb seda probleemi käsitleda äärmusliku delikaatsusega.

Kaubitsemine Ida-Euroopast

Kuigi antud juhul paistab olukord paljuski sarnane (mis puudutab tüdrukutele suunatud füüsilist ja psühholoogilist vägivalda), ent kaubitsemise dünaamika on siiski hoopis teistsugune.

Tüdrukuid hakkas saabuma läände peale Ida-Lääne jagunemist ja endiste Ida-Euroopa maade avanemist. Paljud Albaania tüdrukud lahkuvad kodumaalt lootes abielluda meestega, kes töötasid neile rikkusest tulvil elu Lääne-Euroopas. Paljud tüdrukutest olid pärit sügavate traditsioonidega patriarhaalsest keskkonnast, kus perekonna au ja abielus oleva tüdruku puhtus on siiani väga suured väärtused. Jättes tüdruku perekonnale usaldusväärse ning kiindunud mulje, saavad mehed perekonnalt nõusoleku viia tüdruk sinna, kus on paremad võimalused eluks. Üsna pea aga selgub, et Albaanias abielu töötanud mehed sunnivad tüdrukut oma keha müüma. Mehed sisendavad tüdrukutele, nagu oleks ootamatult tekkinud majanduslikud raskused ning ainuke võimalus olukorrast välja tulemiseks on prostitutsioon. Armastusest oma "meeste" vastu lõpetavad tüdrukud tee ääres. Sageli on samadel meestel teistest korterites juba kolm või neli tüdrukut, kes langesid ohvriks samasuguse vale tõttu. Tüdrukut mehega siduvast emotsionaalsest suhtest saab instrument, millega teda kuritarvitatakse. Sageli on raske veenda tüdrukut politseis tunnistusi andma tema lojaalsuse ja armastuse pärast.

Ida-Euroopa tüdrukutega on olukord teistsugune. See on justkui hübriidvorm, sest enamik neist on värvatud baaridest, *topless* baaridest, kus nad juba tegelesid pooleldi

prostitutsiooniga, ainult selle erinevusega, et said väga vähe raha selle eest. Siit viivad neid Itaaliasse "talendiotsijad", kes lubavad lühema ajaga suuremat teenistust. Uskudes, et päevas võib teenida vähemalt pool miljonit liiri, avastavad tüdrukud hiljem, et säästa ei ole võimalik midagi, kuna kogu raha kulub hotelliarvete ja muude kulude tasumiseks.

Ida-Euroopa tüdrukutega kaubitsevad organisatsioonid on palju vägivaldsemad ja agressiivsemad. Tüdrukuid jälgitakse ja kontrollitakse. Sageli müüakse või antakse neid kergelt ühest jõugust teise jõuguliikmete „tüdrüksõprade“ abil, kes olid/on samuti prostituudid. Viimaste ülesanne on jälgida teisi töötavaid tüdrukuid või neid, kes on just sellese ringi kaasatud. Räägitakse lugusid äärmuslikust vägivallast, tüdrukute peksmisest rihmadega, hoidmisest jääkülma veega täidetud vannides, jne.

Rumeeniast tulevate tüdrukutega on jällegi teistsugune lugu. Nende puhul on erijooneks see, et tüdrukuid esindab mõni organisatsioon. Enamasti on tegemist rumeenia meestega, harvem itaallastega. Sellistel juhtudel oleme märganud, et need mehed kohtuvad kokkulepitud kohas, kus sõlmivad tüdrukutega kokkuleppe neile makstavas rahasummas. Sellisel viisil on tüdrukutel võimalik säästa osa rahast. Antud juhul on tegemist vähem vägivaldse organisatsiooniga, mis näiliselt jätab nende heaks töötavatele tüdrukutele suurema vabaduse. Kuid ilmselge on ka see, et kindel tööaeg ja -tasu on määratlemata. Ilmselt liigub nende inimeste peas mõte, et nii kaua, kuni tüdrukud saavad raha koju viia ja on head ning kuulekad, töötavad nad nende kasuks edasi.

Kultuurilised aspektid

Enamike (eriti Albaania) Ida-Euroopa tüdrukute puhul on keskseks kultuuriliseks aspektiks soov kaitsta oma perekonna au ja mitte häbistada oma perekonna nime. Paljudel neist ei ole võimalust helistada oma perekondadele, et rääkida, kus nad on olnud ja mida läbi elanud. Nõusolekut kodust lahkuda lihtsustab sageli abielulubadus mehelt, kes tegelikult müüb nad hiljem seksiorjusesse. Samad mehed teatavad tüdrukute perekondadele nende ärajooksmisest ja seotusest kaheldavates toimingutes. Kui tüdrukud lõpuks julgevad koju helistada, selgub tihti, et nende nimi on rikutud ning skandaali kartev perekond keelab neil koju tulla. Nad leiavad end keset ebaõnnestunud unelmat armastusest ja abielust mehega, kes oli vandunud neile igavest armastust. Nende hävitatud maine ei võimalda enam varasemasse sotsiaalsesse keskkonda tagasi pöörduda. Äärmuslikel juhtudel võivad meessoost perekonnaliikmed neid pere nime häbistamise pärast tappa.

Psühholoogilised aspektid

Ida-Euroopa tüdrukute trauma psühholoogilised mõjud ei erine palju Nigeeria tüdrukute kannatustest. Erinevus on rohkem personaalsel tasandil, vastavalt iga tüdruku suutlikkusele reageerida traumale ja selle mõjudest jagu saada. Sageli on tugeva psühholoogilise kannatuse allikaks puuduv võimalus suhelda oma perekonnaliikmetega ja mõningatel juhtumitel endast maha jäänud lastega.

Itaalias tutvustatud strateegiad ja programmid inimkaubitsemise ohvrite abistamiseks

Kuni 1998. aastani puudus kindel seaduslik raamistik, mis oleks võinud abistada või kaitsta inimkaubanduse ohvrid. Käesolevast eelmine artikkel 18 sätestab inimkaubanduse ohvrite sotsiaalse kaitse. Seaduse dekreet 477/96 artiklist 5 sätestab aastase eri elukohta paigutamise küsimuse mitte-eurooplasest hädaohus oleva inimese suhtes, kuni kestab koostöö sama inimese küsimustes ja eelnev uurimine või kohtumenetlus. Seega olid sagedased juhtumid, mil kannatanutele pakuti ajutist elupaika kohtulikel põhjustel, et tagada nende koostöö uurimises ning toimetada inimkaubitsejad kohtu ette. Praegune immigratsiooniseaduse artikkel 18 ei võimalda

sellist elamisloola anda. Varem on olnud erinevaid religioosseid ja ilmalike organisatsioone, mis on abistanud inimkaubanduse ohvreid läbi aastate. Need organisatsioonid on töötanud üle 10 aasta, kasutades olemasolevaid ressursse, et muuta lihtsamaks kuritarvitajate küüsis põgenenud ohvrite elu. Seega on tihti kasutatud *ad hoc* otsuseid individuaalsel tasandil osakonna juhtide poolt (eriti just meditsiinilises sfääris) pakkumaks põgenenud ohvritele meditsiinilist abi. Religioossed organisatsioonid nagu Caritas ja mittereligioossed organisatsioonid nagu Gruppo Abele asusid kasutama ohvrite abistamiseks seni juba olemasolevaid kommuuni majutamise ruume. Need olid ruumid, mida varasemalt oli kasutatud kodutute Itaalia naiste ja kodutute üksikemade abistamiseks. Aja jooksul asusid erinevad organisatsioonid selle probleemiga tegelema. Töötati välja ka Euroopa Liidu projekt TAMPEP, et anda informatsiooni suguhaigustest ja ennetada prostituutide rasestumist. Motiveeriv filosoofia kõige selle taga oli soov kaitsta laia üldsuse tervist. Torino Munitsipaalnõukogu moodustas spetsiaalse büroo, kuhu illegaalse staatusega Itaalia elanikel oli võimalik pöörduda immigratsiooni küsimustes. See büroo kerkis esiplaanile ohvriabi programmide käigus.

1998. aastal loodi Immigratsiooniseaduse läbivaatamisel seaduslik raamistik inimkaubanduse ohvrite aitamiseks, toetudes seaduse 18. artiklile. Selle algatajaks ja promootoriks oli Võõramaalaste büroo kui Munitsipaalnõukogu büroo, mis tegeles immigratsiooni ning eriti just inimkaubandust puudutava probleemistikuga. Võõramaalaste büroo juhib juba kolmandat aastat ministeeriumi projekti "Freedom" (ing. k vabadus). Samal ajal viivad erinevad kommuunid, religioossed ja ilmalikud assotsiatsioonid ning vabatahtlike grupid projekti raames ellu tegevusi. Need organisatsioonid on esitanud omaltpoolt ka "Vabaduse" projektiga haakuvaid projekte. Vabaduse projekt on adresseeritud inimkaubanduse ohvritega seotud teemade lahendamisele. See on seni kõige laialdasem ja globaalsem inimkaubandust puudutav projekt. Hetkel osaleb Vabaduse programmis 150 tüdrukut, keda püütakse sotsiaalselt rehabiliteerida. Munitsipaalbüroo koordineerib kõikide eluaset ja muud ohvriabi pakkuvate organisatsioonide, assotsiatsioonide, religioossete ja vabatahtlike gruppide tegevust. Enamik Torino Linnavalitsuses käsitletud inimkaubanduse juhtumitest lähevad edasi sellesse büroosse ja kõik sekkumised toimuvad koostöös organisatsioonide võrgustikuga. On küll võimalik, et mõni territoriaalne teenistus või büroo (nt sotsiaalhoolekanne) võib lähemalt uurida mõne ohvri juhtumit, kuid üldiselt on see väga haruldane.

Peale enam kui 6-aastast regulaarset tööd inimkaubanduse ohvritega asutati Vabaduse Projekt, mis oli suunatud inimkaubanduse ohvritega seotud küsimuste lahendamiseks. See rehabilitatsiooni ja ühiskonda reintegreerimise projekt puudutab teemasid nagu sisenemine kommuuni esimesel hädaolukorra perioodil, ajutise töökoha stipendiumi programm, hiljem regulaarse töökoha olemasolul ajutise privaatse majutuse küsimused, kuni ohvritel on võimalik omandada isiklik elukoht.

Büroo koordineerib kõiki teenuseid ja pakub ka itaalia keele ettevalmistuskursuseid vastavalt iga tüdruku vajadustele. Programmis olles käiakse ohvritega politseis, kus nad annavad ütlused oma ekspluateerimise kohta ja seejärel on neil õigus ajutisele elukohale.

Seaduslikust aspektist lähtuvalt on artikli 18 meetmed aidanud kaasa kaebuste arvu suurenemisele. Mis kõige olulisem - see on aidanud kaasa tüdrukute ühiskonda reintegreerimisele. Varem oli tüdruk pärast kaebuse kirjutamist ja elamisloola saamist täiesti üks. Artikli 18 programmide abiga saab kannatanu põhjalikku abi kuni hetkeni, mil ta on saavutanud täieliku iseseisvuse ja sõltumatuse. Torinos töötab välismaalaste büroos sotsiaalabi nõukogu alluvuses munitsipaalnõukogu koostöös organisatsioonidega, assotsiatsioonidega ja vabatahtlike gruppidega.

Politsei ja MTÜde vahel on tihe koostöö, kuna MTÜd on need, kellel on otsene kontroll ja võimalus pakkuda abi integratsiooniprotsessis olevatele tüdrukutele. Nad pakuvad

nii abi kui ka kontrolli, sest enne elamisloa väljaandmist on vaja esitada integratsiooniprogramm, mis on lepitud kokku tüdruku ja assotsiatsiooni või grupi vahel, et üldse saada elamisluba. Seejärel antakse juhtum edasi politseile. Peale esimest semestrit peab olema ülevaade programmist. Kui sellel hetkel on tüdruk juba sõltumatu ega vaja edaspidist abi organisatsioonilt, peab organisatsioon teavitama kirjalikult politseid konkreetse tüdruku programmi lõppemisest. Pärast seda muudab politsei nende käes oleva elamisluba ja annab välja tavapärase elamisloa, misjärel hinnatakse tüdrukut kui sõltumatut isikut, kes võib enda ja oma eluga teha seaduse raames, mida iganes ta soovib. Politsei jälgib ja kontrollib tüdrukut ka edaspidi. Kui organisatsiooni poolt läbiviidud juhtumiga esineb politseil probleeme, võtab organisatsioon tüdrukuga ühendust ja püüab selgitada, miks programm ei kanna rahuldavaid tulemusi. Peale juhtunu kaalutlemist võivad nad tüdrukule teatada, et juhul, kui tema käitumist hinnatakse artikli 18 seaduse lisasätetega mittesobivaks, võib see viia õiguse kaotamiseni püsida programmis ja elamisloa tühistamiseni.

Politsei sekkumise üheks aspektiks on valitsuse soov väljendada oma nägemust sellest, mida nad liigitavad sotsiaalse elu "moraalseks allakäiguks", milles süüdistatakse tänavatel liikuvaid välismaalastest prostituute. Samuti toimub surveavaldus ka politsei poolt. Tüdrukud, kes ei tee koostööd, st. keelduvad andmast mitmekülgset informatsiooni oma kuritarvitajate kohta ja töötavad edasi, korjatakse tänavatelt üles ning saadetakse koju tagasi. Politsei arvates võib see küll näida julmana, kuid sel viisil on võimalik eemaldada kasvõi lühikeseks ajaks kriminaalsetele organisatsioonidele raha teenijad. Politsei arvab, et kuigi tüdrukud võivad tagasi tulla lühikesel perioodil jooksul, on see siiski kaubitsejatele vähemalt ühe nädala sissetuleku kaotus. See kasum, mille tüdrukud oleksid neile selle aja jooksul sisse toonud, kulub nüüd hoopis nende tagasi toomisele ja see on kaubitsejate jaoks suur tagasilöök. Politsei teeb edukalt vahet ohvritel ja nendel, kes väärkasutavad teisi ning teesklevad ohvrit. Politsei arvates on eelmainitud seaduseartiklid olnud efektiivsed. Politsei jaoks on aga peamine probleem selles, et mitte alati ei ole ohvritel võimalik tuvastada ära kasutajaid. On ka aspekte, mida politsei arvesse ei võta. Kahjuks ei anta ohvritele võimalust selgitada oma situatsiooni, neid ei teavitata programmide raames pakutavast abist ja see on juba ilmselge immigratsiooniseaduse rikkumine. Peale kurjategijate isikute avaldamist saadetakse neid tagasi kodumaale samades riietes, mis neil parajasti seljas on ega võimaldata oma asjugi kaasa võtta. Probleem peitub siinkohal selles, et nende tüdrukutega asutakse uuesti kaubitsema ning kupeldajad väidavad, et nende võlg on nüüd kahekordistunud.

Viimasel ajal Itaalia politsei ja Nigeeria osapooled omavahel püüdnud koostööd teha. Mõlemad osapooled on kohtunud nii Nigeerias kui ka Itaalias, et arutada inimkaubitsemise vastase võitluse võimalusi.

Vaatamata süüdimõistmisele valmistavad kerged karistusmäärad ja kaubitsejate kiire vabanemine muret Itaalia õigussüsteemile ja karistusmenetlusele. Probleemi on raske lahendada, kuna Itaalias on institutsioonid, mis kindlustavad inimestele kiire vangistusest vabanemise. Kui isik on saanud nt tingimisi karistuse, võib ta karistusmäära osas pidada läbirääkimisi, mis viib alati väiksema kui kaheaastase karistuseni ja peatab tingimisi karistuse. Kui ta on tingimisi karistatud ja sooritab uue kuriteo, mis on karistatav väiksema kui kaheaastase vabadusekaotusega, suhtutakse temasse siiski kui endisesse tingimisi karistatud isikusse. Seega saab ta kahe erineva kuriteo toimepaneku eest kaks tingimisi karistust. Need on faktid, mida enamik kurjategijatest teab ning mis kindlustavad nende karistamata jäämise. Isegi vangistuse korral saavad nad esitada taotluse vangist vabastamiseks. Kord on tegelikult antud süüdimõistetud isiku kätte. Hea käitumise korral jäävad nad väljapoole vanglat ega pea realselt trellide taga istuma. Isegi kõige suurema pühendumise ja tahte korral on väga raske saavutada kurjategijate vangistamist. Tegemist on terve õigussüsteemi probleemiga ning seda muuta on väga keeruline.

Kannatanul on võimalus ka valida kodumaale naasmine Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni programmide kaudu. Sellistel juhtudel leitakse kannatanule tasustatud tegevus, kantakse tema tagasisõidukulud ja abistatakse ühe aasta jooksul vajalike rahaliste vahenditega. Arusaadavatel põhjustel on selle tee valinud suhteliselt vähesed, kuna sageli on nende jaoks koju tagasimineku ohtlik. Nende perekonnad võivad keelduda neid tagasi võtmast või ei suuda tüdrukud ise leppida sellega, et neil ei õnnestunud oma eesmärki täita (raha teenimine välismaal). Tegemist on erinevate põhjustega, millest tulenevalt võivad tüdrukud tagasi lükata Rahvusvahelise Migratsiooni ameti pakkumise naasta kodumaale isegi majandusliku abiprogrammi pakkumisel.

Sotsiaalabi programm Itaalias on siiski praktikas tõhus ja sellest võiks teisedki riigid eeskujuna võtta.

Itaalia seaduslik raamistik inimkaubitsemise vastases võitluses

Prostitutsioon ei ole Itaalias karistatav. Kuritegu on prostitutsioonist kasu saamine. Karistusseadustik sätestab naiste ja alaealiste kaubitsemise (Art 535), naiste ja alaealiste kaubitsemise kasutades vägivalda, ähvardusi ja pettust (Art 536) ning naiste ja alaealiste välismaale kaubitsemise (Art 537) karistuse määrad. Artiklid 600-604 karistavad inimese orjuses pidamise eest. 1958. aastal tühistati Itaalias bordellid seaduse 75/1958 järgi: *Abolizione della Regolamentazione della Prostituzione e Lotta Contro lo Sfruttamento della prostituzione Altrui*, rahvakeeles tuntud kui *Legge Merlin* parlamendikõneleja järgi, kes tegi seaduse ettepaneku. Seadus legaliseeris prostitutsiooni, muutes seaduslikuks iga naise "valiku" saada prostituudiks. Prostitutsiooni seadustada võimaldas filosoofia, mis baseerus n.ö naiste põhiseaduslikel- ja inimõigustel, mis pidid võimaldama igal naisel "saada" prostituudiks või „vabal tahtel tegeleda oma seksuaalse tegevusega, kuniks see ei kaasa teiste inimeste väärkasutamist". Tegelikult on tõestatud, et Itaalia bordellid olid prostitutsiooniga tegelevate naiste jaoks ängistuse kohad. Kuritarvitamine ja vägivald olid väga levinud ning suguhaiguste leviku vähenemise asemel (mida loodeti) nende levik hoopis kasvas. Bordelle oli raske kontrollida ja meditsiinilisi ning sotsiaalseid määrusi praktikas võimatu jõustada.

Seega jõuti peagi arusaamale, et bordellid alandavad naiste väärikust. Sellele järgnenud prostitutsiooni legaliseerimise ja bordellide sulgemisega arvati kaitstavat naiste huve politsei tagakiusamise ja kolmandate osapoolte ekspluateerimise eest. Arvati, et nii on võimalik saavutada kontrolli nii prostitutsiooni kui sutenööride üle ning naised saaksid ise otsustada oma saatuse prostitutsioonis ja omaksid kontrolli oma keha üle, mistõttu nad oleksid autonoomsemad. Müüt prostituudiks hakkava naise vabast tahtest ja sõltumatust valikuvõimalusest on Itaalias väga levinud hoolimata faktidele, mis vastupidist tõestavad.

Praktikas oli see „vaba tahe“ ja kontroll oma keha üle mõistagi võimatu, sest tänaval prostitueeriva naise tabamisel karistati teda ebasüüdsena tegevuse eest avalikus kohas või avaliku moraali vastaste tegude eest. Kui teda tabati pakkumast prostitutsiooniteenust oma korteris, võidi teda samuti süüdistada seaduse rikkumises bordellipidamise tõttu. Seega oli praktikas naistel võimatu „valida“ õigust demonstreerida oma seksuaalsust. Peale seaduse avaldamist muutus Itaalia naistel prostitutsiooniga tegelemine tänavatel äärmiselt raskeks. Riigi repressioonid sisaldasid naiste ülesmärkimist, väljaajamise käsku, vangistust, sundelukohta, erilist valvet, juhilubade tühistamist ja teisi politseipoolseid ahistamise ja alandamise vorme. Enne massilist võõramaalastest naiste saabumist tegelesid prostitutsiooniga enamasti itaalia naised.

1980ndate lõpp ja 1990ndate algus tõi kaasa võõramaalastest naiste saabumise tänavatele, mis muutis prostitutsiooni välist pilti Itaalias. Peale massilisi

valitsusepoolseid repressioone olid itaalia naised juba niigi taganenud korteritesse, nn. massaažisalongidesse ja ööklubidesse. Tänavale jäänud itaalia naised on tavaliselt narkomaanid, kes tegelevad prostitutsiooniga uue doosi jaoks raha saamiseks. Kõik ülejäänud on välismaalastest naised Aafrikast ja Ida-Euroopast. Võõramaalastest isikud ja naised saabusid prostitutsiooniärisse 1980ndate alguses, mil Ladina-Ameerikast ja Kagu-Aasiast saabusid esimesed transvestiidid ja tüdrukud. See grupp lõi teed järgmise aastakümne massilisele sissevoolule Ida-Euroopast (eriti Albaaniast ja Rumeeniast) ning Aafrikast (eriti Nigeeriast ja Ghanast.) 1992-1994 toimus suur Nigeeria ja Albaania naiste sissevool. Pärast seda on olukord muutunud. Praeguseks on Nigeeria naiste osakaal suurenenud, Albaania naiste osakaal aga vähenenud. Saabub üha nooremaid (enamasti alaealised) ja ka teistest rahvustest Ida-Euroopa naisi. Tänavatel prostitutsiooni pakkuvatest naistest moodustavad 95% võõramaalased. Selle tõttu on prostitutsioon muutunud palju nähtavamaks. Enamik prostituute on naised ja tüdrukud Aafrikast, eriti just Nigeeriast. Välismaalastest naiste silmatorkavus on taas tõstatanud üleskute bordellide legaliseerimiseks kontrollimaks ning reguleerimaks tänavaprostitutsiooni. Väga palju on suhtumist, mis võrdsustab immigratsiooni inimkaubitsemise ja kõigi teiste kriminaalsete vormidega, mistõttu võõramaalastest naisi süüdistatakse Itaalia linnade "moraalses allakäigus," mille kehastuseks on vaba tänavaprostitutsioon. See viis üleskutseni jõustada uuesti bordellid, et lahendada tänavaprostitutsiooniga seonduvad probleemid. Protestimarssidele järgnesid 1990ndate keskpaigas avalikud protestiavaldused välismaalastest prostituutide vastu. Hetkel võimul olnud parempoolne valitsus lootis bordellide avamisega lahendada tänavaprostitutsiooniga seotud probleemid.

Bordellide (taas)avamise ideed propageerides kasutati järgmisi argumente:

- a. oleks parem kaitsta prostituutide huve;
- b. oleks võimalik kindlustada prostituutidele meditsiiniline abi;
- c. prostituudid kannataksid vähem vägivalda all;
- d. prostitutsiooniga tegelevad naised saaksid organiseerida iseennast liitu, et kaitsta oma "töökohta";
- e. bordellide avamine elimineeriks kupeldamise ja naiste väärkasutuse, sest nad oleksid ise need, kes organiseerivad koostööd, et müüa oma teenust.

Uurimused bordellid legaliseerinud riikidest (näiteks Austraalia Victoria osariik) on näidanud, et ükski eelmainitud argument ei vasta tõele. Bordellide avamisega suureneb naiste ja laste kuritarvitamine, samuti ka inimkaubandus prostitutsiooni eesmärgil, rääkimata teistest ulatuslikest naisi ja lapsi puudutavatest sotsiaalsetest probleemidest.

Seda ettepanekut tuleb samuti analüüsida rahvusvahelise naiste ja laste kaubitsemise kontekstis ning Itaalia valitsuse kohustuste tasandil võidelda rahvusvahelise inimkaubitsemise ja prostitutsiooniga.

1949. aasta ÜRO konventsiooni sissejuhatuses on selgesõnaliselt öeldud, et prostitutsioon ja inimkaubitsemine prostitutsiooni eesmärgil rikub inimväärikust. Artiklis 6 väljenduvad selgelt järevalve ja teavitamise meetmed prostitutsiooniga tegeleva või oletatavalt tegeleva isiku avastamiseks.

1980. aastal ratifitseeris Itaalia valitsus hilinemisega 1949. aasta konventsiooni. Arvestades konventsiooni artiklit 6 on prostitutsiooni legaliseerimine Itaalias tänu Itaalia rahvusvahelistele kohustustele võimatu. Bordellid on mõeldud selleks, et reguleerida, juhendada ja teavitada prostitutsiooniga tegelevat või oletatavalt tegelevat inimest. Artikkel 6 on sellise juhendamise ja teavitamise keelu suhtes üheselt mõistetav. Selle sissejuhatus oleks seega otseses vastuolus Itaalia rahvusvaheliste kohustustega ja oleks samuti otseses vastuolus sisemiste karistussätetega. Itaalia ratifitseeris samuti ka 1956. aasta orjakaubanduse, orjade vahetuse ja orjusele sarnanevate institutsioonide olemasolu keelava täiendava konventsiooni.

Praktika tasandil tähendaks bordellide loomine seda, et kaubitsejatel oleks bordellide täitmiseks võimalik legaalselt importida seda, mida Itaalias kutsutakse "manodoperaks".. Tüdrukuid saaks tuua regulaarse töölepingu alusel ja sulgeda bordellidesse, kus nad saaksid kindlalt "töötada," kuni haigus või surm neid vabastab. Tuleb meelde jätta, et tüdrukutega manipuleeritakse erinevatel viisidel, nende tahte murdmiseks kasutatakse nii psühholoogilist- kui ka füüsilist vägivalda. Neid kontrollitakse voodoo rituaalide ja psühholoogilise vägivalla abil saavutatud hirmu. Ei ole raske aimata, kuivõrd seda kasutatakse ära naiste ja alaealiste edaspidise kaubitsemise tugevdamisel. Samuti ei ole raske ette kujutada, kuidas kaubitsejate töö muutuks tänu valitsuse õnnistusele ja toetusele paremini organiseerituks ning lihtsamaks.

Valitsuse parempoolsete ettepanek legaliseerida bordellid eemaldaks abivajajaid üldsusest. Hetkel abistavad kaebusi esitanud tüdrukuid inimesed, keda nad on kohanud juhuslikult. Ühenduses olemine teiste inimestega on aidanud kindlustada võimaluse saada tüdrukutega kontakti ja pakkuda neile abi pärast õnnestunud põgenemist. See on üks põhjustest, mis on kindlustanud artiklis 18 kirjeldatud sotsiaalkaitse programmide edu. Legaliseerides bordellid ja lubades naisi organiseerida „kooperatiividesse“ tähendaks seda, et naisi saaks regulaarselt sisse tuua ning registreerida nad „kooperatiivi“ liikmetena. Seejärel sunnitaks nad aga tööle bordellides, kus puuduks igasugune hirm politsei kimbutamise ees. Tuleb meele pidada, et tüdrukutelt võetaks saabudes ära kõik dokumendid, nad ei räägi itaalia keelt ja ei tunne Itaalias kedagi.

Edaspidised sammud:

strateegiad inimkaubanduse ennetamiseks ja sellega võitlemiseks

Ennetamise strateegiad: globaalsem koostöö võitluses inimkaubandusega oleks ilmselt kõige parem tee. Usun, et Itaalias juba kasutusel olevad programmid ja strateegiad näitavad praktikas head tulemust ja on rakendatavad ka teistes maades. Itaalia süsteemis on loomulikult palju arenguruumi, kuid algus on tehtud. Koostöö valitsusagentuuride, valitsusväliste organisatsioonide, religioossete institutsioonide ja politsei vahel on minu arvates heaks näiteks koostööst.

Juurdluse ja süüdimõistmisega kaasnevad vangistuse tingimused on liiga leebed ja mõningatel juhtudel, nähes kaubitsejate kuritegude tõsidust, on see selge hoop meie kollektiivi pihta. Tüdrukud peavad silmitsi seisma suure ohverduse ja hirmuga, et anda tunnistusi. Kaebealused võivad pääseda mõne kuuga, olles edukalt rääkinud läbi nende karistuse tingimused. See on asi, mida tuleks muuta. Loodetavasti on aja jooksul Munitsipaalnõukogul või tüdrukute juhtumitega tegelevatel valitsusvälistel organisatsioonidel võimalik esitada hagi kahju tekitamise pärast ja saavutada õigus tüdrukute eest uuesti kohtusse kaevata. Seda ka asjaolu tõttu, et tüdrukutega tehtav töö on üsna kulukas. Kaubitsejate vara tuleks arestida, et tasuda tüdrukutele osutatud juriidiliste teenuste eest. See oleks märkimisväärne saavutus. Ka tüdrukute elamislubade taotlemine võtab mõnikord liiga palju aega. Loodetavasti on võimalik seda protsessi kiirendada. Tõsine möödalaskmine on see, kui Itaalia territooriumile võivad elama jääda need, keda on karistatud, ent tüdrukud, kes on tegelikud ohvrid, saadetakse välja. Ebaõiglane on ka see, et näiteks tüdrukuid kaubitseda aidanud naised (kes omandasid erinevate seaduste jõustumise ajal elamisloa) elavad jätkuvad Itaalias, kuid nende ohvrid (kellel ei ole õnnestunud elamisloa saada), saadetakse riigist välja.

Mis puudutab ennetustöösse, siis on palju juba ära tehtud. Võib-olla menetlusviisid ja keelekasutus ei ole veel nii tõhusad kui võiks. Meetodid, kuidas inimesi kõige efektiivsemalt informeerida kaubitsemise kohta vältimaks nende ohvriks langemist, on veel väljatöötamisel.

Lisaks on veel korruptsiooniprobleem, näiteks maadega nagu Nigeeria, mis on üheks

inimkaubanduse allikaks. Kui valitsuste koostöö tulemusel saaks Itaalias süüdi mõistetuid karistada ka Nigeerias, oleks inimkaubanduse vastane võitlus märksa tõhusam. Oluline on samuti meeles pidada tüdrukute vaesust ja nende perekondade olukorda.

Ma arvan, et tüdrukutega Itaalias tehtav suur töö ei ole väga efektiivne, kui nende päritolumaad ei vasta samal tasemel tegevusega. Samuti peaksid need riigid prostitutsiooni ärahoidmiseks tegelema naiste töötuse probleemidega, mis sunnib naisi tulla Itaaliasse. Vaesuse teemal tuleb teha tööd, et vältida nende kodumaalt lahkumist. Immigratsiooniseadused aga väga tõenäoliselt hoopis raskendavad ohvrite olukorda probleemide lahendamise asemel. Võib-olla tasuks kaaluda reguleeritud legaalse migreerimise võimalust, mis võimaldaks Läänes legaalselt töötada. Tüdrukute päritolumaad peaksid töötama välja rohkem projekte, mis aitaks inimestel toime tulla kodumaal. Antud hetkel tundub aga tüdrukutele, et hoolimata ohtudest on neil parem elada (kasvõi illegaalselt) Itaalias, kui kodumaale äärmuslikku vaesusesse tagasi pöörduda.

Lisaks peaks olema suuremad võimalused ohvrite majutamiseks, parem rahastus ohvrite ja ka koolitussüsteemiga tegelevatele organisatsioonidele. Ohvrite tõhusamaks integreerimiseks on väga tähtis, et nad oskaks kirjutada ja rääkida selle riigi keeles, kus ta elab. Ellu tuleb viia infokampaaniaid, mille abil saaks edastada teavet välismaale tööle minemise ohtudest.

Rootsis jõustunud seksuaalteenuste ostmise keelustamise seadusest on olnud kasu – kaubitsejate jaoks on muutunud kasutuks oma "toodangu" toomine Rootsi. Tüdrukud viiakse riikidesse, kus on lihtsam luua bordelle ja tüdrukuid edasi müüa. Loodetavasti võtavad teised riigid Rootsist eeskju.

Järgnevat küsimust tuleks kriitiliselt analüüsida, et teha ettepanekuid strateegiate ja programmide vastuvõtmiseks inimkaubitsemise vastases võitluses:

1. Prostitutsioonis toimuva naiste kuritarvitamise keelustamine ja alternatiivsete lahenduste otsimine meeste sotsiaalse identiteedi probleemide, suhtlemisraskuste, seksuaalsusele ning seksuaalsele identiteedile.
2. Globaalne arusaam faktist, et prostitutsioon rikub naiste inimõigusi ning alandab sisemiselt nende väärikust isikutena, naistena ja emadena.
3. Prostitutsiooni seadustamine ja propageerimine „elukutsena“ on otsene põhjus naiste ja lastega kaubitsemiseks prostitutsiooni ja pedofiilia eesmärgil.
4. Prostitutsioon on oma põhiolomuselt isikuvastane vägivald ja kuritarvitamine ning seda ei tohiks näha meeste ja naistevahelise sotsiaalse suhtluse normaalse vormina.
5. Vaesus ja vaesuse feminiseerumine on üks peamisi põhjuseid naiste ja lastega kaubitsemisel.
6. Vajadus luua seaduslikud võimalused inimestele immigrereeruda vaestest riikidest, võttes arvesse nii immigrantide kui ka vastuvõtva riigi majanduslike huve.
7. Vajadus tõsta esiplaanile naiste ja laste huvid, mitte riikide huvid võidelda illegaalse immigratsiooniga ja organiseeritud kuritegevusega.
8. Vajadus arvestada, et prostitutsioonis ei saa kunagi olla "nõusolekut", sest ükski naine ei oleks "valinud" prostituudiks saamist, kui tal oleks olnud alternatiivsed lahendused. Seda sageli märkimata jäetud fakti tõestavad erinevad uuringud.
9. Vajadus taaselustada tugevad kultuursed ja sotsiaalsed väärtused mida n.-ö moderniseerumine ja urbaniseerumine on paljudes maades lagundanud.

Need on mõned küsimused, mida tuleks käsitleda enne, kui on võimalik objektiivselt esitada inimkaubitsemise vastase võitluse strateegiaid ja programme.

Prostitutsiooni legaliseerimine ei ole lahendus: Victoria osariigi (Austraalia) näitel

Mary Sullivan ja Sheila Jeffreys

Melbourne ülikool, Austraalia

Sissejuhatus

Viimase kümnendi jooksul on prostitutsiooni legaliseerimisest kui lahendusest prostitutsiooniga kaasnevatele probleemidele räägitud mitmetes maades (näiteks Madalmaades, Rumeenias). Kagu-Aasia valitsusi julgustatakse Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) raporti poolt tunnistama "seksisektorit" ning rahalist panust, mida see annab rahvusliku koguprodukti jaoks - tähelepanek, mis võib kaasa aidata seksitööstuse legaliseerimisele.

Austraalias Victoria osariigis legaliseeriti bordelliprostitutsioon 1980ndatel, millele järgnes legaliseerimine ka New South Wales'is, Austraalia Capital Territory'l (ACT) ning Queenslandis. Tasmaanias ning Lõuna-Austraalias ollakse peagi minemas sama teed. Victoria osariigi kogemus pakub aga veenvat tõestust, miks prostitutsiooni legaliseerimine ei ole lahendus.

Alates 19.sajandi lõpust on naised pidanud võitlust lõpetamaks naiste (kuri)tarvitamine meeste poolt prostitutsiooni kaudu. Need pingutused muutsid võimalikuks 1949.aastal ÜRO „Inimkaubanduse ja teiste isikute prostituutidena ekspluateerimise keelustamise konventsiooni“ ratifitseerimise. See konventsioon kutsus parteisid üles muutma bordellid ning kupeldamine seadusevastaseks. Austraalia ei kirjutanud 1949.aasta prostitutsiooni ning inimkaubitsemise konventsioonile alla. 1970ndatel kõneldi Victorias prostitutsiooni legaliseerimisest kui lahendusest prostitutsiooniga kaasnevatele probleemidele (nagu näiteks kriminaalse kontingendi imbumine seksitööstusse, prostitutsiooni kontrollimatu levik, tänavaprostituutide vastu suunatud vägivald). Tegelikuses ei lahendanud prostitutsiooni legaliseerimine ühtki neist probleemidest, vaid tekitas probleeme hoopis juurde.

Kaubitsemise objektiks olevaid naisi ja lapsi koheldakse kui orje ning nende hulk on pidevalt kasvanud varustamiseks uusi bordelle vajaliku tööjõuga. Alaealiste prostitutsioon on Victoria osariigis märkimisväärselt suurenenud võrreldes teiste Austraalia osariikidega. Meestesse, keda varem oleks nimetatud hangeldajateks ja kupeldajateks, suhtutakse nüüd kui respektieritavatesse "seksiärimeestesse". Riik omakorda toitub prostitutsioonist suurendatud maksude, litsentsitasude ning seksiturismi soodustamise kaudu.

Seadusemuutus

Austraalias on kaks põhilist poliitilist parteid: Tööpartei ning Koalitsioon (konservatiivid) ning Rahvuslased (rahvapartei). 1970ndate lõpus lõhenes koalitsioonivalitsus prostitutsiooni legaliseerimise teema suhtes erimeelsuste tõttu. 1982.a. valitud uus valitsus pooldas täiesti aga legaliseerimise ideed väites, et prostitutsioon on üheks majandusliku vahetuse liikiks. 1984.a. võttis valitsus vastu seaduse, mis legaliseeris prostitutsiooni bordellides, mis said legitiimse tegevuslitsentsi. Tööpartei valitsuse arvates oli prostitutsioon privaatne seksuaalne käitumine selleks nõusoleku andnud täiskasvanute vahel, mida ei peaks kriminaliseerima vaid selletõttu, et "raha vahetas omanikku". Uus koalitsiooni valitsus jätkas 1992.a. sama poliitikat ning 1999. võimule asunud Tööpartei valitsus toetab samuti bordelliprostitutsiooni legaliseerimist. Seega on legaliseerimine leidnud toetust poliitilise spektri mõlematel pooltel.

Bordelliprostitutsiooni legaliseerimist Victorias ei kavandatud kui kogu seksitööstuse heakskiitmist, vaid pigem kui "kahjude minimeerimist". Prostitutsiooni keelustatust peeti kahjulikuks näiteks avalikele massaažisalongidele (bordellide eufemism). Samuti leiti, et prostitutsiooni keelustatus suurendab tänavaprostitutsiooni ja uimastite kasutamise hulka ning soodustab kriminaalse kontingendi sisseimbustumist seksiaris. Legaliseerimine arvati olevat lahendus terviseriskide vähendamiseks (eriti sugulisel teel levivate haiguste osas) nii kliendi kui prostituudi seisukohast. AIDSi epideemia levik 1980ndate aastate keskpaigas muutus samuti legaliseerimisreformi oluliseks stiimuliks.

Prostitutsiooni legaliseerimine tõi endaga kaasa aga uusi probleeme, mida ei osatud ette näha (näiteks alaealiste prostitutsioon, naistega kaubitsemine, prostituudina töötanud naiste kasutamine ja kuritarvitamine "suures äris"). Seksitööstusest tulenevad kahjud muutuvad ning arenevad ja neile peab pidevalt tähelepanu pöörama.

Victoria osariigi prostitutsiooni seadus põhineb 1994. aasta *Prostitutsiooni Kontrolli Aktile*. Eelmainitud akti kohaselt tegutsevad litsentseeritud bordellid ning eskordiagentuurid seaduslikult, olles allutatud kohalikule *Planeerimise ja Keskkonna Aktiga* (1997) määratud planeerimiskontrollile. Planeerimiskontrolli üksuste ülesandeks on kindlustada, et seksiasutused ei paikne koolide, kirikute ning teiste laste poolt tihedalt asustatud alade läheduses. Samuti ei tohi seksiasutused asuda elamurajoonide vahetus läheduses ning bordellis ei tohi olla rohkem kui 6 tuba. Seksitööstus püüab pidevalt bordellide suurusepiirangut tühistada võimaldamaks suurte bordellide teket. Bordellidel on lubatud reklaamida nende alluvuses töötavaid prostitute potentsiaalsetele klientidele, kuid bordellidel on keelatud avaldada tööpakkumisi. Viimast piirangut soovivad seksiarimehed muuta.

Prostitutsiooni Kontrolli Aktiga seoses loodi ka Prostitutsiooni Kontrolli Nõukogu, mis koosneb juristidest, politseisse ning seksitööstusse kuuluvatest inimestest garanteerimaks prostitutsiooniga tegelevatele asutustele ranged litsentseerimisnõuded ning allumise seadustele. Litsentseerimisnõuete hulka kuulub kohustus, et prostituudid peavad olema registreeritud ning käima regulaarselt tervisekontrollis kindlustamiseks, et nad ei ole haigestunud sugulisel teel levivatesse haigustesse ning HIV/AIDSi. Eelmainitud nõuded kehtisid vaid bordellide kohta ning tänavaprostitutsioon on endiselt keelatud ja kriminaalkorras karistatav.

1997.a. propageeris peakohtunik Jan Wade koos oma toetajatega riiklikku prostitutsioonitööstust kui "äärmiselt reguleeritud, kasutoovat, professionaalset ning hästi juhitud tööstust...mis maksab makse". Victoria osariigi peakohtuniku arvates pidanuks bordelliprostitutsiooni legaliseerimine olema eeskujuks teistele osariikidele.

Seksitööstuse laienemine ning normaliseerumine

Bordelliprostitutsiooni legaliseerimine ei toonud endaga kaasa kontrolli seksitööstuse laienemise üle, vaid tõi enesega kaasa veelgi laiema leviku (see seletab ka asjaolu, miks seksitöösturid kõikjal nii varmselt legaliseerimist toetavad).

Victoria osariigi ajaleht "Age" leidis aastal 1999, et legaalsete bordellide arv on viimase 10 aasta jooksul kasvanud 40-lt 94-le koos 84 eskordiagentuuriga. Paraku on tõeline kasv seksitööstuses toimunud just illegaalses sektoris. 1999. aastal olid litsentseerimata bordellid (üle saja) valdavas ülekaalus ning järgneva aasta vältel nende arv kolmekordistus. (*The Age*, 01.03.99)

Alates legaliseerimisprotsessi käivitumisest suurenes plahvatuslikult seksuaalse eksploatatsiooni erinevate vormide kasv. Striptiistants, piilumisshowd, S/M-keskused, pornograafia - kõik need arenevad miljardite dollarite suuruse käibega seksitööstuse osadena.

Striptiistants, kus striptiisitarid (pool)alasti tantsivad laudadel või laval meeste nälgjaste pilkude all, on allutatud hoolikale ülevaatussele. Näiteks 1997.a. kaasas *Dixon'i Raport* (1) striptiistantsu oma põhiliste järelvalve objektide hulka. Etendused sisaldavad lähedast kontakti meestega/ meeste puudutamist, etteastet teise naise või mehega (dušš, õlimaadlus), privaat- või sületantsu (tantsija istub kliendi süles, stimuleerib viimase kubemepiirkonda või hõõrub oma rindu vastu kliendi nägu). Erinevate objektide (näiteks mobiiltelefonid) sisestamine tantsija vagiinasse või pärakusse oli tavaline. 10.veebruari 2000 mõisteti Melbourne'i kuulsaima striptiistantsu klubi *Goldfingers* omanik süüdi ühe klubis töötava naise ründamises ning vigastamises (*The Age*, 11.02.00).

Iga-aastane seksitööstuse (kaubandus)show SEXPO väljendab ilmekalt prostitutsiooni aktsepteeritust Victoria osariigis. SEXPO reklaamib prostitutsiooni nii kohalikul kui ka rahvusvahelisel tasandil, propageerides bordelle, eskordiagentuure, striptiisiklubisid, pornograafiat ning teisi seksuaalse "ajaviite" vorme. SEXPO-le tulnud inimesed leiavad end ümbritsetuna videopornograafiast ning ekraanidest, mis edastavad pealaval toimuvat striptiisi (näiteks *show*, kus politseivormis naine riietab end lahti, pistab plastmassist püstoli oma string-pükstesse ning pakub seda meessoost pealtvaatajatel imeda. Eelnevat *show'd* edastati Interneti kaudu üle terve maailma sõnumina, et Melbourne'i puhul on tegemist Austraalia uue seksipealinnaga. Laval teesklesid naised orgasmini jõudmist samal ajal, kui kabiinides ostsid mehed alasti naistelt sületantse (makstes 10-35 Austraalia dollarit sõltuvalt sellest, kas naine võttis ära aluspüksid või mitte). Naisi müüakse vaid pisut kallimalt kui näiteks kõrvalruumis reklaamitavat külmutatud jogurtit. SEXPO leiab aset riigile kuuluvas Melbourne'i Näituste ja Konverentside Keskuses (MECC) (2).

Bordelliprostitutsioon on Victorias nii normaliseerunud, et seksitööstus reklaamib end propageerivat puuetega inimeste "õigus", pakkudes ka neile sobivat teenust. Bordell "The Pink Palace" (3) pälvis suure meedia tähelepanu sellega, et suurendas just puuetega inimestele suunatud teenuse pakkumiseks vajalikke ressursse (näiteks on eelmainitud bordelli võimalik külastada ka ratastoolis olevatel meestel - bordellis on madalamad voodid, ratastoolis inimestele kohandatud duširuumid ning muu tarvik). Ka prostituudid on läbinud täiendava koolituse (liikumis)puudega meeste teenindamiseks.

Puudega mehi näeb legaliseeritud seksitööstus kasutoova sihtgrupina väites, et ka nendel on "õigus" kasutada prostituutide teenuseid. Puudega naiste "õigustest" ei räägita aga sõnagi.

Victoria valitsused (Koalitsioon aastatel 1992-1999 ja käesoleval hetkel Tööpartei valitsus) lõikavad majanduslikku kasu Victoria naiste müügist. Ajavahemikus 1995-1998 teenis valitsus prostitutsioonilitsentside müügist 991 000 Austraalia dollarit. Juba Prostitutsiooni Kontrolli Akti (1994) vastuvõtmise ajal oli selge, et prostitutsioon on turismi ja kasiinode aktsepteeritud kõrvaltegevus. Tööpartei opositsioon, viidates *The Age*'i artiklile "Bordellid kasseerivad raha kasiinonduselt", juhtis parlamendi tähelepanu tõsiasjale, et näiteks ühes riikliku toetusega kasiinos on võimalik kasiinožetoone ning õnneratta boonuseid välja lunastada kohalikes bordellides. Üks Tööpartei opositsiooni liikmetest – Jan McClean – sõnas Victorias valitseva silmakirjalikkuse kohta: "Meie nāruseid kasiinožetoone peetakse kohalikes lõbumajades ametlikult käibelolevaks rahaks ning see paistab olevat üsna aktsepteeritud." *Top of the Town*'i nimeline lõbumaja pretendeeris päevasel ajal osutatavate teenuste 30%-lisele kasvule. *McClean* leidis, et liberaalne parteipoliitika propageerib seeläbi bordelle tööliste jaoks, kes saaksid neid külastada just päevasel ajal. Just selle tegevussuuna tagamõte/ tähendus oli McCleani jaoks äärmiselt häiriv. "Naiste tarbeasjastamine ja kaubaks muutmine üha suureneks, kuna Austraalia kuulub maailmaturismi ühe sihtmärgi hulka, mis pakub kõiki teenuseid sisaldavaid (sh prostitutsioon) reisipakette", leiab Jan

McClean. Sellest hoolimata on Tööpartei uue valitsuse ametlik seisukoht, et legaliseerimispoliitikat tuleb jätkata.

Iseseisvuse suurenemine prostituutide jaoks?

Feministide jaoks on prostitutsiooni legaliseerimise toetamisel olnud kõige veenvamaks argumendid, mille kohaselt siis, kui prostitutsioon ei ole enam kriminaalne süütegu, saavad prostituudid ise valida endale töötingimused ja kliendid ning töandja alluvuses töötades võimaldatakse neile aktsepteeritavad turva- ning tervishoiutingimused. Victoria osariigi kogemused räägivad aga paraku vastu väitele, et prostitutsiooni legaliseerimine annab prostituutidele rohkem võimu oma elu ja tegevuse üle. Tegelikult domineerivad seksitööstuses suurärimehed või suured vahendusfirmad. Endistel kriminaalkorras karistatud kupeldajatel on küll prostitutsiooniseadusega keelatud omada legaalseid bordelle, kuid tegelikult on neil võimalik omada kontrolli kesksete organisatsioonide all. (*The Age*, 01.03.99)

Seksitööstuse ülevõtmisel "seksiärimeeste" poolt halvendas olukorda omakorda Victoria Prostitutsiooni Kontrolli Nõukogu (PKN) (4) suutmatus efektiivselt jälgida litsentside andmist. Kuigi ühel omanikul oli seaduse järgi keelatud omada mitmeid lõbumaju, siis tegelikult võis ühele omanikule korraga kuuluda ka näiteks 6 lõbumaja. Litsentseerimisprotseduurid muutusid veelgi puudulikumaks, kui 1999.a asendati PKN üldise äriliseks tegevuseks litsentse/ lubasid andva organisatsiooniga, kus puudus asjatundlik teave prostitutsiooni kohta. Ilmselt see just tõestabki, mil määral on naiste ost-müük Victoria valitsuste jaoks samasugune äri tegevus kui iga teine.

Bordelliprostitutsiooni legaliseerimine tähendab tegelikult seda, et naised on sunnitud töötama olukorras, kus kolmandad osapooled teenivad nende müügi pealt kasumit. Naistel endil on peaaegu võimatu alustada oma äri. Legaalsed salongid on kallid, kapitalimahukad hooned võimaldavad aga taas äri kontrollima asuda jõukamatel omanikel. 1994. aastal, kui Prostitutsiooni Akt vastu võeti, vahetas ostu teel omanikku üle miljoni Austraalia dollari väärtuses lõbumaju.

Mõningaid järeleandmisi tehti 1997.a. Prostitutsiooni Kontrolli (Seaduseelnõu parandus) Aktis (5), mille kohaselt lubati väikemaja tüüpi asutust, milles üks või kaks naist töötaksid eraldi privaatsetes salongides. Sellised majad ei tohi samuti asuda elamisrajoonides ning nende arv on piiratud. Ainuke seaduslik võimalus naistele väikesemõduliseks iseseisvaks seksiariks on kas kolkas või sadamapiirkondades. Ent sellised töötingimused muudavad niigi haavatavad naised veelgi vastuvõtlikumaks hirmule, eraldatusele ning vägivalle. Prostituudina töötavad naised on sageli sunnitud tasuma ülemääraselt kõrget rendihinda, mis tuleneb asjaolust, et nad on kohustatud oma majaperemehele avalikustama oma ameti ning sellele järgneb enamasti märkimisväärne rendihinna tõus. Seega on naiste kontroll oma töökeskkonna üle endiselt äärmiselt piiratud. Nii-öelda FIE-na töötamine ei lahenda prostitutsiooni probleeme, sest isegi kui seksikapitalistid ei teeni nende pealt otsest kasumit, on naised ikkagi avatud meestepoolsele seksuaalsele kuritarvitamisele. Seega võib väita, et kuna FIE-na töötamise võimalused on väga piiratud, oli prostitutsiooni legaliseerimine vajalik pigem kõige muuks kui naiste olukorra parandamiseks.

Naised on seega sunnitud kogema ärakasutamist nii ebaseaduslikult tänavatel kui ka "seksiärimeeste" poolt bordellides. Näiteks lõbumajades nõuavad mäenedžerid ja omanikud kuni 50-60% teenitud rahast, ning seda tingimustes, mil prostituutide vahel on tugev konkurents klientide pärast (ühest küljest kasvab prostitutsiooniga leiba teenivate naiste arv ning teisalt suureneb ka erinevate seksiteenuste hulk, mida mehed osta saavad). Prostitutsiooni legaliseerimine muudab seega aina raskemaks oma keha müümisega leiba teenida.

Legaliseerimine ei ole parandanud tingimusi, milles prostituute seksuaalselt kasutatakse, leiab Jocelyn Snow Victoria Prostitootide Ühendusest (6) (*The Age*, 28.02.99). Snow uurimuses, mis vaatles, kuidas legaliseerimine mõjutab prostituudi teenuste kasutamise tingimusi leiti, et kõige hullemad on kliendid, kes on ülbed, vägivaldsed ja pesemata. Lisaks nõuab 1 klient 5-st kaitsevahenditeta seksi.

Peamiselt tegelevad prostituutide töötingimuste reguleerimisega legaalses bordellides 1994. aastal vastu võetud legaliseerimiseaduse lisasätted, mis nõuavad prostituudina töötavate naiste registreerumist ning regulaarset tervisekontrolli sugulisel teel levivate haiguste ja HIV/AIDS-i suhtes. Sellised nõudmised on aga loonud uusi takistusi, sest naised ei soovi end identifitseerida "seksitöötajana" ning ei lähe tervisekontrolli. Registreerimise nõue takistab omakorda illegaalses sektoris töötavatel prostituutidel tervisekontrolli pääseda.

Selline regulatsioon süüdistab suguhaiguste levikus prostituute ning ei pööra meeste rollile mingit tähelepanu.

Prostitutsioon kui vägivald

Legaliseerimine pidanuks muutma prostituutide töö/elu turvalisemaks, kuna seaduslikud bordellid arvati garanteerivat naiste pääsemise vägistamistest, peksumistest, mõrvadest – kõigest, mis ohustab tänavaprostituute. Samas ei ole bordelliprostitutsioon mingi lahendus, kuivõrd prostitutsioon on juba iseenesest vägivald. See on kaubanduslik seksuaalne vägivald. Seksitööstuse argipäev sunnib naisi tegema asju, mis neid nii seksuaalselt kui füüsiliselt alandavad ning oma emotsioonide lämmatamiseks ei jää neil muud üle, kui tarvitada alkoholi ja/või uimasteid. Teenused (ja käitumine), mida mehed ostavad, sisaldavad seksuaalse vägivalda kõiki vorme, mida feministid püüavad ühiskonnast kaotada ning mida tavaelus peetakse ebaseaduslikeks (st kui selle eest ei tasuta). Feministid püüavad eemaldada seksuaalset ahistamist töökohal, tänavatel jne. Paarisuhetes püüavad naised lõpetada n.-ö vägisi võtmise traditsioone (soovimatu vahekord) jpm. Just sellised seksuaalse vägivalda vormid tulenevad naiste ühiskondlikust ja ajaloolisest allasurutusest ning just neid samu teenuseid ostavad mehed prostituutidelt. Prostituuudina töötavad naised on paraku sunnitud sellist käitumist leiva teenimise nimel taluma.

Ajal, mil suurem hulk naisi püüab deseksualiseerida oma töökohti ametiühingute abiga, peavad seksitööstuses töötavad naised taluma käitumist, mida ei aktsepteeritaks üheski teises töökeskkonnas. Victoria Prostitootide Ühenduse väitel on mehed muutunud aina nõudlikumaks – kui varem nõuti oraalseksi, siis nüüd pigem anaalseksi; tavaks on muutunud ka naiste rivistamine kliendi ette, et viimane saaks sobiva "kauba" välja valida. Raha vajavatel naistel on aga väga raske keelduda ebameeldivate ja/või tervisele ohtlike teenuste osutamisest.

Legaliseerides prostitutsiooni kui ärilise tegevuse, on eetilisi takistusi uute brutaalsete seksuaalsete kasutusviiside tekkimiseks üsna vähe. Näiteks märkas seksitööstus kiiresti, et lisaks naise vagiinale ning pärakule, saab kõiki tema reproduktiivorganeid edukalt müüa (näiteks rase naine ja/või rinnapiim on paljude meeste jaoks erutav).

Prostituudilt ostetud tavateenus – suguühe – on naiste jaoks nii ebameeldiv, et nad peavad leidma meetodid, kuidas end emotsionaalselt distantseerida.

Inimesed, kes on prostitutsiooni ning selle legaliseerimise poolt, kasutavad sageli argumenti, et "prostitutsioon on kokkuleppe küsimus ja naine on ise selle töö valinud." Milles see kokkulepe siis seisneb? Paljud naised on sunnitud töötama mitmel ametikohal, et teenida piisavalt raha ellujäämiseks. 1/3 Victoria bordelli-prostituutidest teenis vähem kui 500 Austraalia dollarit nädalas. Kas hommikupoole ettekandjana töötav naine tõepoolest on vabatahtlikult valinud õhtuks/ööks prostituudi töö?!

Tänavaprostitutsioon

Legaliseerimise eesmärk oli saada prostituudid tänavatelt minema ning tänavaprostitutsioon jäi endiselt ebaseaduslikuks. Arvati, et naised ise valiksid töö bordellides. Tegelikult aga on tänava-prostitutsioon säilinud, kuna on seotud laiemal hulgal sotsiaalsete probleemidega. Koduta, ränga uimastisõltuvusega, alaealised või lihtsalt naised, kes ei soovi töötada "seksiärimeeste" heaks, on jätkanud oma tööd tänavatel ning kannatavad seal valitseva vägivaldaga tõttu. Enamik tänavaprostituutidest on naised ning ligi 80% neist on tugev uimastisõltuvus (vajades 100-500 Austraalia dollarit uimastite ostmiseks päevas) ning ~46% neist on emad (lapsed on enamasti turvakodudes).

Tänavaprostituudid on oma töö ebaseaduslikkuse tõttu eriti kättesaadavad vägivaldsetele meestele. Samas kui tänavaprostituuti on rünnatud, pekstud või röövitud, ei saa ta politseisse pöörduda, kuivõrd sel juhul avalikustaks ta oma kriminaalse ameti. Enamik Victoria tänavaprostituutidest on pärit vägivaldsest perekonnast, neid on seksuaalselt kuritarvitatud; lisaks puudub neil pidev elukoht ning kogu nende tööalane tegevus on toimunud tänavatel. Suurel hulgal neist on vähe kooliharidust ning enamik on uimastisõltlased.

Seega võiks öelda, et tänavaprostitutsiooni probleemi ei saa lahendada bordelliprostitutsiooni legaliseerimise abil. Pigem vastupidi – mida normaliseeritum ning kasutoovam on seksitööstus Victorias, seda raskem on kontrollida tänavaprostituutide seksuaalset (kuri)tarvitamist tänavatel.

Musta turu esiletõus

Legaliseerimine pidi elimineerima organiseeritud kuritegevuse seksitööstusest, kuid tegelikkuses on aset leidnud vastupidine protsess. Legaliseerimine on suurendanud plahvatuslikult naistekaubitsemise hulka (naiste müüki prostituutideks), mille taga on organiseeritud kuritegevus. Seksitööstusesse on jäänud ka isikud, keda on kriminaalkorras karistatud (näiteks prostituutideks värbamise tõttu).

Näiteks tõi üks Melbourne'i "seksiärimees" 40 Taist pärit naist "lepingulisteks töötajateks", võttes neilt ära passid, teenitud raha ning hoidis neid vangistuses. Naised pidid seksima 500 mehega enne, kui hakkasid töö eest tasu saama. "Seksiärimeest" karistati aga rahatrahvi ning 18-kuulise tingimisi karistusega. (Leebe karistus pälvis naistekaubitsemist/-kaubitsejaid hukkamõistvate kodanike raevuka reaktsiooni). Samas on naistekaubitsemise vastu raske võidelda, kuni bordelliprostitutsioon on legaliseeritud.

Legaliseeritud prostitutsiooni mõju naiste staatusele

Seksitööstuse laienemine on mõjutanud meeste ja naiste omavahelisi suhteid, kuna suurem hulk lõbumaju külastavaid mehi olid haritud mehed, kes käisid päeval bordellis ning õhtul peale tööd läksid koju oma naiste juurde.

Legaliseerimine on muutnud prostituutide kasutamise meeste arvates õigustatumaks, ning nad ei tunne end selle pärast halvasti. Prostitutsioon on tööstus, mis on põhjustatud naiste madalast sotsiaalsest staatusest ning seksioobjekti rollist. Prostitutsiooni legaliseerimine kinnistab ja taastoodab madalat sotsiaalset staatust ning muudab naiste jaoks väga keeruliseks nõuda väärikat ja austavat kohtlemist.

Kui käesoleval ajal püüdleval naistel on oma staatuse parandamise poole, siis seksitööstus on tegelikult üheks suureks takistuseks eelmainitud eesmärgi realiseerimisel, kuna seksitööstuses valitsevate hoiakute tõttu on (vähemalt) põlvkond mehi õppinud naisi kohtlema kui oma seksuaalsete vajaduste objekte.

Kokkuvõte

Prostitutsiooni ei saa legaliseerimise kaudu muuta lugupidamisväärseks, kuna tegemist on tööstusega, mis on kasvanud välja naiste allasurumisest ning meeste ajaloolisest õigusest osta ja vahetada naisi kui seksioobjekte. Prostitutsioon õpetab meestele, kuidas väärkohelda naisi ning kahjustab seeläbi kõigi naiste staatust.

Legaliseerimine paneb seksitööstuse õitsema. "Seksiärimehed" on seotud kohtusüsteemi (kohtunikud) ja poliitikaga ning legaliseeritud seksiäri lõpetamine on väga raske, kuivõrd "respekteeritud" ärimeeste tegevus tuleks lõpetada ning riik peaks hakkama maksustama jõukaid kodanikke selle asemel, et tulu teenida naiste kehade müügist.

Parimaks tuleb ilmselt pidada Rootsisis leitud lahendust, mille kohaselt on karistatav seksiteenuse ostmise. Koos vastavate tugikeskuste tekke ja arenguga, oleks ilmselt võimalik üha enam naisi prostitutsioonist välja tuua.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et legaliseerimine ei vähenda prostitutsiooni probleeme, vaid tegelikult süvendab neid veelgi. Legaliseerimine ei ole lahendus.

Viited

- (1) Dixoni Raport - Nõuandva Komitee Lõppraport (1997) - valitsuse nõuandva komitee hinnang legaliseeritud tööstusele,
- (2) Melbourne Exhibition and Convention Centre
- (3) „Roosa Palee“
- (4) Prostitution Control Board
- (5) Prostitution Control (Amendment) Act (1997)
- (6) Prostitutes Collective Victoria

Prostitutsioon ja salakaval patriarhaat – uue arusaama poole

Jenny Westerstrand

avaliku rahvusvahelise õiguse doktorant
Uppsala Ülikool, Rootsi

Prostitutsioon – pakiline probleem

Igal aastal kuritarvitatakse Euroopa seksitööstuses sadu tuhandeid naisi. Seksitööstus on kiiresti kasvav turg, mis ühendab oma mobiilsuses ja majanduslikus kasulikkuses uue tehnoloogia ja kriminaalsuse. Viimastel aastatel kasvanud vaesus Ida-Euroopas ning eriti naiste hulgas, on tekitanud plahvatusliku riikidevahelise orjakaubanduse. Selle tulemusel on Euroopa valitsused pidanud tunnistama, et seksikaubandus on pakiline sotsiaalne, majanduslik ja poliitiline probleem.

Seadusandjad kogu Euroopas peavad nüüd defineerima oma seisukoha seni reguleerimata (mitte kriminaliseeritud ega ka legaliseeritud) turu suhtes, kus müügiartiklaks on naiste kehad.

Kui seksikaubandus laieneb, kasvavad ka nõudmised seda legaliseerida. Praegune suureneva ja tõsise kuritegevusega seotud seksitööstuse areng paistab andvat uusi jõulisi argumente prostitutsiooni „aktsepteeritaks” tegemiseks, kus soovitatav lahendus seksikaubandusega seotud sotsiaalsetele probleemidele on legaliseerida prostitutsioon, aga kriminaliseerida inimkaubandus. Selle arengu paralleelne aspekt paistab Euroopa Liidus olevat vähenev huvi soolise võrdõiguslikkuse vastu. Murettekitav näide sellest on tõsiasi, et sooline võrdõiguslikkus „unustati” Euroopa Tulevikukonvendi uue EL konstitutsiooni kavandist välja. Sarnane suhtumine prostitutsiooni kõlab tugevalt käesoleva seksuaalselt liberaalses poliitikas, mis kaitseb vaba turgu prostitutsioonile argumentidega, mis on laenatud feministlikust teooriast seksuaalsuse ja soo kohta. Teisisõnu, eksisteerib raskekahurvägi nende vastu, kes võitlevad naiste ja laste seksuaalsest ekspluateerimisest vaba maailma eest.

Selliste arengute taustal olid Rootsi Parlament (Riksdag) ja Rootsi valitsus erandlikult selgepilgulised ja julged võttes vastu otsus keelustada seksuaalteenuste ostmine. Selle otsusega valisid nad tee, mis keeldub tunnistamast naisi kaubaartiklitena. Selle asemel, et alla anda näilisele majanduslikule vajadusele, mis teeb kasvava seksikaubanduse aktsepteeritavaks, defineerisid nad prostitutsiooni kui poliitilise probleemi. Rootsi seadus esitab väljakutse allaandmisele, mis on väga iseloomulik Euroopa seadusandlustes prostitutsiooni puudutavates küsimustes.

Seadus esitab väljakutse ka sügavalt juurdunud kultuurilistele kujutlustele sugupooltest, mille järgi naistelt oodatakse valmisolekut meeste seksuaalsete vajaduste ja unistuste täitmiseks. Kujutlustele, mis on tegelikult varjutatud sellest, et prostitutsioonist räägitakse ühekülgsest majanduslike tingimuste terminites. Rootsi Parlament ja valitsus on näidanud siin oma julgust ja selget arusaama prostitutsiooni olemusest.

Kuigi ma austan sügavalt Rootsi positsiooni selle küsimuses, sooviksin hetkel rääkida ühest teisest aspektist – sellest, mida ma pean seaduse ümber toimuvate diskussioonide nõrkusteks. Need nõrkused on seotud riigisisese feministliku debatiga, mis on toimunud alates Rootsi seaduse tutvustamisest – sellest debatist on vajalik teadlik olla, kuna prostitutsiooni legaliseerimine Euroopas on toimunud paljuski

feministide toel. Saksamaa ja Holland on näited sellest. Ka Rootsis on feministid jagunenud kaheks – seaduse pooldajad ning tulised vastased. Arvan, et sellesse ambivalentssesse suhtumist tuleb tõsiselt võtta, kuna Rootsi on ainuke riik maailmas, kes on keelustanud seksteenuste ostu.

Seadus väriseval, aga heasoovlikul alusel?

Rootsi seisukoht on, et prostitutsioon on naistevastase vägivalla vorm ja naiste ostmine meeste poolt nurjab püüdlused saavutada sooliselt võrdõiguslik ühiskond. Üldjoontes on sellele alusele seadus rajatud. Suur osa rootslasi aktsepteerib seda analüüsi nagu ka paljud ennat feministiks pidavad inimesed. See vaade erineb näiteks Saksa ja Hollandi suhtumisest, kus nii valitsus kui naisliikumine näevad prostitutsiooni ametina.

Küsimus seisneb selles, millistel tingimustel me siin Rootsis nõustume prostitutsiooni kui naiste vastu suunatud vägivalla analüüsiga. Küsimus võib näida mõttetuna, aga kui kuriteoks kuulutamist pooldav seisukoht ei tugine teadmistele ja laialdaselt toetatud analüüsile, võivad praeguste seaduste kriitika ja legaliseerimise toetajate väited kergesti poolehoidu, nagu see teistes Euroopa riikides ongi toimunud. Sellepärast tahaksin ma veidi provotseerivalt väita, et Rootsi seadust toetav seisukoht on paljuski pigem – kahtlemata märkimisväärselt heasoovliku – naistele osutatava poliitilise toetusavalduse väljendus kui meie patriarhaalse elukorralduse põhjaliku mõtestamise tulemus. Allpool toon ma välja mõningad valdkonnad, kus legaliseerimise pooldajate väited mõjuvad eriti ahvatlevalt ja kus seaduse toetajate positsioonid võivad olla iseäranis ebakindlad.

Naiste vastu suunatud vägivald – killustatud arusaam

Alustuseks tahaksin lühidalt rääkida naiste vastu suunatud vägivallast, sest kui me Rootsi seadusandlusele tuginedes lähtume eeldusest, et prostitutsioon on üks naistevastase vägivalla vorme, siis omab vägivalla mõiste mõtestamine kesket tähtsust. Hetkel Rootsis levinud arusaama vägivallast sellisena, nagu see avaldub poliitika ja teadusuuringute põhisuundades ja on valdav feministide seas ei saa minu arvates seksiteenuste ostmise kriminaliseerimise aluseks võtta. Lühidalt võib väljakujunenud üldlevinud arusaama vägivallast iseloomustada sotsioloog Nea Mellbergi sõnadega kui eristamise diskursusel põhinevat. Eristamise diskursus teeb vahet erinevate vägivalla vormide vahel. Tehakse vahet füüsilisel vägivallal ja ähvardustel, füüsilisel- ja seksuaalsel vägivallal, jne. Siin tehakse ka ranget vahet sugupooltevahelise vägivalla erinevate vormide vahel: eristatakse vägivalda inimestevahelistes suhetes, tundmatu kallaletungija poolt vägistamist, lastevastast vägivalda, naisimmigrantide vastast vägivalda, pedofiiliat, prostitutsiooni jne. Teisiti öeldes on eristamise diskursuse aluseks killustatud vägivallanägemus.

Selle vaate kohaselt peetakse ka vägivallategusid sooritavaid mehi mõnes mõttes hälbinuteks, näiteks seetõttu, et nad on töötud, alkohoolikud, vaimuhaiged või sisekriisi läbielavad, patriarhaalsetest ühiskondadest tulnud immigrandid. Ka naissoost vägivalla ohvreid võidakse pidada mõnes mõttes “erilisteks”, näiteks et nad on suured alkoholitartvitajad või on ka varemalt “ründe ohvriks langenud”.

Nii kujutab eristamise diskursus naiste vastast vägivalda ühiskonna äärealadel aset leidva nähtusena, mis tabab teatud kindlat tüüpi naisi ja mille toimepanijateks on teatud kindlat tüüpi mehed. Eristamine ei lase ka naistel end vägivalla ohvritena tunda, kuna kujutab nii kallaletungijat kui tema ohvrit mingis mõttes hälbinud isikutena.

Erinevate vägivallavormide eristamise lõpptulemusena võidakse ka hakata neid üksteisele vastandama, pidevalt “kõige hullemaga” võrdlema: “See oli vaid väike ähvardus...”. Nii minimeerivad naised oma vägivallakogemusi ja suhtuvad neisse liiga kergelt: väike ähvardus või kõrvakiil ei ole hoopiski nii hull nagu vägistamine, või koguni prostitutsioonile sundimine, või kinnivõtmine ja välismaale mahamüümine;

koguni lapsed langevad seksuaalsete rünnete ohvriks, neid sunnitakse prostitutsiooniga tegelema, vahel koguni tapetakse jne.

Kui erinevate vägivallavormide vahel vahet teha, neid killustada ja üksteisele vastandada, võib vägivallaakt kergesti sootuks kaduma minna, seda nii ühiskondlikus kontekstis kui ka naiste eraelus. Selle asemel, et vaadelda naiste mitmesuguseid vägivallakogemusi nende vastastikustes seostes, seab eristamine erinevate vägivalla liikide ja tasandite vahele küllaltki kindlad piirid.

... prostitutsiooni üle peetavatele vaidlustele iseloomulik

Prostitutsiooni legaliseerimist toetavate argumentide lähem uurimine näitab selgelt, et eristamise diskursuse mõju vägivalla mõistele ei avaldu üksnes meditsiini, õigusteaduse ja psühholoogia taolistes akadeemilistes distsipliinides, vaid mõjutab ka vägivalla küsimustes toimuvat avalikku debatti. Kujuneb seisukoht, et mehed ostavad mitte naisi, vaid seksi, et nad tahavad muuta prostitutsiooni normaalseks tegevuseks, kuid mitte lasta end seostada inimestega kaubitsemisega, nad on tänavaprostitutsiooni vastu ja bordellide poolt, suhtuvad eitavalt laste prostitutsiooni, mitte aga seksiärisse täiskasvanud naistega, nad eristavad prostitutsiooni "iseeneses" seksiäris aset leidvast vägivallast ja rünnetest jne. Samasugust suhtumist võib välja lugeda kirjast, mille ma hiljuti sain ühelt mehelt, kes nimetab enda "38 aasta vanuseks hambaarstiks ja pedofiiliks". Ta kirjutab, et "sellepärast tuleb tõmmata eraldusjoon ehtsa pedofiili tunnete ja bordellide ning inimestega kaubitsemise vahele. Sama kehtib rünnete toimepanijate kohta. Õige pedofiil ei tunne kummagi sellise inimkategooria vastu sümpaatiat."

Eristamise diskursuse läbi kaotame me laiemat vaatenurka, mis lubab rääkida prostitutsioonist kui sugupooltevahelise ebavõrdsuse tekitajast ja peegeldajast. Me niiöelda takerdume detailidesse, kaotades võimaluse küsimust sügavamalt mõista. Ja eriti tähtis on see, et ostjad – mehed – jäävad analüüsist välja. Ma pöördun oma ettekandes selle mõtte juurde veel tagasi. Asjaolu, et prostitutsiooni kaitsjad lähtuvad eristamise diskursusest tulenevast killustatud arusaamast, ei tohikski olla eriti üllatav. Aga kas ei või juhtuda, et ka need, kes pooldavad seksi ostmise kriminaalkuriteoks kuulutamist, lähtuvad oma analüüsist samasugustest eeldustest? Selle küsimuse selgitamiseks vaatlen ma lähemalt prevaleerimisuuringut pealkirjaga "Vangistatud kuninganna": selles käsitletakse naiste vastu suunatud vägivalda "võrdses" Rootsi ühiskonnas ja kohaldades seksiärisse sattunud naistele algul eristavat ja seejärel koherentset vägivallakontseptsiooni.

Koherentne vägivallakontseptsioon

Aastatel 1999/2000 korraldati Rootsis meestepoolse naistevastase vägivalla ülduuring. Valitsus pani uuringu läbiviimise kohustuse Kuriteoohvrite Hüvitamise ja Toetamise ametile, mis omakorda palkas uuringu läbiviijateks Uppsala Ülikooli professori Eva Lundgreni ja abiprofessori Gun Heimeri. Mina olin selle projekti koordinaator ja uuringuaruanne "Vangistatud kuninganna" avaldati 2001. aastal. Küsimustik anti 10 000 Rootsi naisele ning vastused saadi 70%-lt küsitletutest. Uuringu tulemusena kujunes välja uus, koherentne vägivallakontseptsioon.

"Vangistatud kuninganna" tulemused näitavad, et naistevastane vägivald on Rootsis laialdaselt levinud, eriti nooremate naiste puhul. Rohkem kui üks igast viiest 18–24 aasta vanusest naisest koges möödunud aastal vägivalda ja ligi 50 protsenti kõigist naistest on pärast 15. sünnipäeva meestepoolse vägivalla ohvriks langenud. Enam kui kolmandik vastanud naistest olid enne 15-aastaseks saamist olnud vägivalla objektiks (kuigi siia hulka kuulus ka naiste põhjustatud vägivald). Võidakse õigustatult küsida, miks peaks just 15. sünnipäev olema rahuliku ja vägivallast mõjutatud elu vaheliseks eraldusjooneks. Selgus ka, et naiste vägivallakogemused ei olnud üksikjuhtumid. Neist naistest, kes olid oma endise abikaasa või elukaaslase tõttu vägivalla all kannatanud,

rääkisid kaks kolmandikku korduvatest vägivaldajuhtumitest. Uuringutulemused näitasid ka selgeid seoseid erinevate vägivalda vormide – ähvarduste, füüsilise ja seksuaalse vägivalda – vahel. Vaatamata sellele, kui levinud oli Rootsi naiste teatel meestepoolse vägivalda kogemus (aga võib-olla just selle tõttu), suhtuti aruande tulemustesse skeptiliselt ja neid püüti koguni maha vaikida. Kriitikute väitel ei pakkunud meie tulemused huvi, kuna nende väitel olime me oma uuringuga hõlmanud kõike; meie vägivalda määratlus oli liialt lai. Peamiseks pahanduse põhjuseks näis olevat asjaolu, et me olime vägivalda mõiste alla lugenud ka ähvardused. Samasuguse otsuse näis uuringu tulemuste suhtes langetavat ka meedia: liiga lai vägivalda määratlus ja seetõttu ei paku tulemused huvi.

Lubage mul vaid lühidalt märkida, et meie vägivalda määratlus, milles me püüdsime kajastada mitmesuguseid erinevaid kuritegelikke akte, piirdus küllaltki piiratud ja spetsiifiliste füüsilise vägivalda, ähvarduste ja seksuaalse vägivalda kirjeldustega. See jääb kahtlemata ÜRO poolt kasutatavate naiste vastu suunatud vägivalda määratluste raamistikku. Meie definitsioon on kitsam ka sellest, mis esineb hiljaaegu Rahvusliku Naiste Kaitse Nõukogu ja Meeste Nõuandeteenistuse koostööna avaldatud “Käsiraamatus füüsilise väärkohtlemise ohvritele ja toimepanijatele” (lk. 26), ja kui võrdleme meie määratlust teiste mitmetes Euroopa riikides kavandatavate prevaleerimisuuringute omadega, võime seda vägagi kitsaks lugeda. Nii näiteks hõlmab Saksamaal naiste vastu suunatud meeste vägivalda kohta kavandatav prevaleerimisuuring mitmeid tegusid, mida meie kas üldse ei maini või oleme liigitanud “kontrolliva käitumise” alla.

Lõppkokkuvõttes polnud häiriv ilmselt mitte niivõrd meie vägivalda definitsioon, kuivõrd uuringu tulemused koos meie analüüsiga. Me esitasime koherentse vaatenurga vägivaldale ja sellepärast muutuski küsimus liiga ebamugavaks.

Kui palju vägivalda me avastasime! Ma märkisin juba, et 46 protsenti kõigist naistest teatasid oma vägivaldakogemustest. Ja paljude ajakirjanike väidetele vaatamata ei olnud siin tegemist üksikjuhtumitega. Näiteks lõpetatud suhete osas – milles vägivalda oli kogenud rohkem kui iga kolmas naine – arvas ainult üks naine viiest, et tegemist oli üksiku, isoleeritud vägivaldajuhtumiga. See langeb kokku vastustega, mida naised andsid hiljutiste vägivaldajuhtude kohta; peaaegu iga neljas noor naine oli viimase aasta jooksul vägivalda kogenud.

Vägivalda ei esine mitte üksnes seksuaalsuhetes, nagu me varem arvasime, vaid märkimisväärsel hulgal ka väljaspool seksuaalsuhete sfääri. “Vangistatud kuninganna” kohaselt on 25 protsenti Rootsi naistest kogenud seksuaalset vägivalda väljaspool oma seksuaalsuhteid ja enam kui pooli neist vägivaldajuhtudest võib nimetada jõhkrateks: vägistamine, tahtlik vägistamine, seksuaalse jõu kasutamine või selle kasutamise püüded, seksuaalne ekspluateerimine jms.

Uuringu tulemuste kokkuvõtmise ja tõlgendamise käigus ilmnis, et nii massilist ja pidevat vägivalda ei saa toime panna üksnes mõned vähesed sotsiaalselt tõrjutud ja ühiskonna äärealadele surutud mehed. Naiste vastustest selgus ka, et vägivalda esineb väga erinevates sotsiaalsetes ja kultuurilistes kontekstides.

Neilegi naistele, kes küll isiklikult ei ole vägivalda ohvriteks langenud, aga elavad ühiskonnas, kus naiste vastu suunatud vägivaldateod on nii massilised, oma mõju. Rootsi naised elavad vägivalda kontekstis, koos vägivaldaga või vägivalda vahetus läheduses. “Vangistatud kuninganna” tulemused näitavad sedagi, et naised kardavad vägivalda ohvriks langeda – 85 protsenti 18–24 aasta vanustest naistest kardavad, et neid võidakse vägistada ja kardavad pimedal ajal väljas käia. Peaaegu iga neljas samasse rühma kuuluv naine oli viimase aasta jooksul vägivalda kogenud.

Teadmine ja selle tagajärjed

“Vangistatud kuninganna” tulemused näitavad, et me vajame senisest erinevat vägivalda mõistmist. Selle asemel, et pidada naiste vastu suunatud meeste vägivalda millekski marginaalseks, kahetsusväärseks minevikuigandiks, tuleb meil omaks võtta vaatenurk, mis paljastab vägivalda esinemist kõigis Rootsi ühiskonna sfäärides ja seega ka Rootsi naiste elus. Nii Rootsi naiste kui meeste elu kulgeb vägivalda kontekstis; me näeme vägivalda seal, kus mehed ja naised oma elu lähemalt uurivad.

“Vangistatud kuninganna” tulemusena saadud teadmised on võimaldanud täiendada seniseid kvalitatiivse iseloomuga vägivallauuringuid kvantitatiivsete andmetega. Rootsi soolis-kultuurilisest tegelikkusest kildhaaval kokku pandud pilt näitab meeste kõrgemat positsiooni ja suhetes naistega avalduvaid tõlgendamisprivileege, mis leiab väljenduse vägivalda kasutamises (aga ka palgaerinevustes, erinevates karjäärivõimalustes jne). Sellepärast lubage mul viidata sotsioloog Stina Jeffneri väitekirjale, mis käsitleb suhtumist vägistamisse, pealkirjaga “Teate ju küll – vägistamine”. Jeffneri tööst selgub, et sõnades peavad noored rootslased vägistamist vastikuks ja põlastusväärseks teoks, aga kui selline asi tegelikkuses aset leiab, ei loeta seda peaaegu kunagi vägistamiseks. Sellistel puhkudel leitakse meestele vabandusi ja süüdistatakse juhtunus naisi. Kirjutises “Tüdruk ja süü” räägib ajakirjanik Katarina Wennstam, kuidas kohus pöörab vägistamisjuhtude käsitlemisel peaaegu alati tähelepanu naise riietusele ja senisele seksuaalile – ning seda sügavalt seksistlikest arusaamadest lähtudes. Mainida võib veel Lena Bergi väitekirja “Tõeline armastus”. Berg näitab, kuidas noored rootslannad balansseerivad epiteetide “pipardaja” ja “libu” vahel ja kuidas üksainuke intsident võib anda neile hoora maine, millest on võimatu vabaneda, samas kui pipardaja maine jätab tütarlapse heteroseksuaalsete suhete sfäärist välja. Berg räägib tüdrukust, kes on “just selline, nagu vaja”, sellisest naiselikkuse kategooriast, mis tüdrukutele õige tasakaalu saavutamiseks peale sunnitakse, mis omandab positiivse naiselikkuse maine ja millise osa etendamist neilt oodatakse. Niisuguse tasakaalu leidmise käigus arvustavad kõrvalseisjad tüdrukute käitumist – neil tuleb tegutseda nii, nagu poisid ja nende sõbrad tõenäoliselt võiksid neilt oodata.

Bergi uurimistöö näitas, et mehed realiseerivad naiste suhtes määratluste andmise õigust ja nõuavad endale õigust neid kontrollida; lühidalt – see on kultuur, kus soorolle määrab meeste õigus naistele oma määratlusi peale suruda ja naiste kättesaadavus meeste jaoks, ja kus vägivald on nende ebavõrdsete suhete igapäevane osa.

Küsime: mida teadmine sellise vägivalda ulatusest meile prostitutsiooni analüüsimisel annab? Tahaksin hetkeks pöörduda sageli väljendatud mõtte juurde, mille kohaselt on naisprostituudid ise kogenud lapsepõlves väärkohtlemist – seda väidavad tihtipeale prostitutsiooni suhtes kriitiliselt meelestatud inimesed. Tahaksin kinnitada, et niisugune rõhuasetus selles debatis tuleneb vananenud vaadetest vägivaldale; vägivalda pidamisest marginaalseks nähtuseks ja vägivalda all kannatanud naiste ning vägivalda kasutajate pidamisest mingis mõttes hälvikuteks või usust, et nad kannatavad mingite sotsiaalsete probleemide all, ja erinevate vägivalda liikide üksteisest eristamisest. Kui 30 protsenti kõigist Rootsi naistest on enne 15 aasta vanuseks saamist kogenud vägivalda ja enam kui iga kümnes Rootsi naine on kogenud jähkrat seksuaalset vägivalda, ei saa kogetud vägivald muuta naisi prostituutideks. See väide ei selgita olukorda piisavalt ja tõepoolest on ju palju naisi, kes on lapsepõlves väärkohtlemist kogenud, ei ole aga hiljem seksiärisse sattunud.

Kui me naiste lapsepõlvkogemuste asemel – on siis tegemist väärkohtlemisega või mitte (probleem, mis muutub kergesti küsimuseks, kas naine on prostitutsiooni ohver või on siin mingi osa ka tema vabal tahtel) – pööraksime tähelepanu sellele, millise sugupooltevaheliste suhete kultuuri tingimustes eksisteerib prostitutsioon ja elavad oma elu kõik naised, siis saab selgeks, et arvukad kultuurilised imperatiivid dikteerivad

meeste suuremat väärtust naistega võrreldes. Nii näiteks tähendab mehe roll seda, et sul on olemas tungid ja õigus neile vastavalt tegutseda, naise roll aga tähendab, et tuleb olla nende tungide rahuldamiseks kättesaadav (ma nimetasin selles valdkonnas tehtud uuringuid, aga kui me reklaamkuulutusi vaatame, ei tulegi probleemidele lõppu). Niisugune kultuurikontekst koos naiste vastu rakendatava vägivallega on meie maal naiste pärisosaks.

Asjaolu, et paljudel seksiaäris tegutsevatel naistel on mitmesuguseid ränki vägivallakogemusi, on muidugi samuti tähtis, kuna viitab sellele, kui üksikiselt mehed seksi ostmise abil oma vajadusi rahuldades naisi kohtlevad. Aga väita, nagu oleks prostituutide taust ja läbielamised üldjuhul teiste naiste omadest halvemad ja rängemad, ning sellelt lähtepositsioonilt seksiaäri hukka mõista ei ole minu arvates õige. Nii avatakse tee sellele, mis ongi toimunud Euroopas, kus prostitutsioon “intellektuaalsest keskklassist pärit tavalise rootsi naisega, kes hääletab vasakpoolsete poolt” kannab heakskiidu pitsereid ja muudab ühtäkki kogu selle äri seaduslikuks. Selline mõtlemine tekitab ka lõhe ühelt poolt prostitutsioonis esineva vägivalda ja teisalt “normaalse” ning eeldatavalt vägivallatu elu vahel väljaspool seda. Aga nagu me juba nägime, on see vahetegemine kunstlik ja vale. Naiste vägivallakogemused ületavad niisugused piirid ja tungivad nende ellu kõigis ühiskonna sfäärides. Me võime küll tunnistada, et seksiaäris on naised kupeldajate ja nende teenuseid ostvate meeste pideva ning jõhkra vägivalda objektiks, kuid samas me teame, et mehed kasutavad kõikjal vägivalda ja pretendeerivad naiste üle valitsemisele.

Prostitutsioon “iseenesest”

Kahjuks kaldub prostitutsiooni küsimuses toimuv debatt viima välja üksikisikute tasandile, sinna soovivad seda viia legaliseerimise pooldajad ja seal sooviks seda meelsasti näha ka killustatud vägivalda kontseptsioon. Üksikute naiste kogemusi kasutatakse argumentidena nii prostitutsiooni poolt kui ka selle vastu, ja vaba seksiaäri toetajad kasutavad eristamise diskursuse täiel määral ära.

Kui vaatleme nende väiteid, kes toetavad prostitutsiooni legaliseerimist Rootsis, näeme väga selgelt soovi käsitleda prostitutsiooni ja prostituute lahus naiste poolt seksiaäris kogetud vägivaldast, teotustest ja narkomaaniast, teiste sõnadega vaadelda “prostitutsiooni ennast” lahus seda “ümbritsevatest” tingimustest. Selgub, et niisugune eristamine on seksiaäri legaliseerimist toetavate väidete eeltingimus. Kahjulik olevat seksiaäri keskkond – näiteks narkootikumid, alandused ja vägivald – ja olevat tarvis reguleerida turgu, mitte aga prostitutsiooni “ennast”.

Rootsi ajalehes “Expressen” (juhuslikult on see ajaleht jõuliselt prostitutsiooni legaliseerimise poolt sõna võtnud) mõne aasta eest avaldatud artiklitesarjas kirjutab liikumise Seksitöötajate Õigused aktivist Rosinha Sambo: “Ohtlik pole mitte töö ise, see tähendab kellegagi seksimine. Sekstöö muudavad riskantseks töötingimused.” Samas lehes avaldatud ja sama joont pooldavas artiklis kirjutab Alexander Bard: “Mööda tänavaid jõlkuv naissoost narkar ei ole mitte niivõrd prostituut kui narkomaan, kes tahab võimalikult kiiresti narkootikumide ostmiseks raha teenida. Ta vajab abi sellepärast, et on narkosõtlane, mitte sellepärast, et ta ennast prostitueerib.” Ja Henrik Hirseland kirjutab ajalehe “Arbetaren” veergudel toimunud debatis: “Heteroseksistlikus, homfoobses ja patriarhaalses ühiskonnas kaasneb sekstööga arvukalt riske.” Kas seda tuleb mõista nii, et sekstööd ennast saab käsitleda neist riskidest lahus?

Prostitutsiooni “enda” lahutamine seda ümbritsevatest tingimustest tähendab seda, et me hoidume pööramast tähelepanu meeste rollile seksitööstuses. Järele jäävad niisugused ilmselt seksivabad probleemidekompleksid nagu “ohtlikud kliendid” või “narkomaania”, ei räägita aga sõnakestki ostjatest, meestest, kes on kogu aeg tegevad ja ostavad naisi hoolimata sellest, mida need naised tunnevad, kas neil on probleeme narkootikumidega või väärkohtlemise kogemusi.

Kui selle asemel need mehed fookusesse tuua, saab selgeks, kuidas prostitutsioonis kasutatakse naise meeste rahuldamiseks. Kui loobutakse kangekaelselt vaid naistele keskendumast ja ei vaadelda prostitutsiooni lahus selle ostmist ümbritsevatest oludest, näeme prostitutsiooni kui käitumismalli, mida praktiseeritakse kultuuri keskväljal, kesksel näitelaval, kus toimub soorollide loomine, kus naissoost on saanud tarbekaup, mida mehed raha eest ostavad. See kättesaadavus, nii naiste sundvõtmine kui ka selle varjatud võimalus, mõjutab meie arusaamist sellest, mida tähendab ja peaks tähendama elu naise või mehena, s.t. kujundab ja põlistab meie vaateid sooküsimustele.

Seksitöötajad – (räägitud) sõna jõud

Pikka aega oli prostitutsiooni seadustamise temaatikas keskseks mõisteks “õnnelik hoor” – oma tungidele järele andvate meeste kaaslane, kes oli teistest erinev, paheline ja võimetu teistsugust elu elama. Samas kui feministidest uurijad on niisuguse patoloogilise naise kujundiga leppinud, on välja toodud teine tegelane – naine, kes muudab seaduslikuks seksiäri olemasolu: töötav tütarlaps, seksitöötaja.

Seksitöötaja mõiste on rahvusvaheliselt juba mõnda aega kasutusel olnud ja selle leiutasid seksiäri legaliseerimise pooldajad Rootsis. Veel mõned aastad tagasi oleks selle mõiste kasutamine Rootsi prostitutsioonialases debatis olnud mõeldamatu; tänaseks on see kindlalt juurdunud. Ja tõepoolest, ka debatt ise on jätnud tasapisi kõrvale prostitutsiooni soolis-kultuurilised tagajärjed ja keskendab nüüd tähelepanu naisprostituutide ametiühingutele, s.t. muidu kõigiti aktsepteeritava äritegevuse arengumudelile. Iseloomulik on siinkohal see, et prostitutsiooni tingimustest rääkides ei tohiks rääkida prostitutsioonist endast. Henrik Hirselandi väitel pole naisprostituutide ametiühingu küsimusel mingit seost meie seisukohaga prostitutsiooni suhtes.

Ja sõna levib. “Seksitöötaja” mõiste üha laialdasem aktsepteerimine ei ole sugugi tähtsusetu saavutus. Kuidas muutus aga sõna, milles veel mõne aasta eest nähti kehastunud vastuolu, Rootsi debatis nii kiiresti üldlevinuks? Üks põhjus võib minu arvates peituda Rootsi seksuaalses vabameelsuses. “Seksitöötaja” mõistes kehastub Rootsi seksuaalselt vabameelne käsitlus seksist kui millestki “loomulikust”, kui millestki, mis on pigem positiivne kui küsitava väärtusega. Rootsis on kõige hullem, kui sind nimetatakse seksofoobiks ja praktiliselt igas vaidluses seksuaalkuritegude rangema karistamise, pornograafia või seksistlike reklaamide kritiseerimise üle võib kohata selliseid süüdistusi. 1960/1970ndatel aastatel esines Rootsis avalikku verepilastuse või, nagu seda nimetati, “põlvkondadevahelise seksi” propageerimist, kusjuures suureks ohuks lapsele loeti mitte suguakte, vaid tabusid. Seks ja alastiolek ei ole rootslaste jaoks probleem. Nii näiteks kommenteeris “Expresseni” juht Christina Aguilera seksuaalselt avameelset alastivideot nii: “...teda ümbritsevad õnnelikud alasti kehad visklevad edasi-tagasi ja näib, et nad ei mõtlegi peatuda. See meenutab karnevali.” Teiste sõnadega – kui lõbus! Selline suhtumine seksi kui millessegi lõbusasse ja loomulikku, kus põhiprobleemi nähakse seisukohas, mis peab seksuaalset kontakti tabuks, on Rootsi kultuurikonteksti üheks osaks. Kujutluspiltide hulgas, mida “seksitöötaja” mõiste tekitab, lisanduvad sellele seksuaalse vabameelsuse traditsioonile vihjed sellistele feministide jaoks olulistele sümbolitele, nagu näiteks tänapäeva energiline töötav naine. Erinevalt “patoloogilisest õnnelikust hoorast” ei ole seksitöötaja see, kes ta on, mitte oma (tasakaalutu) naiseliku loomuse tõttu, vaid teeb aktiivselt karjääri nagu moodne töötav naisterahvas kunagi, lähtudes sellest, mida ta tahab või mida olukord nõuab, kuid samas teadlikuna, et saab ära kasutada seda, mis talle on antud. Ta pole mitte ohver, vaid näitleja. Ta käib ajaga kaasas. Rootsis seksuaalse vabameelsuse ja “loomuliku” seksuaalsuse traditsioonis sünnib nõnda feministlikest vaadetest inspireeritud retoorika, mis seob prostitutsiooni töötava naise kujundiga – ka see on armas ja omane rootslaste leiutis. Kõigele lisaks toimub see sotsiaaldemokraatlike ideede traditsioonis, kus ligemale saja aasta jooksul

on sugupoolte võrdsuse propageerimist seostatud tööeluga ning tugevalt rõhutatud sugupoolte ebavõrdsust tööelu seisukohalt, samal ajal kui soolis-kultuuriliste küsimuste vastu on vähem huvi tuntud.

Sellises kontekstis võidakse hakata “seksitöö” kombinatsiooni tõlgendama kui julget abinõu naise seisundi kindlustamiseks, seda eriti postmodernistlikus õhustikus, kus “ohvrit” põhimõtteliselt põlatakse. Ühtäkki saab seksitööst kummutav kategooria, märk, mis tähistab “marginaalset” naist ja teeb temast näitleja. Alandusest saab ime. Mugav. Usk õnnelikku hoora on endiselt elav, aga seksiäri õigustuse ja alusmüüdina asendab teda nüüd seksitöötaja. Freudistliku kujutluse asemel öise eluviisiga naisterahvast, kellest tema loomus on teinud prostituudi ja meeste vähenõudliku kaaslanna on meil nüüd (post)modernistlikum müüt, mis kajastab paremini praegust kultuurilist õhustikku, kuid eesmärk on jäänud samaks – kujutada naisi seksiäri põhitegijate ja liikumapaneva jõuna, juhtida diskussioon eemale meestest ja prostitutsioonist kui ühest valdkonnast paljude seas, kus toodetakse sugupoolte ebavõrdsust.

Kellel on õigus rääkida?

Nõnda ongi seksitöötajast saanud tegelane, keda on feministi seisukohalt raske vastustada, tegelane kes – kui uskuda mõningaid debatis osalejaid – õigustatult nõuab endale võimalust maailma senisest hoopis avaramalt määratleda. Ehk Petra Östergreni tsiteerides: “Laseme seksitöötajatel endil otsustada... Kui Rootsi seksitöötajad soovivad oma ameti legitiimseks muutmist ja dekriminaliseerimist, siis... olgu nõnda. Ja kui naissoost seksitöötajad tunnevad, et neil peab nagu teistelgi naistel olema õigus oma keha üle ise otsustada, peab lubama neil seda teha.”

Need argumendid võivad näida ahvatlevad; paljud kasutavad ära feministide vaistlikke reageeringuid nõudmistele teha naiste hääl kuuldavaks ja anda naistele õigus oma kehade üle ise otsustada. Prostitutsiooni pooldavad hääled tahavad kujutada seksiäri soolis-kultuurilisi aspekte sellest vaatenurgast, et naiste allutatus väljendub selles, kui neid ignoreeritakse ja eitatakse nende õigust füüsilisele enese-määramisele. Ma peatun lühidalt neil kahel mõttel.

Suur osa meie praegustest teadmistest naistevastase vägivalda kohta on saadud kvalitatiivse iseloomuga uuringutest, milles naiste endi hääled on sisuliselt vaid empiiriliseks materjaliks, millega uurija teooriaid põhjendada. Sellises olukorras tuleb esitada üks oluline küsimus – ja see on seotud naiste “hääl” kuulava uurija vastutusega –, nimelt küsimus, kuidas tuleb uurijal naiste poolset oma kogemuste tõlgendamist mõista. Kas me peame Jacobssoni, Östergreni ja teiste kombel pidama naiste antud vastuseid “tõesteks” – sellise “tõe” väljendajateks, mis annab naiste poolt elulistest situatsioonides kogetust parima pildi? Või suudame me (ja võimalik, et oleme koguni kohustatud) vahendite abil, mida feministlik teooria on analüüsiks ja tõlgendamiseks välja töötanud, püüda mõista naiste vastuseid, võttes arvesse, et naised osalevad uuringutes, kus lahatakse nende endi elu, elu, mida elatakse sotsiaalses ja kultuurilises kontekstis, millele annavad värvingu nende endi kogemused ja millele avaldavad mõju ühiskonnas levinud vaated sugupooltele, seksuaalsusele ja vägivallale.

Sotsioloog Eva Lundgren kirjutab sellest kohustusest järgmiselt:

“Ma ei usu, et kõike huvipakkuvat on võimalik edasi anda ja mõista, kui uurijad piirduvad üksnes osalejate tõlgendustega (või rajavad oma järeldused ainult nendele). Niisugusel juhul taanduks uurija ajakirjanikuks, kes ei tohi kirjeldatavat kommenteerida.”

Eespool nimetatud Nea Mellberg on kirjutanud väitekirja, mille pealkiri on “Kui ebareaalne saab reaalsuseks: emad olukorras, kus isa nende last seksuaalselt ära kasutab.” Mellberg näitab, kuidas naiste tõlgendused nende endi ja oma laste

väärkohtlemisele sõltuvad sellest, kas nad on – nagu Mellberg seda väljendab – suhte “sees” või sellest “väljas”. Naine suudab näha, et mees on last ahistanud ainult siis, kui ta ise on suhtest “väljaspool”. Sageli selgus siin ka, et naine ise oli samuti olnud mehe väärkohtlemise ohver. Ka varasemad naiste vastast vägivalda käsitletud uuringud on juhtinud tähelepanu niisuguse übermõtestamise vajadusele ja neid järeldusi toetab ka “Vangistatud kuninganna”.

Naiste teated neile osaks saanud vägivallast on väga erinevad sõltuvalt sellest, kas nende suhe neid halvasti kohelnud mehega endiselt jätkub või mitte. “Vangistatud kuningannas” tuuakse välja olulised erinevused hinnangute vahel, mida naised annavad oma jätkuvatele ja lõppenud suhetele. Viimaste kohta olid naiste teated vägivallajuhtudest kolm korda sagedasemad. Ka laste vastu suunatud vägivalla sagedus oli erinev vastavalt sellele, kas vahekord veel jätkus või mitte. Lõppenud suhetes esines laste vastast vägivalda endiselt jätkuvate suhetega võrreldes kaks korda rohkem. Kokkuvõttes näitab uuring, et naised kujutavad oma jätkuvaid suhteid palju rõõmsamates toonides kui neid, mis on lõppenud. 90% naistest, kellel oli uuringu ajal peigmees või partner, hindasid oma suhet heaks või väga heaks. Kas see tähendab, et tänases Rootsis elavad paljud naised heteroseksuaalses vahekorras fantastiliselt hästi, samas kui möödunud aegade paarissuhted olid naiste jaoks vägivaldsed ja rõhuvad? Või peegeldab see hoopiski oma suhte “seestpoolt” või “väljastpoolt” vaatlemise erinevust, millist kalduvust naistel varasemad feministlikud uuringud täheldasid?

Kui võtame „naiste häälte“ kuulamisel aluseks Lundgreni seisukoha, siis peame endalt küsima, kuidas suhtuda uuringusse, mis näitab, et naiste hinnang oma kogemustele sõltub sellest, kas nad on prostitutsiooniga seotud vägivaldse suhte “sees” või sellest “väljas”. Kas saavad uurijad, poliitikud, debatis osalejad, tegelikult kes iganes selle teadmise valguses toetuda millelegi, mida nimetatakse “naiste häälteks”? Kelle huvidele on naisprostituuutide seksüüri tõlgendus kasulik? Veelgi enam, kas ei ole seksüüri olemasolu kogu ühiskonda puudutav küsimus?

Õigus oma kehale?

Lisaks sellele, et prostitutsiooni legaliseerimise pooldajad jätavad seksüüri määratlemise õiguse eranditult naisprostituuutidele, teevad nad feministlikust seisukohast hinnates terve rea problemaatilisi oletusi inimese õiguse osas ise oma keha üle otsustada. “Bangis” avaldatud artiklis kirjutavad 12 debatis osalejat: “Kui me tahame naiste sotsiaalselt konstrueeritud seksuaalsust muuta, tuleb meil pöörduda seadusandluse ja ühiskondlike abinõude poole, mis annavad naisele senisest suurema vabaduse otsustada ise oma seksuaalsuse, oma keha ja elatusvahendite üle, seda ka seksuaalteenuste ostmist keelustava seaduse vastuvõtmise järgses olukorras.” Seega oletatakse, et naiste suurem õigus oma keha kasutamise üle otsustada toob kaasa muutused “naiste sotsiaalselt konstrueeritud seksuaalsuses”. Need oletatavad muutused peaksid naiste olukorda parandama – loodetakse, et kui naistele antakse suurem õigus oma keha käsutada, muutuvad nad meeste allutatud olenditest vabadeks inimesteks. Seegi on ahvatlev väide – öelge mulle, milline feminist ei tahaks kogu maailma naiste olukorda parandada? Ja näidake mulle feministi, kes ei arva, et naiste kehad on allutatud patriarhaalsele kontrollile.

Oma õigusteaduste doktori dissertatsiooni kirjutamise ühe osana uurisin ma lähemalt, millistest ideoloogilistest aluspõhimõtetest seksiteenuste ostmist keelustavad seadused lähtuvad. Teostasin teoreetilisi õigusteaduslikke uuringuid oma keha käsutamise õigusest feministi seisukohalt vaadates ja prostitutsioonilasele seadusandlusele tuginedes. Ma ei lasku selle uuringu üksikasjadesse, kuid tahaksin öelda ühteist väite kohta, nagu peaks naistel olema õigus oma keha üle ise otsustada ja nagu tähendaks naisprostituuutide sellest õigusest ilmajätmine nende rõhumist. Siin tekib mitmeid näiliselt lähedasi paralleele abordi üle peetavates vaidlustes esitatavate

nõudmistega, et naisel peaks olema õigus oma keha üle ise otsustada ja selle väitega on lihtne nõustuda, kui ei mõelda selle järelmõjudele. Olen vaadelnud lähemalt ka muid valdkondi, mis reguleerivad inimese õigust oma keha üle ise otsustada ja huvisid, mida selle õiguse piiramine kahjustab. Sest isegi kui füüsilise puutumatus õigus konstitutsiooni ja mitmesugustesse rahvusvahelistesse konventsioonidesse sisse kirjutada, pole võimalik lihtsalt väita, et inimene on juriidilises mõttes oma keha omanik. Oma keha ei saa omada nagu mingit objekti; ka ei võrdsusta seadusandlus keha objektiga. Nii näiteks ei ole teise inimese röövija või enda valdusse võtja süüdi mitte varavastases kuriteos, varguses vms., vaid röövimises, ebaseaduslikus vabaduse võtmises, vangistamises või muudes röövitud inimese vabaduse vastastes kuritegudes. Samamoodi ei saa omada surnukeha (välja arvatud mõnel puhul muuseumi poolt).

Inimesel ei ole õigust lasta oma kehaga ükskõik mida teha, näiteks seda jõhkralt rünnata. Olukord erineb mingi objekti omandiõigusest, mille puhul omanikul on täielik õigus objekti saatuse üle otsustada (seda hävitada, müüa või sellest muul moel vabaneda). Õigust lubada ennast näiteks jõhkralt rünnata ei saa anda sellepärast, et see on vastuolus meie seadusandluse aluseks olevate väärtustega: inimkehasse tuleb suhtuda austusega, austusega, mida õõnestaks see, kui ühel inimesel lubatakse teist jõhkralt rünnata.

Järelkult ei saa inimene anda nõusolekut enda jõhkra ründamiseks või tapmiseks sellepärast, et seadusandjate arvates jäävad siin kaalul olevad väärtused väljapoole üksikisiku õigusruumi. Seadusandja väidab, et inimkeha austamise põhimõte oleks rikutud, kui ühiskond lubaks jõhkrat rünnat, ja kuna seda austust peetakse niivõrd oluliseks väärtuseks, ei anta üksikisikule õigust kõnesoleva väärtuse ohustamist võimaldada.

Otsides, millistes Rootsi ja rahvusvahelise seaduse valdkondades veel arvestatakse inimese õigusega oma isikliku keha üle otsustada, tundus mulle loogiline vaadelda lähemalt tervishoidu ja meditsiinilist teenindust, täpsemalt eeskirju, mis reguleerivad elundite annetamist. Ma uurisin, kuidas Euroopas, sealhulgas ka Rootsis on reguleeritud elundite annetamine ja elunditega kauplemine. Lõpuks puudutab ju seegi valdkond inimese õigust kasutada oma keha kui ressursi.

Selgus, et valitseb laialdane üksmeel selles, et elunditega kauplemist ei saa aktsepteerida. Seda ei luba mitte ükski Euroopa Nõukogu liikmesriik. Samuti ei ole lubatud elundite annetamine, s.t. tasuta äraandmine, välja arvatud juhul, kui need lähevad inimese lähisugulasele. See näitab, kui väga me elunditega kauplemise juurdumist kardame. Ettevalmistustööde materjalidest Rootsi seaduse jaoks, mis oleks WHO ja Euroopa Nõukogu seisukohtadega kooskõlas, võime lugeda: "Elunditega kauplemise keelustamine on oluline märk sellest, et ei elava inimese füüsiline puutumatus ega ka austus, mida on väärt surnu, ei tohi muutuda kaubitsemise objektiks." Arusaam, et inimkeha väärrib kaitset ekspluateerimise ja kaubastamise eest, on seega ajendanud Euroopa riike täielikult keelustama bioloogiliste ainetega kauplemise (rinnapiim, juuksed ja küüned välja arvatud), samuti keelustama elundite annetamise inimeste vahel, kes ei ole omavahel lähisugulased.

Niipalju, kui mina tean, ei ole kusagil elundite annetamise õiguse nõudmiseks propagandatööd tehtud. Mitte keegi ei ole nõudnud vaesele türklannale õigust annetada üks oma neer jõukale norralasele, et ta saaks selle kaudu seeläbi õõnestada ja nõrgestada piire põhja ning lõuna, meeste ja naiste, vaeste ja rikaste vahel. Keegi pole väitnud, et see on inimõiguste rikkumine, kui sa ei saa oma silmade sarvkesti maha müüa, et oma lastele paremat elu võimaldada. Inimese füüsilise puutumatus kaitsemisele omistatav toetus on tugev. Kui küsimus on aga prostitutsioonis, muutub olukord vastupidiseks. Siin muutub naisekehade kaubastamise õigus ühtäkki oluliseks.

Rootsi on kogu maailmas ainuke riik, kes on kuulutanud kuriteoks seksuaalteenuste ostmise samade põhjendustega, nagu on kuulutatud kuriteoks elundite ostmine ja müümine. Juurdepääsu naisekehale ei tohi kaubaks muuta; ühiskond peab naisekeha väärtust kaitsma. Kellelgi ei ole õigust osta teise inimese keha kasutamise õigust selleks, et oma naudinguhimu rahuldada. Aga Euroopas ei ole võimalik selles küsimuses kokkuleppele jõuda. Selle asemel tullakse ikka ja uuesti välja väitega, et naistel peab olema "õigus" oma keha kasutamise võimalust müüa, viidates seejuures tihti peale asjaolule, et kogu ajaloo jooksul pole naisele antud õigust omaenda keha üle otsustada. Ma tahan öelda seda, et prostitutsioonilase seadusandluse võrdlemine elunditega kauplemise rahvusvahelise keelustamisega näitab, et meil ja mujal Euroopas seksuaalteenuste kuriteoks lugemisele osutatava vastuseisu problemaatilisusele tuleb läheneda vaatenurgast, mis arvestab vabaduse kontseptsiooni keerukust ja kõrvutab seda seksuaalsete normidega ning sellega, kuidas mehed ja naised tegelikult oma elu elavad. Rahvusvahelises kontekstis on meil siin ühelt poolt seisukoht, et inimkeha kaitsmine kaubastamise eest on oluline õigus, samas teiselt poolt peetakse oluliseks õigust naiste kehasid prostitutsiooni läbi kaubaks muuta. Siin on vastuolu. See vastuolu saab selgeks ainult siis, kui vaadelda seda sugupooli puudutavate normide valguses, millest meie ühiskond on läbi imunud – normid, mis ütlevad, et naiselikkus võrdub kättesaadavusega ja et meestel on õigus sellele kättesaadavusele, s.t naiste kehadele. Lõppkokkuvõttes seisneb põhimõtteline erinevus seksi müümise ja elundite müümise vahel selles, et elundite müümine ei ole ühe kindla sugupooli esindajatele suunatud. Vastavad seadusesätted on ülekaalus sellisel turul, kus müüjateks võivad olla nii mehed kui naised. Seksiäris pole aga mingit kahtlust selles, et müüakse just naise keha. Siin on kauplemise objektiks naise füüsiline puutumatus.

Selle asemel, et takerduda prostitutsioonimeelsesesse retoorikasse naistest, keda kontrollivad seadusandjad, kes ei lase neil oma õigusi kasutada, on tähtis jälgida, millises valdkonnas on rõhuasetus vabadusel (Euroopa maade prostitutsioonilane seadusandlus) ja millises rõhutatakse kaitsmise teematikat (Euroopa maade elundite annetamist käsitlevad seadused). Ja selle asemel, et lasta end petta jutuga naiste õigusest vabadusele ja enesemääramisele, tuleks endalt kriitiliselt küsida, millised on sugupooltevahelised suhted neis valdkondades, kus tuleb seda vabadust realiseerida. Võimalik, et normid näevad tõepoolest ette naiste valikuvabadust ja enesemääramisõigust, aga neid norme tegelike sugupooltevaheliste suhete valguses uurides näeme, et need varjavad meie eest naise individuaalse kohustuse tulla toime sugupooltevahelise sotsiaalse ebavõrdsusega. Tänapäevases Euroopas, eriti Ida-Euroopas, suureneb naiste seas vaesus. Ja samal ajal kasvab prostitutsiooniga tegelevate naiste osakaal. Nii et kelle vabadusest teise inimese keha kasutada me tegelikult räägime?

Kelle siseturg on Euroopa Liit?

Üht näidet legaliseerimise mõningatest tagajärgedest võib näha mulluses Euroopa Ühenduste Kohtu otsuses mõnede poola ja tšehhi naiste küsimuses, kes tahtsid hakata Hollandis prostituutidena tegutsema. Selles otsuses pidi kohus määrama, kas prostitutsiooni saab tasulise töö mõiste alla kuuluvaks lugeda. Euroopa Liit on ühtne siseturg, mille reeglitega püütakse reguleerida kaupade ja teenuste müüki ning tööjõu liikumist. Seadusandlus on vastastikku seotud elementide süsteem; selle erinevaid allvaldkondi seovad ühte väärtusi ja tegevuspraktikaid käsitlevad aluspõhimõtted, mida nende allvaldkondade seadusesätetega püütakse kaitsta. Mõned väärtused omavad teistest suuremat kaalu, mis ilmneb mitmesuguste huvide hindamisel. See on ilmne näiteks mitmesuguste presumptsiooni ja tõendusmaterjale puudutavate reeglite puhul. Näiteks asutamisvabaduse küsimuse korral tõusevad esiplaanile teistsugused tegevusvabaduse kontseptsioonid kui kriminaal- või rahvusvahelise õigusega reguleeritavate inimõiguste ja kodanikuvabaduste kaitsest rääkides. Kui prostitutsioonitegevust reguleeritakse tööseadusandlusega nagu allpool käsitletud

Hollandi seadustes, kanduvad paljud varem põhiseaduse ja rahvusvahelise inimõiguste ning kodanikuvabaduste alase seadusandlusega reguleeritud küsimused tööõiguse valdkonda. Sellisel muudatusel on olulised tagajärjed, kuna põhiküsimustest, mis seonduvad inimese õigusega füüsilisele puutumatusel, saavad küsimused töötingimustest. Oma otsuses küsib Hollandi kohus Euroopa Kohtult, kas ei tuleks prostitutsiooniga seonduv Euroopa Liidu tööturu regulatsioonide hulgast välja jätta, kuna prostitutsioon tekitab prostituutide iseseisvuse ja tegevusvabadusega seoses mitmeid raskeid probleeme (on paradoksaalne, et sellise küsimuse esitas Hollandi valitsus, kes ise prostitutsiooni legaliseeris). Hollandi valitsus väitis, et ei ole võimalik kindlaks teha, kas naised sõitsid sihtriiki vabatahtlikult või kas nad tegutsevad seal iseseisvalt.

Seda küsimust võiks pidada seotuks vägivalla ja sunniga, mida teatavasti seksiäris esineb. Euroopa Kohus ei puudutanud aga seksiäris esinevat sündi ja vägivalda. Kohus leidis, et kuna Holland on prostitutsiooni legaliseerinud, tuleb vastavat tegevust pidada seal aktsepteeritavaks. Seega tuli antud küsimuses juhinduda tööd puudutavast seadusandlusest.

Me teame, et prostitutsioonile sundimine on paljude naiste jaoks reaalsus, selline sundimine võib olla absoluutne, s.t. toimuda füüsilise vägivalla või isegi surma ähvardusel. Teame ka seda, et paljud mehed ostavad seksi hoolimata teadmisest, kuivõrd haavatavas olukorras prostitueerivad naised on. Antud juhul polnud aga küsimus inimõigustes – see kuulus tööseadusandluse ja konkurentsiseaduste valdkonda majandusühenduses, mille eesmärk on “edendada kaubanduse kasvu ja osapoolte vahelisi harmoonilisi majandussuhteid”. Sellest tulenevalt öeldakse kohtuotsuses: “Oleks põhimõtteliselt vale käsitleda teatud prostitutsiooniga tegelevate isikute ja nende agentide vahelist vastastikust sõltuvust töösuhtena, mitte sellepärast, et nende suhete aluseks on naiste kehade ekspluateerimine tihtipeale ränkades tingimustes, vaid seetõttu, et selle tulemusena välistataks üks majandustegevuse liik täielikult (Poola ja Tšehhi Vabariigiga sõlmitud) assotsiatsioonilepingutega kehtestatud asutamisevabaduse süsteemist.”

Muutus rõhuasetuses on ilmne. Majanduslikud huvid muutuvad määravaks valdkonnas, mis puudutab kaubastatud naisekeha kättesaadavust, valdkonnas, kus vägivald, sund ja ähvardused on igapäevased nähtused. Kohtuotsus näitab, et prostitutsiooni legaliseerimine Hollandis võimaldab väga levinud ja kultuuriliselt integreeritud ning aktsepteeritud nähtusel – prostitutsioonil – võita endale koht õigussüsteemis sellega, et naiste inimõigused kantakse üle majanduse mängumaale. Euroopas on poliitiliste jõudude küüniline vastus karjuva majandusliku ebaõigluse tingimustes elavatele naistele selline: Te istute kullahunniku otsas; laske käia ja võtke meie siseturul endaga midagi ette! Ja kõik see aeg koostatakse Euroopa Liidu uut “konstitutsiooni”, lepet, millest selle praegusel kujul on täiesti välja jäetud viited meeste ja naiste võrdõiguslikkusele kui Liidu ühele tähtsamale eesmärgile.

Uus arusaam

Debatt prostitutsiooni küsimustes on üks olulisemaid debatte praeguses Euroopas. Ülaltoodu valguses tahaksin rõhutada, kuivõrd oluline on oma seisukohtade kujundamiseks prostitutsiooni selge analüüs. Tugevad jõud töötavad seksiäri normaliseerimise nimel ja samas näeme huvi vähenemist sugupoolte vaheliste suhete ja meeste ning naiste võrdõiguslikkuse küsimuste vastu.

Mina näen asja nii, et üks osa tänasest feministlikust debatist on vaatamata positiivsele suhtumisele [seksi ostmist keelustavasse – tlk.] seadusesse jäänud pidama seaduse kritiseerijate valitud lähtepunktide juurde: killustatud, üksikisikule koondatud vaatenurk, mis raskendab probleemide keerukuse ja soopoliitiliste dimensioonide mõistmist. Sellepärast tuleb meil oma teadmisi prostitutsioonist ja meie sookultuurist süvendada. Killustatud eristamise diskursus – milles vägivalda

vaadeldakse meeste ja naiste elusituatsioonidest lahus ja prostitutsiooni "ennast" võidakse ohutuks pidada – tuleb hüljata. Seejuures peame võitlema Seksitöötajate Õiguste Liikumise seisukohaga, nagu puudutaks seksiäri ainult naisprostituute. Austus naisekeha vastu ja selle austuse tähtsus meie arusaamadele sellest, mida tähendab olla mees või naine ja millised õigused sellest tulenevad, sõltub tervenisti sellest, kas naise on võimalik osta. Seetõttu pole prostitutsiooni olemasolu ja ühiskonna reaktsioonid sellele küsimus, milles meil on üksnes õigus oma arvamusele – me oleme peaaegu et kohustatud oma arvamust avaldama.

Kokkuvõtteks tahaksin ma propageerida uut vaateviisi prostitutsioonile, mis

a) ei pea naiste vastu suunatud vägivalda marginaalseks jäänukiks, vaid vaatleb seda meeste ja naiste elu kontekstina; ja

b) prostitutsiooni vaatlemise asemel isoleeritud "asjana iseeneses", mis toimib piiritletud areenil, näeb seda soolis-kultuurilisel areenil. Nii muutub võimatuks vahetegemine prostitutsiooni ja inimestega kaubitsemise vahel, milline mõtlemine viibki ummikusse. Lisaks tahan toetada **c)** seisukohta, mille kohaselt ei ole prostituudid üksi seksiäri legitiimsed tõlgendajad, vaid iga inimene on kohustatud seksiäri olemasolu suhtes seisukohta võtma, ja eriti on poliitikute kohus astuda samme naiste õiguste tugevdamiseks ja nende seksiäri kohta käivate teadmiste taseme tõstmiseks (paljudes erinevates aspektides, mille hulka kuuluvad ka naisprostituutide kogemused).

Kõige lõpuks loodan, et **d)** prostitutsiooniteemalised vaidlused nihkuvad naiste oma keha käsutamise õiguse ja valiku-vabaduse küsimustelt seadusandliku kaitse aspektidele ja sellega ka seostele kahe küsimuse vahel: naiste isiklik vastutus raskete elutingimustega toime tulemise eest ja meeste ning naiste vaheline struktuurne ebavõrdsus. Sellepärast soovitan meie prostitutsioonialaste diskussioonide paremaks mõistmiseks uut lähtealust.

Mõistmise asemel pooldan ma mõistmist, mis tähtsustab:

- naiste vastu suunatud vägivalda kui elu konteksti – mitte kui marginaalset jääknähtust;
- mitte prostitutsiooni "iseeneses", vaid prostitutsiooni kui soolis-kultuurilist tegevusvälja;
- mitte naiste häält, vaid avalikkuse, poliitikute, uurijate vastutust;
- seisukohta prostitutsiooni osas kui õigust kaitsta ennast kommertsialiseerumise vastu, keha/vabadus, naiste isikliku vastutuse rolli soolises ebavõrdsuses.

Mõistmise alused

Patriarhaat on kaval, dünaamiline ja pidevalt muutuv. Seksitööstuse normaliseerimise nimel tegutsevad jõud on tugevad ja nende sidemed ulatuvad üle traditsiooniliste poliitiliste piiride. Seetõttu ei saa me rahulduda oma analüüsidega ainuüksi sel põhjusel, et kunagi olid need head. Meie ühiskond muutub pidevalt ja naiste rõhujad kasutavad feministlikku retoorikat seal, kus neil on tarvis ebavõrdse sookultuuri säilitamist kaitsta. Nende muutuste tabamiseks peame looma endale vahendid ja mõistmise. Tahaksin meenutada kuulsa jalgpalluri ja hea spordikommentaatori Glenn Strömbergi sõnu, kelle analüüs on sageli teistest sammu võrra ees: Valvsus. Ärge unustage valvsust! Meil tuleb välja töötada koherentne, kontekstiga arvestav seksiäri analüüs, mille üheks osaks on ka naistevastase vägivalda liigendatud mõistmine ja milles me suhtume valvsalt valikuvabaduse kontseptsiooni ning uurime sugupoolte vahelisi suhteid ja nende mõju ühiskonnale. Siis oskame näha, kuidas seadustes väljenduv huvide väärtustamine ja vastutuse jaotamine võib sugupoolte ebavõrdsuse tingimustes muutuda ja naistele ning meestele mõju avaldada. Selles valdkonnas on Rootsi parlament ja valitsus olulisi samme astunud.

Niisugune mõistmine lubab meil keskenduda sellele, millised on naiste tegelikud õigused, millised need peaksid olema ja mida tuleb alles saavutada. Ma ei usu, et enese prostitueerimise õigust selles diskussioonis tähtsaks peetakse.